

Arbejdsmarkedet i Storstrøms Amt Struktur og udfordringer

af

Svend Lundtorp
Jie Zhang
Bjarne Madsen
AF-Storstrøm

akf forlaget
maj 2005

Forord

akf har efter aftale og i samarbejde med Arbejdsmarkedsrådet for Storstrøms Amt udarbejdet en analyse og prognose for udviklingen på arbejdsmarkedet i Storstrøms Amt.

Analysen er udarbejdet af seniorforsker Svend Lundtorp på grundlag af akf's lokale samfundsregnskab (SAM-K) og fremskrivning og beregninger med akf's lokaløkonomiske model LINE. Database (SAM-K), fremskrivning og beregninger med LINE er foretaget af seniorforsker Jie Zhang, akf. Afsnit 6 Ledighed og 11 Mobilitet på arbejdsmarkedet – Jobåbninger er udarbejdet af opdragsgiveren. Teknisk beskrivelse af LINE (bilag 1) og fremskrivning med LINE (bilag 9) er udarbejdet af forskningsleder Bjarne Madsen, akf.

Forfatterne takker for nyttige og konstruktive kommentarer fra interne og eksterne evaluatore samt fra medlemmer af arbejdsmarkedsrådet for Storstrøms amt. Fejl og mangler i rapporten kan dog alene tilskrives forfatterne.

Bjarne Madsen
Maj 2005

Indhold

1 Sammenfatning og perspektiv	9	
1.1 Hvorfor en arbejdsmarkedsanalyse?	9	
1.2 En positiv udvikling	9	
1.3 Struktur	10	
1.4 Udfordringer i de kommende år	12	
 Del 1 Arbejdskraftbalancen		
2 Udviklingen 1996-2002	18	
2.1 Hvad er arbejdskraftbalance?	18	
2.2 Arbejdskraftbalancen i Storstrøms Amt	19	
2.3 Arbejdskraftbalancen i de enkelte arbejdskraftoplande	20	
 3 Befolkningen		27
3.1 Udviklingen 1990-2004	27	
3.2 Nord og syd for Storstrømmen	29	
3.3 De enkelte arbejdskraftoplande	29	
3.4 Aldersfordelingen	31	
3.5 Indbyggere med andre nationaliteter end dansk	33	
 4 Erhvervsfrekvens og beskæftigelsesfrekvens		35
4.1 Storstrøms Amt i forhold til hele landet	35	
4.2 Mænd og kvinder	37	
4.3 Lokale forskelle	38	
4.4 Uddannelse og erhvervsfrekvens	39	
4.5 Uden for arbejdsstyrken	40	
4.6 Sociale og sundhedsmæssige forhold	42	

5 Beskæftigelsen	44
5.1 Udviklingen	44
5.2 Uddannelse – udvikling 1996-2002.....	45
5.3 Uddannelse og køn	48
5.4 Uddannelse og alder.....	49
6 Ledighed	54
6.1 Udvikling i ledigheden	54
6.2 De ledige fordelt på aldersgrupper.....	55
6.3 Ledighed for mænd og kvinder	57
6.4 Ledige inden for a-kasser.....	58
6.5 De lediges uddannelsesniveau	59
6.6 Ledighedsberørte personer i Storstrøms Amt	60
6.7 Ledige og personer i aktivering og på uddannelsesorlov.....	61
7 Geografisk mobilitet	63
7.1 Storstrømmen som del af det storkøbenhavnske arbejdsmarked	63
7.2 Hovedstaden trækker	64
7.3 Mænds og kvinders pendling	68
7.4 Alder og pendling	69
7.5 Uddannelse og pendling	69
7.6 Indkomster og pendling	71
7.7 Indpendling	73
7.8 Flytninger	74
7.9 Flytninger og indkomster.....	76
Del 2 Produktion og arbejdspladser	
8 Erhvervene 2002	80
8.1 Arbejdspladser	80
8.2 Produktion	82
8.3 Værditilvækst	83
8.4 De seks arbejdskraftoplande.....	84
8.5 Alder og køn	87
8.6 Køn	89
8.7 Uddannelse.....	91

8.8 Uddannelse og alder	95
8.9 Uddannelse og indkomst	96
9 Produktionens anvendelse	98
9.1 Eksport	98
9.2 Leverancer til andre regioner	99
9.3 Handelsbalance for Storstrøms Amt	101
10 Udvalgte erhverv	103
10.1 Landbrug	103
10.2 Nærings- og nydelsesmiddelindustrien	104
10.3 Jern- og metalindustrien	105
10.4 Bygge- og anlægsvirksomhed	106
10.5 Transportvirksomhed	107
10.6 Handel	108
10.7 Hotel- og restaurationsvirksomhed	109
10.8 Forretningsservice	109
10.9 Offentlig administration	110
10.10 Undervisning	111
10.11 Sundhed	112
10.12 Sociale institutioner	113
11 Mobilitet på arbejdsmarkedet - jobåbninger	114
11.1 Omfanget af jobåbninger	114
11.2 Jobåbninger fordelt på erhverv	115
11.3 Jobskiftere fordelt på stillingskategorier	117
11.4 Jobskiftere fordelt på aldersgrupper	118
12 Globaliseringen, teknologi og arbejdsmarkedet i Storstrøms Amt	119
12.1 Problemstilling	119
12.2 Konklusioner fra tidligere studier	120
12.3 Arbejdspladser i Storstrøms Amt, der er berørt af globalisering	121
12.4 Diskussion	123

Del 3 Fremskrivninger

13	Befolkning, beskæftigelse og arbejdspladser	126
13.1	Formål og forudsætninger	126
13.2	Befolkning	128
13.3	Arbejdskraftbalancen for Storstrøms Amt	131
13.4	Storstrøms amt som pendlingsopland.....	132
13.5	Arbejdskraftbalancer i arbejdskraftoplande.....	133
13.6	Hovederhverv	138
14	Uddannelse, alder og køn	140
14.1	Uddannelse.....	140
14.2	Alder	144
14.3	Køn	145
15	Konsekvenserne af delvis lukning af MAN B&W Diesel i Holeby	146
16	Femern Bro	149
16.1	Baggrund og forudsætninger	149
16.2	Den samlede effekt af broarbejdet.....	150
16.3	Den geografiske fordeling af beskæftigelsen	151
	Bilag	
1	LINE	153
2	Aggregering af LINE.....	161
3	Bilag til kapitel 4	164
4	Bilag til kapitel 5	170
5	Bilag til kapitel 6	172
6	Bilag til kapitel 7	174
7	Bilag til kapitel 8	180
8	Bilag til kapitel 11.....	185
9	Bilag til kapitel 13.....	187
	Anvendt litteratur	192
	English Summary	195
	Noter	202

1 **Sammenfatning og perspektiv**

1.1 **Hvorfor en arbejdsmarkedsanalyse?**

Uden analyser af arbejdsmarkedet i Storstrøms Amt må det regionale arbejdsmarkedsråd handle efter gehør. For at kunne handle aktivt må arbejdsmarkedsrådet skaffe sig viden om nuværende og kommende strukturelle problemer. Det gælder især områder, hvor arbejdsløshed er aktuel eller truende og områder, hvor det kan blive svært at skaffe den fornødne arbejdskraft.

Denne arbejdsmarkedsanalyse er en opfølgning af den analyse, som AF-Storstrøm gennemførte med 1999 som basisår. Her er set tilbage på udviklingen 1996 til 2002 samt lavet en fremskrivning frem til 2011.

1.2 **En positiv udvikling**

Dele af Storstrøms Amt har gennem mange år været plaget af stor arbejdsløshed. På denne baggrund har udviklingen fra 1996 til 2002 været yderst positiv. I denne periode er arbejdsløsheden reduceret med 41% og er nu nede på niveau med det øvrige land (tabel 1.1). Denne positive udvikling er fortsat også efter 2002 – og fremskrivningerne peger i retning af, at der i fremtiden bliver mangel på (kvalificeret) arbejdskraft.

Tabel Arbejdskraftbalancen Storstrøms Amt 1996-2002

1.1	Storstrøms Amt	Antal		Vækst 1996-2002
		1996	2002	Pct.
	Befolkning	257.776	261.188	1
	Arbejdsstyrken	131.985	130.265	-1
	Arbejdsløshed	11.033	6.502	-41
	Beskæftigelse	120.952	123.763	2
	Arbejdspladser	107.769	106.400	-1

Kilde: SAM-K.

Denne udvikling kendetegner ikke blot hele amtet, men i alle dele af Storstrøms Amt er arbejdsløsheden reduceret drastisk.

Hvad angår andre nøgletal for udviklingen, tegner de et billede af et stillestående samfund: Befolkningstallet er vokset ganske lidt, og det er beskæftigelsen også. Arbejdsstyrken er blevet lidt mindre, og der er færre arbejdspladser i 2002, end der var i 1996. Disse symptomer på uforandret status dækker imidlertid over betydelige variationer, når man går ned i detaljen. Det fremgår af de følgende kapitler.

1.3 Struktur

Analysen fokuserer navnlig på at belyse strukturforskelle. Det vil for det første sige områder, hvor Storstrøms Amt adskiller sig mærkbart fra det øvrige land. For det andet gælder det forskelle mellem områder i amtet. Som områder er defineret seks arbejdskraftoplade – tre syd for og tre nord for Storstrømmen.

Et karakteristisk træk er, at Storstrøms Amt i stadig stigende grad bliver en del af arbejdsmarkedet i hovedstadsområdet. Det gælder i særlig grad den del af amtet, der ligger nord for Storstrømmen.

Erhverv

Som i det øvrige land har Storstrøms Amt oplevet et fald i antallet af arbejdspladser i landbrug og fremstillingsvirksomhed. Til gengæld har amtet haft en stor vækst i bygge- og anlægsvirksomhed.

Men hvor handel og service på landsplan rummer de brancher, der har størst vækst, kan det konstateres, at Storstrøms Amt ikke har fået del i denne vækst. Navnlige gælder det de erhverv, som beskæftiger mange med højere uddannelser. Den store vækst i disse vidensbaserede virksomheder har Storstrøms Amt ikke fået del i.

Væksten i den offentlige sektor har heller ikke været så stor som i det øvrige land. Faktisk har antallet af offentlige arbejdspladser været konstant i Storstrøms Amt, hvor der på landsplan har været en vækst på 4%.

Inden for amtet er der en ret varieret erhvervsstruktur, der for enkelte arbejdskraftoplande direkte er præget af enkeltvirksomheder. Vigtigt er det dog at notere, at langt det største erhverv er den offentlige sektor, som i Storstrøms Amt rummer 40% af arbejdspladserne. Da de fleste offentligt ansatte har til opgave at yde service til lokalbefolkningen, er arbejdspladserne fordelt over amtet nogenlunde svarende til befolkningstallet.

Med hensyn til brancher har jern og metal stor betydning på Vestlolland og Midtjylland, mens bygge og anlæg får større betydning, jo nærmere vi kommer hovedstadsområdet.

Nærings- og nydelsesmiddelindustrien er et betydende erhverv i Storstrøms Amt. Men, hvor erhvervet i andre dele af landet er præget af stor eksport til udlandet, er det i Storstrøms Amt et hjemmemarkedserhverv. Sukker- og ølproduktionen går fortrinsvis til det danske marked. Set med lokale øjne er erhvervet dog et eksporterhverv, idet langt den største del af produktionen afsættes til andre regioner end Storstrøms Amt.

Uddannelse

På blot seks år er sammensætningen af arbejdsstyrken i Storstrøms Amt ændret markant. Især er det bemærkelsesværdigt, at antallet af beskæftigede med videregående uddannelse er vokset med 21 pct. (tabel 1.2). Her viser det sig (kapitel 6), at det især er antallet af beskæftigede med mellem- og langvarige videregående uddannelser, der er vokset.

Tabel 1.2 Udvikling i uddannelsesniveaue Storstrøms Amt 1996-2002

1.2 Storstrøms Amt	1996	2002	Vækst i procent 1996-2002
Ufaglært/Uoplyst	51.162	47.931	-6
Faglært	50.212	52.159	4
Videregående uddannelse	19.578	23.673	21
Alle i uddannelse	120.952	123.763	2

Der har dog også været en betydelig vækst i beskæftigede med lang videregående uddannelse. Her skal dog indskydes, at det for en stor del er personer, der bor i amtet, men som arbejder i hovedstadsområdet. Hvad der måske især skal bemærkes, er dog, at den andel af de beskæftigede, der har en lang videregående uddannelse, kun er på 3% i Storstrøms Amt, hvor den i hele landet er på 7%.

Andelen af ufaglærte er faldet med 6%, og denne faggruppe er dermed blevet mindre end gruppen af faglærte, der er vokset med 4%.

Erhvervsfrekvens

Erhvervsfrekvensen angiver arbejdsstyrke i procent af befolkningen. Denne frekvens er lavere i Storstrøms Amt end i hele landet. For de 16-66-årige er den 73 i Storstrøms Amt og 77 i hele landet. I Storstrøms Amt dækker tallet imidlertid over betragtelige forskelle. Således er erhvervsfrekvensen i Rødby er godt 60, mens den i Rønnede er 80.

Da der i fremtiden forventes mangel på arbejdskraft, vil en forøgelse af erhvervsfrekvensen være et middel til at bringe flere ud på arbejdsmarkedet. Det er derfor undersøgt, hvad der kan være årsager til den lavere erhvervsfrekvens i amtet. Konklusionerne er, at det skyldes en stor andel ufaglærte (som har lav erhvervsfrekvens), færre unge i uddannelse, der samtidig har arbejde, større tilbøjelighed til at gå på efterløn, samt sandsynligvis også betydelige sociale problemer i nogle dele af amtet.

1.4 Udfordringer i de kommende år

For at få et indtryk af, hvad den nære fremtid kan bringe af udfordringer til regionen og til det regionale arbejdsmarkedsråd, er der i rapporten dels

gjort nogle betragtninger på grundlag af udviklingen 1996 til 2002, dels er der foretaget en fremskrivning til år 2011.

Med det udgangspunkt kan der peges på helt kortsigtede udfordringer og på udfordringer på lidt længere sigt – og lidt længere sigt er om bare seks år.

Det bemærkes, at analysen kun nævner problemer. Den anvises ingen løsninger.

Aktuelle udfordringer

Et umiddelbart problem er den høje arbejdsløshed blandt de 55-59-årige. I løbet af få år vil mange i denne gruppe gå på efterløn og dermed ikke længere tælle som arbejdsløse. Men denne »laden stå til-løsning« ændrer ikke ved det forhold, at der er en gruppe ældre arbejdstagere, som ønsker at arbejde, og at samfundet går glip af deres arbejdskraft.

Et helt modsat problem er, at det ser ud til, at der meget snart bliver mangel på visse grupper af beskæftigede med mellemlang videregående uddannelse. Navnlig er der al grund til at forvente en mangel på lærere i de kommende år. Samtidig er der risiko for, at der kommer for mange pædagoger.

I det hele taget peger fremskrivningerne i retning af stadig flere ubalancer i amtets arbejdsmarked forstået som mangel på kvalificeret arbejdskraft.

Langsigtede udfordringer

Langsigtet vil her blot sige frem til 2011.

Fremskrivningen tegner, for amtet under ét, et meget positivt billede af en fremtid med flere i beskæftigelse, flere arbejdspladser og næsten ingen arbejdsløshed. Den anvendte fremskrivning bygger imidlertid på en række forudsætninger, der gælder for hele landet. Bl.a. at arbejdsløsheden falder med ca. 60.000 fra 2005 til 2011, og at der i perioden skabes ca. 80.000 nye arbejdspladser. Disse tal er i modellen brudt ned på enkeltområder, herunder arbejdskraftoplade i Storstrøms Amt.

Den tilsyneladende balance på det fremtidige arbejdsmarked dækker over, at der i 2011 vil være nogen arbejdsløshed blandt ufaglærte, men samtidig mangel på uddannede, navnlig folk med videregående uddannel-

se. Det beregnede antal ufaglærte arbejdsløse modificeres af, at arbejdsløsheden især findes blandt de 15-29-årige og i disse årgange vil mange stadig være under uddannelse. Det gennemgående billede er – med de forudsætninger, der er lagt for fremskrivningen – at der bliver mangel på uddannet arbejdskraft.

Bag ved disse forudsigelser ligger et helt dominerende problem nemlig, at der bliver flere ældre og færre yngre. Det gælder i hele landet og i Storstrøms Amt. De store årgange fra 1940'erne går på efterløn og pension i de kommende år, og dermed forlader en stor gruppe arbejdsmarkedet, uden at der er tilsvarende mange unge, der træder ind på arbejdsmarkedet. Hvordan dette problem kan gribes an, er formodentlig den største opgave for den velfærdskommission, som regeringen har nedsat.

Globalisering og teknologisk udvikling

Der er ikke tegn på, at globaliseringen og den teknologiske udvikling vil ramme Storstrøms Amt hårdere end andre dele af landet.

Globaliseringen er meget synlig, når fabrikker lukker for at flytte produktionen til udlandet. Men målt i arbejdspladser tæller det ikke så meget sammenlignet med de 260.000 arbejdspladser, der hvert år nedlægges i Danmark.

Nedlæggelse af arbejdspladser som følge af teknologiske fremskridt sker mere snigende, men er af stort omfang. Samlet ser det dog ud til, at de erstattes af andre arbejdspladser og typisk med højere uddannede medarbejdere. Det gælder eksempelvis den finansielle sektor, hvor antallet af ansatte er reduceret betragteligt de seneste år, og hvor nyansatte i langt højere grad end tidligere er akademikere.

For Storstrøms Amt synes den største udfordring udefra at være den bebudede liberalisering af EU's sukkerpolitik. Den vil ikke blot berøre de 1.500 arbejdspladser i industrien, men også den store del af landbruget, der dyrker sukkerroer.

Arbejdsløshedsstatistik

Den officielle arbejdsløshedsstatistik CRAM opgøres månedligt.

I de fleste opgørelser i denne rapport er arbejdsløshedstallet hentet fra den Registerbaserede Arbejdsstyrkestatistik (RAS). Her finder opgørelsen sted i november måned i forbindelse med en fuldstændig opgørelse af befolkning og beskæftigelse. RAS-tal er på grund af opgørelsesformen ikke helt aktuelle. Til gengæld giver denne statistik mulighed for meget detaljerede beskrivelser.

Del 1

Arbejdskraftbalancen

2 **Udviklingen 1996-2002**

2.1 **Hvad er arbejdskraftbalance?**

Arbejdskraftbalancen drejer sig om forholdet mellem antal arbejdspladser og antal bosiddende i områder, der er i eller ønsker beskæftigelse. Den del af befolkningen, der er i beskæftigelse, eller som ønsker det, dvs. den del af befolkningen, der er til rådighed for arbejdsmarkedet, kaldes *arbejdsstyrken*.

En ubalance kan opstå, hvis arbejdsstyrken er større end antallet af arbejdspladser. Dette kan i nogle tilfælde kompenseres ved, at folk arbejder i andre områder. Denne gruppe kaldes pendlere – de pendler dagligt til arbejde i et andet område. For andre er arbejdsløshed realiteten, hvis der ikke er nok job i området.

Ubalance kan også opstå, hvor der er flere arbejdspladser end arbejdsøgende. Det kendes fra flere fagområder, fx for læger. Det kan kompenseres ved at få arbejdskraft udefra til at pendle ind.

I det følgende er arbejdskraftbalancen belyst med tal for hele Storstrøms Amt. De enkelte led i beregningen er analyseret i de følgende afsnit.

2.2 Arbejdskraftbalancen i Storstrøms Amt

Tabel 2.1 Arbejdskraftbalancen i Storstrøms Amt

	2002
Befolkning i Storstrøms Amt	261.188
Ude af erhverv	130.923
Arbejdsstyrken	130.265
Arbejdsløshed	6.502
Beskæftigelse	123.763
Indpendlere	7.868
Udpendlere	25.231
Arbejdspladser	106.400
Bor og arbejder i området	98.532
Nettopendling	-17.363

Kilde: SAM-K.

Note: De tal, der i denne rapport er anført som 2002-tal, er i Danmarks Statistik's publikationer anført som 2003. Det skyldes, at tal om arbejdsmarked indsamles i november. For 2002 er det altså tal fra november, der er anført. Befolkningstallet er folketallet 31. dec. 2002.

Befolkningen angiver den samlede befolkning i Storstrøms Amt.

En stor del af befolkningen er *ude af erhverv*. Det gælder især børn og ældre, men også førtidspensionister og enkelte andre grupper. Den andel af befolkningen, der er i arbejdsstyrken, betegnes som *erhvervsfrekvensen*. Den er for Storstrøms Amt 48%, jf. afsnit 5.

Arbejdsstyrken består først og fremmest af de *beskæftigede*, dvs. den del af befolkningen, der er i arbejde. Dernæst består den af *arbejdsløse*, der står til rådighed for arbejdsmarkedet. Det gælder både forsikrede ledige og ledige, der er på kontanthjælp mv.

Der kommer også folk udefra, der arbejder i området – her Storstrøms Amt. Det er *indpendlere*, og de udgør 7.868 personer i 2002. Tilsvarende er der *udpendlere* fra området. Det drejer sig om 25.231. Der er altså flere, der arbejder uden for amtet, end der kommer folk udefra med arbejde i amtet. Dette pendlingsunderskud er på 17.363 personer, der – som det vil fremgå af det følgende – er meget ulige fordelt på arbejdskraftoplande.

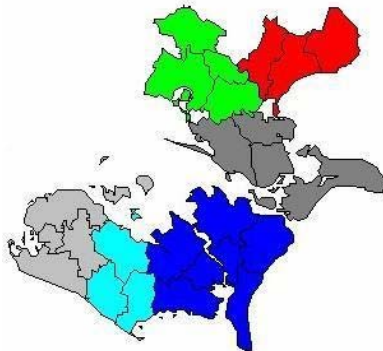
Den største del af de beskæftigede, nemlig 98.532, bor og arbejder dog i amtet.

2.3 Arbejdskraftbalancen i de enkelte arbejdskraftoplande

Til denne arbejdsmarkedsanalyse er Storstrøms Amt opdelt i seks arbejdskraftoplande, der er afgrænset således:

- Vestlolland = Højreby, Nakskov, Ravnsborg og Rudbjerg.
- Midtlolland = Holeby, Maribo og Rødby.
- Østlolland og Falster = Nykøbing F, Nysted, Nørre Alslev, Stubbekøbing, Sydfalster og Sakskøbing.
- Sydsjælland = Langebæk, Møn, Præstø og Vordingborg.
- Næstvedområdet = Fladså, Holmegård, Næstved og Suså.
- Østsjælland = Fakse, Rønnede og Stevns.

Figur 2.1 De seks arbejdskraftoplande i Storstrøms Amt

Hele Storstrøms Amt

I hele Storstrøms Amt er befolkningen vokset med 1% fra 1996 til 2002, mens antallet af personer ude af erhverv er vokset med 4%. Dermed er arbejdsstyrken faldet lidt – med 1%. Samtidig er beskæftigelsen vokset med 2%, hvilket som resultat har haft et fald i arbejdsløsheden på 41%.

Omfanget af pendling vokser i hele landet. Det gælder ikke mindst i Storstrøms Amt, hvor antallet af indpendlere er vokset med 3%, og antallet af udpendlere er vokset med 21%. Disse tal afspejler, at især den nordlige del af amtet i stigende grad indgår i et storkøbenhavnsk arbejdsmarked.

Tabel Arbejdskraftbalancen Storstrøms Amt 1996-2002

2.2

Storstrøms Amt	Antal		Vækst 1996-2002. Procent	
	1996	2002	Storstrøms Amt	Hele landet
Befolkning	257.776	261.188	1	2
Ude af erhverv	125.791	130.923	4	5
Arbejdsstyrken	131.985	130.265	-1	0
Arbejdsløshed	11.033	6.502	-41	-38
Beskæftigelse	120.952	123.763	2	3
Indpendlere	7.632	7.868	3	-
Udpendlere	20.815	25.231	21	-
Arbejdspladser	107.769	106.400	-1	3
Bor og arbejder i området	100.137	98.532	-2	-
Nettopending	-13.183	-17.363	32	-

Det mest opmuntrende i udviklingen er det markante fald i arbejdsløsheden, der skyldes øget beskæftigelse – og den er i vid udstrækning opnået ved, at flere pendler fra amtet til job uden for amtet. Faldet på 4.500 i arbejdsløsheden er fremkommet ved en øget beskæftigelse på 2.800 og et fald i arbejdsstyrken på 1.700. Da antallet af arbejdspladser er faldet med 1.300 har denne udvikling kun været mulig i kraft af en øget pendling ud af amtet på 4.200.

Sammenlignet med udviklingen i hele landet har befolkningsvæksten været svagere, arbejdsstyrken er faldet lidt mere, og Storstrøms Amt har tabt 1% af arbejdspladserne, hvor der i hele landet har været en vækst på 3%. Faldet i arbejdsløshed har dog været større i Storstrøms Amt end i hele landet, så niveauet nu svarer til det øvrige land.

I det følgende er balancerne for de seks arbejdskraftoplande beskrevet. Det er bemærkelsesværdigt så store forskelle, der egentlig er. Som det vil fremgå senere, er der heller ikke megen pendling mellem arbejdskraftoplandene.

Vestlolland

Ud fra en række kriterier er Vestlolland i en række analyser karakteriseret som et af landets udkantsområder.

Ser man på arbejdskraftbalancen, er der imidlertid sket markante ændringer de seneste år. Ganske vist er den samlede befolkning og også ar-

bejdsstyrken faldet, men antallet af arbejdspladser er ikke faldet tilsvarende, men i stedet vokset med 1% siden 1996. Det har betydet, at arbejdsløsheden næsten er halveret, og antallet af indpendlere er vokset, mens omfanget af udpending er reduceret.

Tabel 2.3 Arbejdskraftbalancen på Vestlolland 1996-2002

Vestlolland	Antal		Vækst
	1996	2002	pct.
Befolkning	29.524	28.460	-4
Ude af erhverv	16.323	16.055	-2
Arbejdsstyrken	13.201	12.405	-6
Arbejdsløshed	1.548	896	-42
Beskæftigelse	11.653	11509	-1
Indpendlere	978	1.145	17
Udpendlere	2.448	2.328	-5
Arbejdspladser	10.183	10.326	1
Bor og arbejder i området	9.205	9.181	0
Nettopending	-1.470	-1.183	-20

Midtlolland

Anderledes er situationen på Midtlolland, hvor antallet af arbejdspladser er faldet med ca. 700 svarende til 15%. Alligevel er arbejdsløsheden næsten halveret.

Når arbejdsløsheden er faldet, skyldes det, at arbejdsstyrken er blevet mindre, at der er færre, der pendler til Midtlolland, og flere, der pendler fra Midtlolland.

Tabel Arbejdskraftbalancen på Midtjylland 1996-2002

2.4	Midtjylland	Antal		Vækst
		1996	2002	Pct.
	Befolkning	22.475	21.825	-3
	Ude af erhverv	11.627	11.954	3
	Arbejdsstyrken	10.848	9.871	-9
	Arbejdsløshed	1.086	555	-49
	Beskæftigelse	9.762	9.316	-5
	Indpendlere	3648	2970	-19
	Udpendlere	2167	2767	28
	Arbejdspladser	11.243	9.519	-15
	Bor og arbejder i området	7.595	6.549	-14
	Pendlingsoverskud	1481	203	-86

Midtjylland er stadig det eneste af de seks arbejdskraftoplande, hvor der er flere, der pendler til end fra, men det tidligere ret store pendlingsoverskud er nu næsten væk.

Østjylland og Falster

På Østjylland og Falster har befolkningstallet, arbejdsstyrken, beskæftigelsen og antallet af arbejdspladser været nogenlunde konstant. Også her er arbejdsløsheden faldet betydeligt. Når dette er sket uden en forøgelse af antallet af arbejdspladser, hænger det sammen med en stigende udpendling. Falster er ved at blive en del af det sjællandske arbejdsmarked.

Tabel Arbejdskraftbalancen på Østjylland og Falster 1996-2002

2.5	Østjylland og Falster	Antal		Vækst
		1996	2002	Pct.
	Befolkning	63289	63.901	1
	Ude af erhverv	31852	32.658	3
	Arbejdsstyrken	31437	31.243	-1
	Arbejdsløshed	2750	1.818	-34
	Beskæftigelse	28687	29.425	3
	Indpendlere	3349	3781	13
	Udpendlere	5630	6612	17
	Arbejdspladser	26406	26.594	1
	Bor og arbejder i området	23057	22.813	-1
	Nettopendling	-2281	-2831	24

Sydsjælland

Sydsjælland har været præget af en vis vækst i perioden. Det gælder alle elementer bortset fra arbejdsløsheden, der næsten er halveret. Beskæftigelsen er vokset mere end antal arbejdspladser. Det har kunnet lade sig gøre takket være en stærkt forøget pendling til andre regioner på Sjælland. En del af forklaringen er også, at arbejdsstyrken er faldet med 1%, mens antallet af arbejdspladser er vokset med 1%.

Tabel Arbejdskraftbalancen på Sydsjælland 1996-2002

2.6 Sydsjælland	Antal		Vækst
	1996	2002	Pct.
Befolkning (antal)	44970	45.983	2
Ude af erhverv	21901	23.183	6
Arbejdsstyrken	23069	22.800	-1
Arbejdsløshed	2045	1.093	-47
Beskæftigelse	21024	21.707	3
Indpendlere	3190	3955	24
Udpendlere	5810	7073	22
Arbejdspladser	18404	18.589	1
Bor og arbejder i området	15214	14.634	-4
Nettopendling	-2620	-3118	19

Næstvedområdet

Ligesom Sydsjælland er Næstvedområdet et vækstområde – en vækst, der i stigende udstrækning skyldes, at området er bo-område for folk, der arbejder i hovedstadsområdet. Således er pendlingen ud af området vokset med 21%, mens indpendlingen er vokset med 12%. Også her er arbejdsløsheden faldet markant, selv om der har været et beskedent fald i antallet af arbejdspladser. Andelen af arbejdsløse er den laveste i amtet.

Tabel Arbejdskraftbalancen i Næstvedområdet 1996-2002

2.7 Næstvedområdet	Antal		Vækst
	1996	2002	Pct.
Befolkning	67.974	70.193	3
Ude af erhverv	30.701	32.809	7
Arbejdsstyrken	37.273	37.384	0
Arbejdsløshed	2.602	1.377	-47
Beskæftigelse	34.671	36.007	4
Indpendlere	6.082	6.800	12
Udpendlere	10.512	12.727	21
Arbejdspladser	30.241	30.080	-1
Bor og arbejder i området	24.159	23.280	-4
Nettopending	-4.430	-5.927	34

Østsjælland

Østsjælland har amtets største befolkningsvækst. Som det vil fremgå senere, er området i høj grad en del af hovedstadsområdets arbejdsmarked med en betydelig udpendling. Næsten halvdelen af de beskæftigede arbejder uden for området. Noget overraskende er det derfor, at arbejdsløsheden ikke er faldet så meget som i de andre områder. At Østsjælland er blevet opland til hovedstadsområdet, viser sig ved, at kun halvdelen af de beskæftigede bor og arbejder i dette arbejdskraftopland.

Tabel Arbejdskraftbalancen på Østsjælland 1996-2002

2.8 Østsjælland	Antal		Vækst
	1996	2002	Pct.
Befolkning	29.544	30.826	4
Ude af erhverv	13.387	14.264	7
Arbejdsstyrken	16.157	16.562	3
Arbejdsløshed	1.002	763	-24
Beskæftigelse	15.155	15.799	4
Indpendlere	2.663	3.188	20
Udpendlere	6.526	7.695	18
Arbejdspladser	11.292	11.292	0
Bor og arbejder i området	8.629	8.104	-6
Nettopending	-3.863	-4.507	17

En samlet oversigt over arbejdskraftbalancen i de seks arbejdskraftoplände er vist i tabel 2.9.

Tabel 2.9 Arbejdskraftbalancen i de seks arbejdskraftoplände 2002, samt den geografiske fordeling af beskæftigelse, arbejdspladser og befolkning

	Vestlolland	Midtlolland	Østlolland og Falster	Sydsjælland	Næstvedområdet	Østsjælland	Storstrøms Amt
Beskæftigelse	11509	9316	29426	21707	36007	15799	123763
Arbejdspladser	10326	9519	26594	18589	30080	11292	106400
Nettopendling = Beskæftigelse - arbejdspladser	1183	-203	2832	3118	5927	4507	17363
	Procent						
Beskæftigelse	9	8	24	18	29	13	100
Arbejdspladser	10	9	25	17	28	11	100
Nettopendling	7	-1	16	18	34	26	100
Befolkning	11	8	24	18	27	12	100
Arbejdsstyrke	10	7	24	17	29	13	100

Tabellen viser nederst den geografiske fordeling af beskæftigelse, arbejdspladser og befolkning. Sammenfattende bor 41% af de beskæftigede – og 41% af arbejdsstyrken – syd for Storstrømmen, og i dette område – Lolland-Falster – ligger 44% af amtets arbejdspladser. 43% af befolkningen bor syd for Storstrømmen.

Sammenfatning

- Arbejdsløsheden er faldet drastisk i alle de seks arbejdskraftoplände.
- Kun Østsjælland har haft en vækst i arbejdsstyrken. I Næstvedområdet har den været stagnerende, og de øvrige fire arbejdskraftoplände har oplevet et fald i arbejdsstyrken.
- Vestlolland og Midtlolland har haft vigende beskæftigelse, hvor de øvrige arbejdskraftoplände har haft vækst.
- Antallet af arbejdspladser har været nogenlunde uændret i alle arbejdskraftoplände undtagen Midtlolland, der har mistet 15% af sine arbejdspladser.
- Alle seks arbejdskraftoplände har haft en betydelig vækst i pendlingen ud fra området og især til hovedstadsområdet.

3 Befolkningen

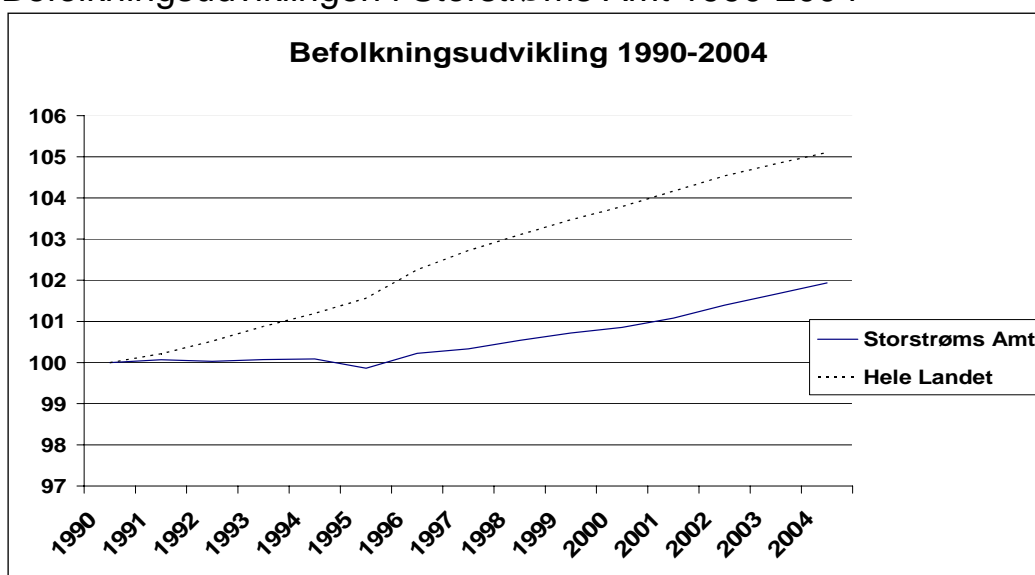
3.1 Udviklingen 1990-2004

Udviklingen i befolkningstallet hænger historisk nøje sammen med beskæftigelsesmulighederne i området. Det er derfor ikke overraskende, at befolkningsudviklingen i Storstrøms Amt siden 1990 har været svagere end befolkningsudviklingen i hele landet (figur 3.1). I hele landet er folketallet vokset med 5%, mens det i Storstrøms Amt er vokset med 2%.

I nyere tid er der med en omfattende pendling mellem egne i Danmark kommet et nyt moment ind i udviklingen. Dette fænomen præger i høj grad Storstrøms Amt, hvor befolkningsudviklingen i stadig stigende grad præges af, at mange indbyggere i amtet pendler til hovedstadsområdet.

Figur 3.1 Befolkningsudviklingen i Storstrøms Amt 1990-2004

3.1

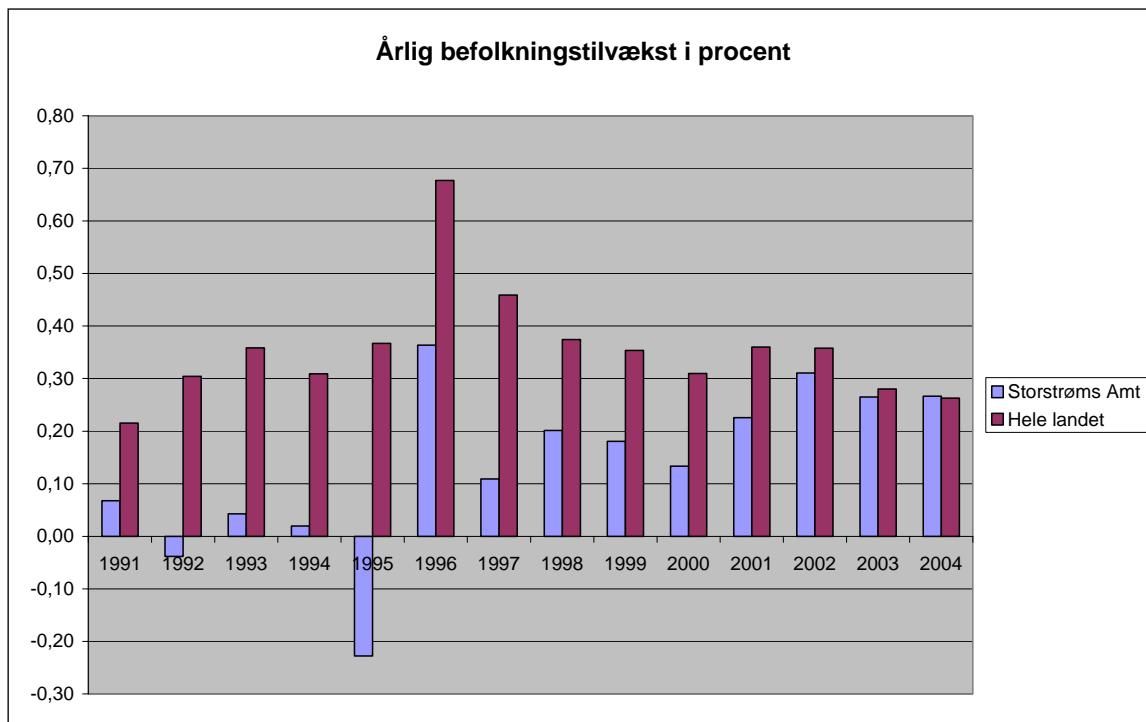

Note: Indeks 100 = 1990.

Hvor væksten har været jævn i alle årene i hele landet, er der en tydelig ændring i billedet for Storstrøms Amt, og det sætter ind i 1996. Indtil da har folketallet været stagnerende og derefter vender det.

Dette ses tydeligt af figur 3.2, der viser væksten år for år i Storstrøms Amt og i hele landet. Det fremgår af figuren, at i hele landet har væksten været omkring 0,3% om året med et toppunkt i 1996. Det år kom der mange indvandrere til Danmark, og også til Storstrøms Amt. Indtil 1996 har Storstrøms Amt derimod haft næsten ingen eller direkte negativ vækst. Det ændres fra 1996, hvor der pludselig er en stor vækst, og væksten har været positiv og stigende siden, så Storstrøms Amt nu har samme vækstrate som det øvrige land.

Figur 3.2 Årlig befolkningsvækst i procent for Storstrøms Amt og hele landet

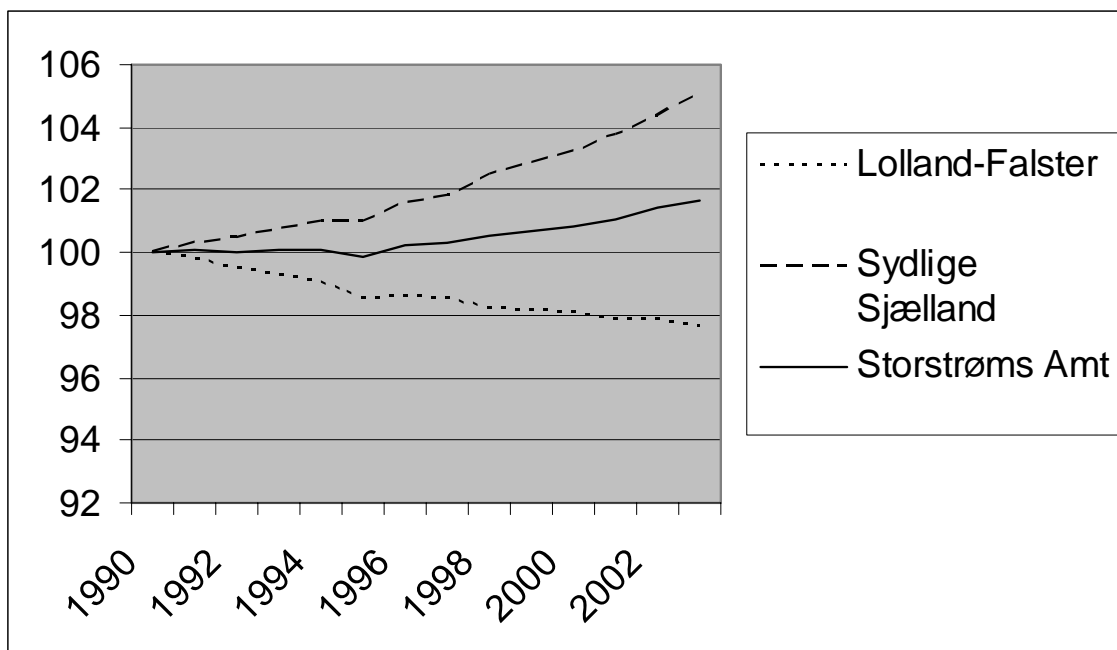
Kilde: Danmarks Statistik.

3.2 Nord og syd for Storstrømmen

Storstrømmen skiller på mange måder. Det gælder ikke mindst befolknings- og erhvervsudvikling. Der er da også en tydelig forskel på udviklingen nord og syd for Storstrømmen (figur 3.3).

Figur 3.3 Befolkningsudviklingen nord og syd for Storstrømmen

3.3

Note: Indeks 100 = 1990.

Figur 3.3 viser, at der har været en jævn og stigende vækst nord for Storstrømmen. Her har væksten i nogle år forløbet som i det øvrige land og har i de senere år været endnu stærkere. Lolland-Falster har derimod haft et faldende folketal hele perioden om end faldet synes at stoppe.

3.3 De enkelte arbejdskraftoplåde

Udviklingen i de seks arbejdskraftoplåde er vist i tabel 3.1. Tal for de enkelte år er vist i bilag 3. De demografiske faktorer – fødsler, dødsfald og flytninger – er angivet i bilag 3.

Tabel 3.1 **Befolkningsudviklingen i de seks arbejdskraftoplande**

Befolkningstal	1990	2004	Vækst
	Antal		Pct.
Vestlolland	30520	28213	-8
Midtlolland	22945	21733	-5
Østlolland & Falster	63526	63771	0
Sydsjælland	44269	46192	4
Næstvedområdet	66932	70964	6
Østsjælland	28720	31011	8
Storstrøms Amt	256912	261884	2

Kilde: Bilag 3.

Note: Befolkningstal 1. januar.

For alle seks arbejdskraftoplande gælder, at de i alle årene 1996 til 2004 har haft fødselsunderskud, dvs. der er døde flere, end der er født. Endvidere har alle arbejdskraftoplande haft nettoindvandring fra udlandet. I udvalgte år endog en betydelig indvandring. Bemærkningerne i det følgende er knyttet til bilag 3, der viser befolkningsregnskabet for de seks arbejdskraftoplande siden 1996.

Vestlolland og Midtlolland har haft et vigende folketal hele perioden 1990 til 2004. De forbedrede vilkår for beskæftigelsen er ikke slået igennem ved, at folketallet er steget eller blot stagneret. Der har været nogenlunde lige mange til- og fraflytninger, hvilket så betyder, at folketallet er gået tilbage svarende til fødselsunderskuddet.

Østlolland og Falster har haft et næsten konstant folketal i perioden. Det dækker over et nogenlunde konstant fødselsunderskud, en faldende nettoindvandring, men stigende tilflytning.

Både *Sydsjælland, Næstvedområdet og Østsjælland* har haft vækst hele perioden. Disse arbejdskraftoplande har et mindre fødselsunderskud end arbejdskraftoplandene syd for Storstrømmen. Det er, fordi befolkningen er yngre i vækstområdet på Sjælland end syd for Storstrømmen. Samtidig har tilflytningen været stigende. Det er åbenbart, at det sydlige Sjælland har fået del i den vækst, der har fundet sted i og omkring hovedstaden. Næstvedområdet og navnlig Østsjælland fremviser en vækst over landsgennemsnit.

3.4 Aldersfordelingen

Tabel 3.2 Befolkningens aldersfordelingen i procent

	Alder							Alle
	0-14	15-29	30-44	45-59	60-74	75-89	90-	
Vestlolland	16	14	18	24	18	9	1	100
Midtlolland	16	13	19	24	17	9	1	100
Østlolland & Falster	17	15	20	23	16	8	1	100
Sydsjælland	18	14	20	24	16	8	1	100
Næstvedområdet	18	16	22	23	14	6	1	100
Østsjælland	19	14	22	24	14	7	1	100
Storstrøms Amt	18	15	20	23	16	8	1	100
Hele landet	19	18	22	21	13	6	1	100

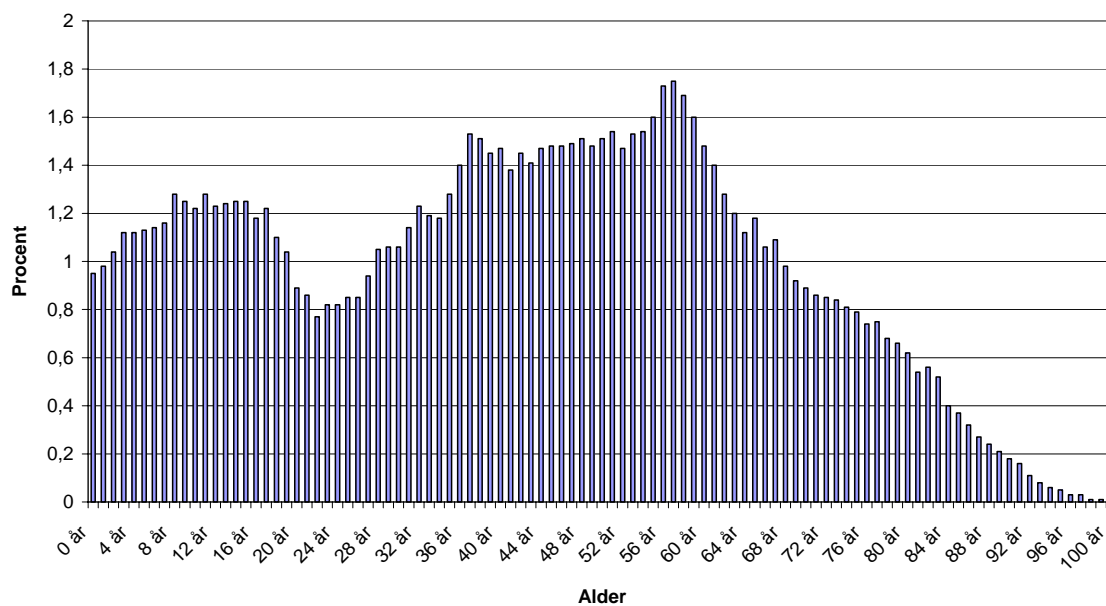
Tabel 3.2 viser aldersfordelingen i procent i de seks arbejdskraftoplande. Det ses, at befolkningen er lidt ældre i Storstrøms Amt end i det øvrige land. 9% af befolkningen er over 75 år mod 7% på landsplan. Næstvedområdet har dog samme andel som hele landet, mens Vestlolland og Midtlolland ligger højere.

Andelen af 0-44-årige er mindre end for hele landet, mens Storstrøms Amt har en større andel af personer over 45 år. Det er et karakteristisk træk for områder med stagnerende eller faldende befolkningstal, at de, der bliver boende, gennemgående bliver ældre. I Storstrøms Amt er andelen af ældre dog langt mindre, end tilfældet er i andre udkantsområder og i visse forstæder til København.

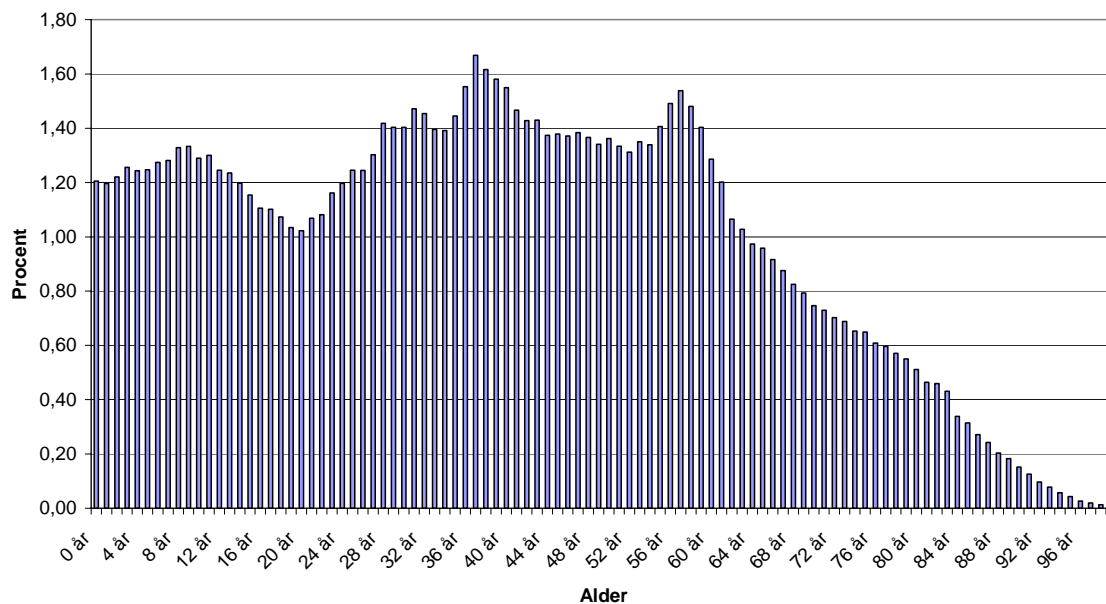
Den samlede aldersfordeling på et-års-aldersgrupper er vist i figur 3.4.

Figur 3.4 Aldersfordelingen i Storstrøms Amt og hele landet 2004

Aldersfordeling i Storstrøms Amt

Aldersfordeling hele landet

Kilde: Danmarks Statistik.

Figuren viser for både Storstrøms Amt og hele landet en stor overvægt af 40-60-årige. Særlig tydeligt ses de store årgange fra slutningen af krigen, og som nu er i slutningen af 50'erne. Dette fænomen har klare arbejdsmarkedspolitiske perspektiver, for i løbet af få år vil disse årgange være ude af arbejdsmarkedet.

Figuren viser også, at andelen af unge er meget lille og det gælder især i Storstrøms Amt. Det skyldes for hele landet små årgange fra 1980'erne, men for Storstrøms Amt også at unge flytter fra amtet for at få uddannelse (se afsnit 8).

Sammenhængen mellem befolkningsvækst og alderssammensætning ses da også ved at betragte forholdene i de seks arbejdskraftoplande. Vestlolland og Midtlolland har flest ældre og færrest unge. For Næstvedområdet og Østsjælland er det omvendte tilfældet. Her er andelen af unge større end i de sydlige dele af amtet, mens andelen af ældre er mindre. Østlolland og Falster og Sydsjælland ligger midt imellem.

3.5 **Indbyggere med andre nationaliteter end dansk**

Som det fremgår af bilag 3, har der i en periode været ganske stor indvandring til amtet. Det er for en stor del tilflyttere fra ikke-vestlige lande. I alt er der 8.322 indbyggere i amtet, som enten er fra ikke-vestlige lande, eller er deres efterkommere (tabel 3.3). Andelen er dog ikke højere end i hele landet, og disse indvandrere er fordelt nogenlunde jævnt på arbejdskraftoplande.

Tabel 3.3 Indvandrere fra ikke-vestlige lande i 2003

2003	Indvandrere fra ikke-vestlige lande	Efterkommere fra ikke-vestlige lande	I alt	I alt i procent af befolkning
	Antal		Procent	
Vestlolland	954	237	1191	4,2
Midtlolland	550	131	681	3,1
Østlolland & Falster	1562	347	1909	3,0
Sydsjælland	960	153	1113	2,4
Næstvedområdet	2207	599	2806	4,0
Østsjælland	551	71	622	2,0
Storstrøms Amt	6784	1538	8322	3,1

Kilde: Danmarks Statistik.

4 Erhvervsfrekvens og beskæftigelsesfrekvens

4.1 Storstrøms Amt i forhold til hele landet

Erhvervsfrekvensen angiver arbejdsstyrkens andel af den samlede befolkning. Dette tal varierer med meget store forskelle på de enkelte alderstrin. Når erhvervsfrekvensen i Storstrøms Amt er 73 (tabel 4.1), betyder det, at 73% af de 16-66-årige er i arbejdsstyrken.

Beskæftigelsesfrekvensen angiver de beskæftigedes andel af befolkningen. Dette tal er lavere end erhvervsfrekvensen, og differencen viser, hvor stor en del af befolkningen der er arbejdsløse. Tabel 4.1 viser, at beskæftigelsesfrekvensen i Storstrøms Amt er 69, dvs. 69% af de 16-66-årige har et arbejde. Da erhvervsfrekvensen er 73, betyder det, at 4% af de 16-66-årige står til rådighed for arbejdsmarkedet, men er uden arbejde.

Definitioner:

Erhvervsfrekvens = Arbejdsstyrke/befolkning

Beskæftigelsesfrekvens = Beskæftigede/befolkning

Om den samlede erhvervsfrekvens er høj eller lav, skal ses i sammenhæng med andelen af børn og ældre i befolkningen. I de følgende tabeller ses alene på den del af befolkningen, som er mellem 16 og 66 år.

Ser vi først på erhvervsfrekvensen, fremgår det af tabel 4.1, at den for alle mellem 16 og 66 år er 77 i hele landet og 73 i Storstrøms Amt, dvs. den er 4 procentpoint lavere i Storstrøms Amt. Forskellen er imidlertid ikke den samme for alle alderstrin. De unge – dvs. 16-19-årige – har en lavere erhvervsfrekvens i Storstrøms Amt (jf. senere). For de 20-29-årige er frekvensen næsten den samme, og derefter vokser afstanden mellem frekvensen for hele landet og for Storstrøms Amt for at blive 6% for de 60-

kvensen for hele landet og for Storstrøms Amt for at blive 6% for de 60-64-årige. Dette tyder på en tidligere tilbagetrækning i Storstrøms Amt end i landet som helhed.

Tabel 4.1 Erhvervsfrekvens og beskæftigelsesfrekvens i Storstrøms Amt og hele landet. 2002

	Erhvervsfrekvens		Beskæftigelsesfrekvens	
	Hele landet	Storstrøms Amt	Hele landet	Storstrøms Amt
Alle	77	73	74	69
16-17 år	55	52	55	52
18-19 år	65	60	63	58
20-24 år	75	74	72	69
25-29 år	82	82	77	76
30-34 år	86	84	82	79
35-39 år	88	85	84	81
40-44 år	88	85	84	81
45-49 år	87	84	84	81
50-54 år	85	82	82	79
55-59 år	79	75	74	70
60-64 år	37	31	36	30
65-66 år	17	15	16	15

Kilde: Bilag 4.

Ser vi på beskæftigelsesfrekvenserne, har vi den samme forskel mellem hele landet og Storstrøms Amt, nemlig at amtet har en lavere andel af befolkningen i arbejde. Blot er forskellen lidt større, hvilket afspejler den større arbejdsløshed i Storstrøms Amt på opgørelsestidspunktet, der er november 2002.

Der er et tydeligt aldersmønster for de to frekvenser. De er lave for de unge, hvor mange er under uddannelse og derfor ikke indgår i arbejdsstyrken. Derefter er den stabilt høj med en erhvervsfrekvens over 80 for de 25-54-årige, og derefter falder frekvenserne igen. Her bemærkes, at erhvervsfrekvensen og beskæftigelsesfrekvensen falder lige meget for de øvre aldersklasser, hvilket betyder, at andelen af arbejdsløse ikke stiger, men at antallet af personer uden for arbejdsstyrken vokser.

Det skal dog bemærkes, at der i alle aldersgrupper er en andel, der ikke indgår i arbejdsstyrken. For de 35-44-årige drejer det sig i Storstrøms Amt om 15%.

4.2 Mænd og kvinder

For at forenkle fremstillingen ses der i de følgende tabeller alene på erhvervsfrekvensen. Det har også det formål at fokusere på de, der ikke indgår i arbejdsstyrken og hvorfor.

Tabel 4.2 Erhvervsfrekvensen for mænd og kvinder. Hele landet og Storstrøms Amt

Erhvervsfrekvens				
2002	Mænd		Kvinder	
	Hele landet	Storstrøms Amt	Hele landet	Storstrøms Amt
Alle	80	77	73	69
16-17 år	56	52	53	51
18-19 år	66	60	64	59
20-24 år	77	77	72	70
25-29 år	85	86	78	77
30-34 år	89	88	83	81
35-39 år	90	88	86	82
40-44 år	89	87	86	83
45-49 år	88	87	85	82
50-54 år	87	85	83	80
55-59 år	84	81	74	70
60-64 år	47	39	27	23
65-66 år	24	21	10	9

Kilde: Bilag 4.

Både for mænd og kvinder er erhvervsfrekvensen lavere i Storstrøms Amt end i hele landet. For kvinder er forskellen til landsniveauet en lille smule større end for mænd.

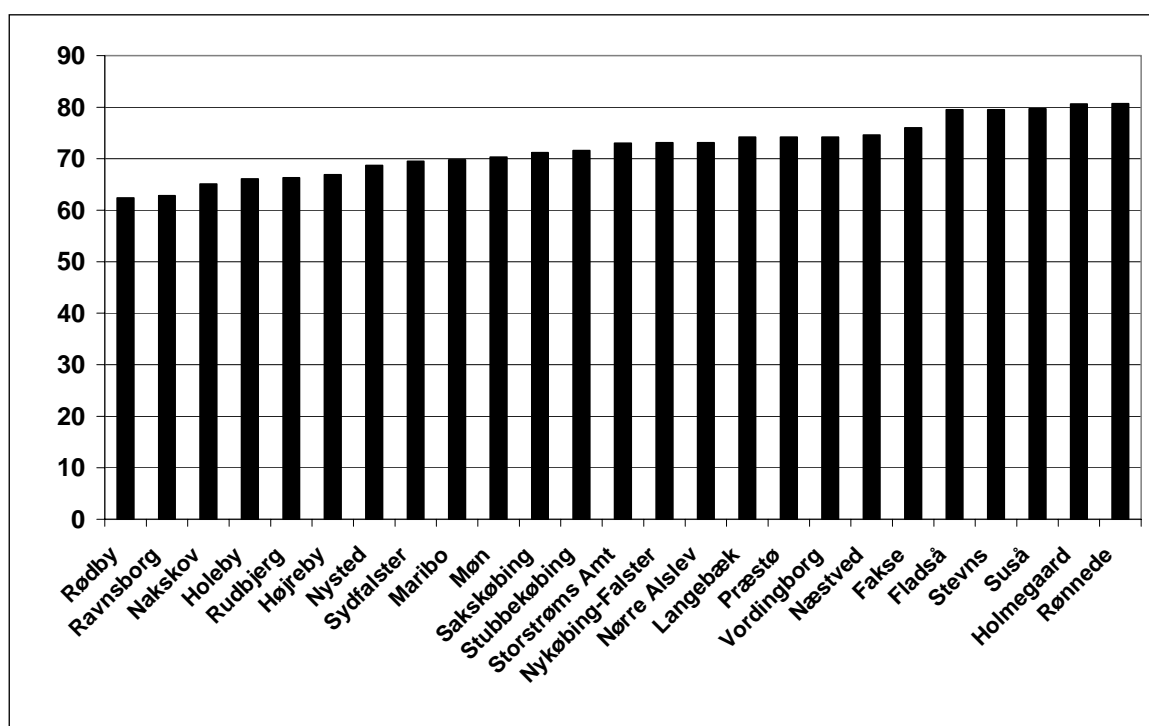
Nok så iøjnefaldende er det, at kvinder på alle alderstrin har en lavere erhvervsdeltagelse end mænd. Det gælder både i Storstrøms Amt og i hele landet. Navnlig er forskellen stor for de ældre på arbejdsmarkedet. Således er erhvervsfrekvensen 11 procentpoint lavere for kvinder end for mænd i

Storstrøms Amt i alderen 55-59 år, og for de 60-64 årige er forskellen 16 procentpoint, hvilket klart demonstrerer, at kvinderne forlader arbejdsmarkedet tidligere end mænd. Dertil er det muligt, at der i Storstrøms Amt stadig er husmødre i gammeldags forstand samt hjemmearbejdende kvinder.

4.3 Lokale forskelle

I Storstrøms Amt er der betydelige lokale forskelle i erhvervsfrekvens. De fremgår af figur 4.1, hvor erhvervsfrekvensen for hver af amtets kommuner er vist. Her fremgår det, at kommunerne på Lolland samt Møn, Stubbekøbing og Sydfalster ligger under amtets gennemsnit, hvorimod alle kommuner på Sjælland har erhvervsfrekvenser over landsniveau.

Figur 4.1 Erhvervsfrekvenserne i kommuner i Storstrøms Amt. Sorteret efter størrelse. 2002

Kilde: Bilag 4.

Som det fremgår af bilag 4, gælder disse forskelle for alle aldersgrupper, og med betydelige forskelle mellem kommunerne. Fx er erhvervsfrekven-

sen for de 60-64-årige på 44% i Fladså, mens den kun er 23% i Ravnsborg.

4.4 Uddannelse og erhvervsfrekvens

Erhvervsfrekvensen afhænger også af uddannelse. Det er belyst i tabel 4.3, hvor erhvervsfrekvensen for de 30-44-årige og de 45-59-årige er vist.

Tabellen viser for det første, at erhvervsfrekvensen for ufaglærte er betydeligt lavere end for andre grupper. Det gælder såvel i Storstrøms Amt som i hele landet. Den er i Storstrøms Amt 72 for de 30-44-årige og 69 for de 45-59-årige. Da der er relativt mange ufaglærte i Storstrøms Amt, forklarer det noget af årsagen til den lavere erhvervsfrekvens i amtet.

For det andet viser tabel 4.3, at erhvervsfrekvensen for ufaglærte er lavere i Storstrøms Amt end i hele landet. For de ufaglærte 30-44-årige er erhvervsfrekvensen således 75 på landsplan og kun 72 i Storstrøms Amt. Dette forhold er yderligere med til at forklare, at den samlede erhvervsfrekvens er lavere i Storstrøms Amt end i hele landet. For de øvrige uddannelser ligger erhvervsfrekvensen kun lidt under eller på niveau med landet.

Tabel 4.3 Uddannelse og erhvervsfrekvens i Storstrøms Amt og hele landet

Erhvervsfrekvens	30-44 år		45-59 år	
	Storstrøms Amt	Hele landet	Storstrøms Amt	Hele landet
Ufaglærte	72	75	69	73
Faglærte	91	93	86	89
Kort videregående uddannelse	92	92	90	90
Mellemlang videregående uddannelse	94	94	91	93
Lang videregående uddannelse	91	92	93	93
Alle	85	87	81	84

Kilde: SAM-K.

4.5 Uden for arbejdsstyrken

I de forrige afsnit er det påvist, at den lavere erhvervsfrekvens i Storstrøms Amt kan forklares ved lavere frekvenser for de ældre og ved den lave frekvens for ufaglærte. Dertil er det store lokale forskelle. Men tallene siger intet om, hvorfor flere er uden for arbejdsstyrken i Storstrøms Amt end i hele landet. Det er forsøgt forklaret i det følgende:

De lavere erhvervsfrekvenser kan skyldes flere førtidspensionister og personer på efterløn. Det fremgår da også af tabel 4.4, at der i Storstrøms Amt er både flere mænd og kvinder, der får social pension, før de er fyldt 60 år, end tilfældet er i hele landet. Der er også en lidt større andel efterlønsmodtagere. Denne større andel af førtidspensionister er tilstrækkelig til at forklare den trods alt kun lidt lavere erhvervsfrekvens i Storstrøms Amt.

I Storstrøms Amt er der også flere (yngre) kontanthjælpsmodtagere end i det øvrige land. De fleste kontanthjælpsmodtagerne indgår imidlertid i arbejdsstyrken og medvirker dermed ikke til at nedbringe erhvervsfrekvensen. I stedet påvirker det antallet af arbejdsløse.

Erhvervsfrekvensen påvirkes også af antallet af unge, der modtager stipendier – og dermed er under uddannelse. Da andelen af stipendiemodtagere er under landsgennemsnit, må det forventes, at erhvervsfrekvensen for de 15-29-årige ligger over landsgennemsnittet i Storstrøms Amt. Det er imidlertid ikke tilfældet, idet tabel 4.1 viser, at de unge i Storstrøms Amt har en lavere erhvervsfrekvens end landsgennemsnit. Forklaringen herpå kan være, at de unge under uddannelse i Storstrøms Amt har mindre erhvervsarbejde end andre steder – at det er sværere at få studenterjob i Storstrøms Amt, end det er i de store byer. Det viser sig faktisk at være tilfældet, idet det på landsplan er 29% af de unge under uddannelse, der har erhvervsarbejde, mens det kun er 26% i Storstrøms Amt.

Tabel 4.4 Andel af befolkningen på overførselsindkomst. 2002

Procent af befolkning	Storstrøms amt				Hele landet			
	Alder				Alder			
	15-29	30-44	45-59	60-74	15-29	30-44	45-59	60-74
Stipendier	20	1	0	0	27	2	0	0
Arbejdsløshedsunderstøttelse	6	13	13	1	6	14	12	2
Efterløn	0	0	0	28	0	0	0	27
Delpension	0	0	0	0	0	0	0	1
Offentlige sociale pensioner *	1	6	14	59	1	4	11	58
Tjenestemandspension	1	0	2	10	1	0	1	11
Pensionstillæg	1	6	14	10	1	4	11	10
Kontanthjælp	11	10	4	0	8	9	4	0
Mænd								
Stipendier	16	1	0	0	23	1	0	0
Arbejdsløshedsunderstøttelse	7	12	13	2	7	13	13	3
Efterløn	0	0	0	28	0	0	0	26
Delpension	0	0	0	1	0	0	0	1
Offentlige sociale pensioner	2	6	12	56	1	4	9	54
Tjenestemandspension	1	0	2	12	1	0	1	12
Pensionstillæg	2	6	12	8	1	4	10	8
Kontanthjælp	10	10	4	0	8	10	4	0
Kvinder								
Stipendier	25	2	0	0	31	2	0	0
Arbejdsløshedsunderstøttelse	5	14	13	0	6	15	12	0
Efterløn	0	0	0	27	0	0	0	27
Delpension	0	0	0	0	0	0	0	0
Offentlige sociale pensioner	1	6	15	63	1	4	12	61
Tjenestemandspension	1	0	2	8	1	0	1	9
Pensionstillæg	1	6	15	12	1	4	13	11
Kontanthjælp	12	10	3	0	8	9	3	0

Kilde: SAM-K.

Bem.: Der er ikke summeret i hver kolonne, fordi der er personer, som modtager flere ydelser. Fx får alle mindrebedemlede folkepensionister både pension og pensionstillæg.

* Folkepension og førtidspension.

En yderligere årsag til den lavere erhvervsfrekvens kan være manglende job til indvandrere fra ikke-vestlige lande. Denne gruppe har generelt en lavere erhvervsfrekvens end danskfødte. I Storstrøms Amt er erhvervsfre-

kvensen for denne gruppe endnu lavere. For hele landet er erhvervsfrekvensen som gennemsnit for alle aldersgrupper 49,5% for indvandrere fra ikke-vestlige lande. I Storstrøms Amt er frekvensen for denne gruppe 41,6. Da gruppen er lille, betyder det dog ikke meget for den samlede erhvervsfrekvens. Men den lavere frekvens i Storstrøms Amt tyder på, at det er vanskeligere at skaffe job til denne gruppe her end andre steder.

4.6 **Sociale og sundhedsmæssige forhold**

Det falder uden for denne analyse at undersøge, hvorfor der er flere førtidspensionister i Storstrøms Amt. I stedet er nogle nøgletal for sundhed og sociale forhold gennemgået¹.

Ser man på dødsårsagerne for personer mellem 40 og 60 år, ser det ikke ud til, at der i Storstrøms Amt er dødsårsager med markant højere hyppighed end i hele landet – og slet ikke dødsårsager, der kan være arbejdsrelaterede. Det samme er tilfældet for indlæggelser på sygehuse. Intet tyder på, at de er særligt høje eller arbejdsrelaterede i Storstrøms Amt.

Som social karakteristik af kommunerne i Storstrøms Amt er taget Indenrigsministeriets mål for udgiftsbehov. Det er et bredt mål for en række forhold, der bruges i de kommunale udligningsordninger, således at kommuner med stort udgiftsbehov får tilskud, mens kommuner med lille udgiftsbehov betaler til ordningen.

Tabel 4.5 Udgiftsbehov pr. indbygger i Storstrøms Amt 2002

2002	Kr.	Rang		Kr.	Rang
Sydfalster	27527	16	Præstø	30479	192
Rønnede	27859	29	Stubbekøbing	30614	196
Fladså	28816	63	Fakse	30639	197
Holmegård	28965	74	Nysted	30933	211
Suså	29071	83	Sakskøbing	31261	225
Langebæk	29266	101	Holeby	31338	227
Stevns	29322	108	Vordingborg	31460	235
Nørre-Alslev	29971	159	Næstved	31480	236
Rudbjerg	30356	187	Højreby	31601	239
			Møn	31797	247
			Maribo	32241	255
			Nykøbing-Falster	32411	259
Gennemsnit	30474		Rødby	32820	264
			Ravnsborg	32909	266
			Nakskov	36503	275

Kilde: Indenrigsministeriets nøgletal.

På landsplan er det gennemsnitlige udgiftsbehov pr. indbygger beregnet til 30.474 kr. I Storstrøms Amt ligger ni kommuner under dette tal, mens 14 ligger over. I tabel 5.5 viser 3. og 6. kolonne rang, dvs. den kommune, der har det laveste udgiftsbehov, har 1 som rang, og kommunen med det højeste udgiftsbehov har rangen 275 (= antallet af kommuner i 2002).

Det er iøjnefaldende, at så mange kommuner i Storstrøms Amt ligger over gennemsnittet og tilmed i den tunge ende. Nakskov Kommune er simpelthen den kommune i landet, der har det højeste udgiftsbehov, men Nakskov er tæt fulgt af Ravnsborg, Rødby og Nykøbing Falster, der alle ligger i den tiendedel af kommuner, der har det højeste udgiftsbehov.

Byernes sociale problemer vejer tungt i beregningen af udgiftsbehov. Det ses da også, at de kommuner, der ligger under gennemsnittet, alle er landkommuner. Dog bemærkes, at Ravnsborg ligger blandt de kommuner, der har det største udgiftsbehov. I den henseende er Ravnsborg åbenbart en forstad til Nakskov.

På denne baggrund kan man ikke se bort fra, at Storstrøms Amt rummer en række sociale problemer, der også kan medvirke til en lavere erhvervsfrekvens.

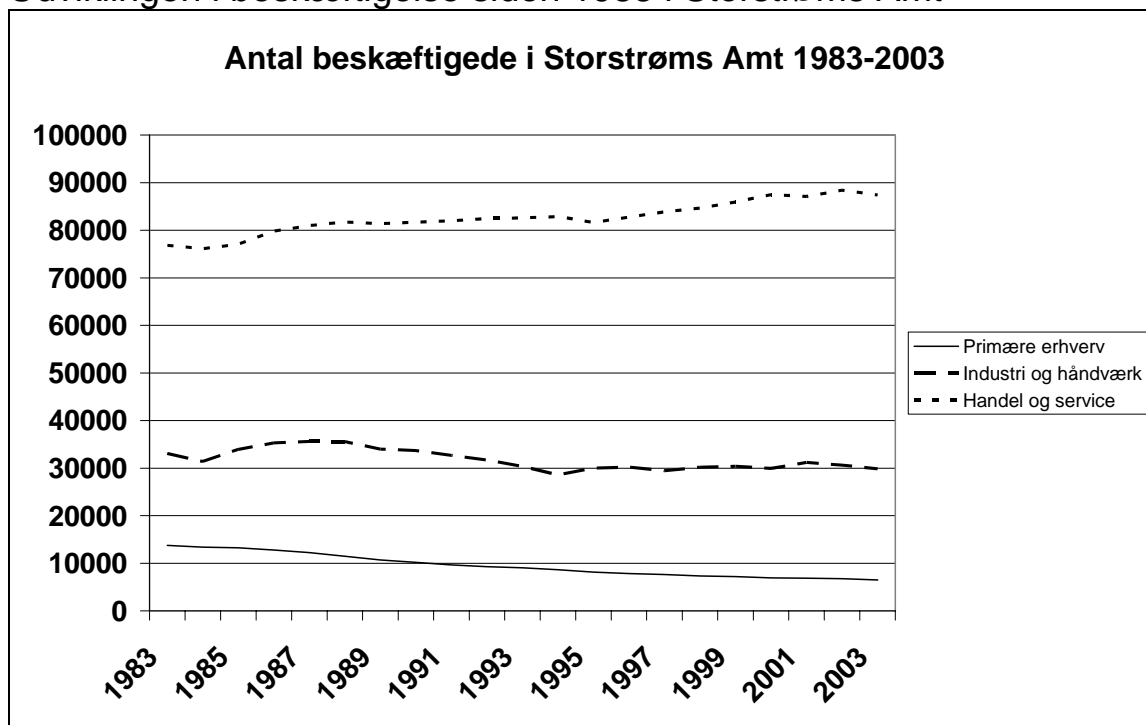
5 **Beskæftigelsen**

5.1 **Udviklingen**

Dette kapitel handler om beskæftigelsen, dvs. de, som bor i Storstrøms Amt, og som har arbejde. Beskæftigelsen i amtet kan imidlertid bedst analyseres, når den ses i relation til antallet af arbejdspladser. Derfor er dette kapitel ret kort, fordi beskæftigelse og arbejdspladser er emnet for kapitel 8. Kun arbejdskraftens uddannelsesniveau bliver mere indgående belyst her.

Først dog et kort historisk blik. Figur 5.1 viser udviklingen i beskæftigelsen siden 1983 fordelt på de tre hovederhverv – primære erhverv, industri og håndværk samt service. Når vi går tilbage til 1983 er forskellen mellem beskæftigede og arbejdspladser langt mere beskedent end i dag, fordi pendling over store afstande kun havde et beskedent omfang på den tid.

Figur 5.1 Udviklingen i beskæftigelse siden 1983 i Storstrøms Amt

Kilde: Danmarks Statistikbank.

Figuren bekræfter de iagttagelser, vi alle fornemmer, nemlig at de primære erhverv – og det vil først og fremmest sige landbruget – er gået tilbage, industri og håndværk stagnerer (eller viger langsomt) og beskæftigelsen i serviceerhvervene vokser støt.

5.2 Uddannelse – udvikling 1996-2002

Af befolkningen i Storstrøms Amt er der i 2002 i alt 123.763 personer i beskæftigelse. I tabel 5.1 er vist, hvordan de er fordelt efter uddannelsesniveau.

Danmarks Statistik har fra 1998 til 1999 ændret formen for opgørelse ved bl.a. at overføre en stor gruppe med kort videregående uddannelse til mellemlang videregående uddannelse. Det betyder, at det ikke er muligt at sammenligne 1996 med 2002 efter forskellige grader af videregående uddannelse.

Tabel 5.1a **Udvikling i uddannelsesniveau for beskæftigede med bopæl i Storstrøms Amt**

Storstrøms Amt	Vækst i procent						
	1996	1999	1999	2002	1996-2002	1999-2002	
Ufaglært/Uoplyst	51.162	51.400	51.400	47.931	-6	-7	
Faglært	50.212	51.059	51.059	52.159	4	2	
Kort videregående uddannelse	19.578	21.889	4.675	4.648	21	-1	
Mellemlang videregående uddannelse			13.408	14.926			11
Lang videregående uddannelse			3.806	4.099			8
Alle i uddannelse	120.952	124.348	124.348	123.763	2	0	

Tabel 5.1b **Fordeling efter uddannelse. Storstrøms Amt og hele landet**

	Fordeling i procent			
	Storstrøms Amt	Hele landet	Storstrøms Amt	Hele landet
Ufaglært/Uoplyst	47.931	1.033.103	39	38
Faglært	52.159	1.023.535	42	37
Kort videregående uddannelse	4.648	122.638	4	4
Mellemlang videregående uddannelse	14.926	358.090	12	13
Lang videregående uddannelse	4.099	204.020	3	7
Alle	123.763	2.741.386	100	100

Den betragtede periode er på kun seks år, nemlig fra 1996 til 2002. Selv inden for dette korte tidsrum er der forekommet betragtelige ændringer i de beskæftigedes uddannelsesniveau. Antallet af ufaglærte er faldet med 6% og er dermed ikke længere den største faggruppe. Den position er overtaget af de faglærte, hvor der har været en beskedne vækst på 4%.

Den store vækst har været i gruppen af beskæftigede med videregående uddannelse. Her har væksten fra 1996 til 2002 været på 21%.

Ser man alene på udviklingen fra 1999 til 2002, hvor de videregående uddannelser er specificeret, er det slående, at gruppen med mellemlang videregående uddannelse er vokset med 11% på kun tre år. Også gruppen med lang videregående uddannelse har haft en betragtelig vækst, nemlig 8%. De korte videregående uddannelser har derimod ikke den samme betydning. Her har der været et fald i beskæftigelsen på 1%.

Det er i øvrigt også værd at notere, at hele tilbagegangen i antallet af ufaglærte ligger i de sidste tre år. Faktisk har der været en lille vækst i beskæftigelsen af ufaglærte fra 1996 til 1999.

Disse ændringer i uddannelsesniveaet er så betydelige, at der nu er tale om en helt anden sammensætning af arbejdsstyrken – her udtrykt ved de beskæftigede. Alt i alt viser tabellen, at uddannelsesniveaet i Storstrøms Amt er blevet øget betragteligt på bare seks år.

Tabel 5.1b viser fordelingen af de beskæftigede efter uddannelse i både Storstrøms Amt og i hele landet. Med 39% ufaglærte ligger Storstrøms Amt en anelse over landsniveauet på 38%. Større forskel er der, når man ser på de faglærte. I Storstrøms Amt udgør de 42% af de beskæftigede mod 37% på landsplan.

Amtets andel af beskæftigede med mellemlang videregående uddannelse er nogenlunde som på landsplan, hvilket er ret naturligt, eftersom de fleste beskæftigede i denne gruppe arbejder med lokal service.

Andelen af beskæftigede med lang videregående uddannelse er 3% og ligger dermed langt under landstallet. Og det på trods af den betydelige vækst i netop denne gruppe. Dette emne vil nærmere blive analyseret i kapitel 8.

I bilag 5 er angivet tallene for de enkelte arbejdskraftoplande. Af forskelle skal særlig bemærkes:

- Faldet i antallet af ufaglærte har været størst på Vestlolland og Midtlolland. Det hænger til en vis grad sammen med, at kun disse to arbejdskraftoplande har haft vigende beskæftigelse i perioden.
- Det er også disse to arbejdskraftoplande – Vestlolland og Midtlolland – der har haft den mindste vækst i antallet af beskæftigede med lang videregående uddannelse. Forklaringen er især, at i Storstrøms Amt som helhed er der mange i denne gruppe, som pendler til hovedstadsområdet, men det er ikke muligt fra Lolland. Navnlig Østlolland og Falster, Sydsjælland og Næstvedområdet har fået en stor tilgang af personer med lang videregående uddannelse.

5.3 Uddannelse og køn

I det følgende bruges nogle mere detaljerede tabeller, hvor tallene er taget fra en særkørsel, som AF-Storstrøm har fået udført i Danmarks Statistik. Materialet omfatter Storstrøms Amt minus Stevns, og inddrager kun aldersgruppen 16-66 år. Det samlede antal beskæftigede mellem 16 og 66 år i Storstrøms Amt er 113.354.

Tabel 5.2 viser mænd og kvinder fordelt efter højeste fuldførte uddannelse. I tabellen er kun medtaget udvalgte grupper.

Tabel 5.2 Beskæftigede fordelt på uddannelse og køn. Storstrøms Amt minus Stevns. 2002

16-66 år	Mænd og kvinder	Mænd	Kvinder	Kvinder i pct.
Uddannelse i alt	113354	60498	52856	47
Grundskole	34082	18771	15311	45
Almengymnasial udd.	4026	1666	2360	59
Erhvervsgymnasial	2532	1263	1269	50
Erhvervsfag	49045	28345	20700	42
Handel og kontor	18204	6374	11830	65
Bygge og anlæg	7061	6821	240	3
Jern og metal	9484	9375	109	1
Levnedsmiddel og husholdning	3007	1813	1194	40
Social- og sundhedshjælper	3596	161	3435	96
Sygehjælper	1258	30	1228	98
Social- og sundhedsassistent	1057	47	1010	96
Korte videreg. uddannelse.	4372	2581	1791	41
Mellemlange videreg. udd.	14157	4686	9471	67
Pædagogiske (MVU)	7996	2267	5729	72
Folkeskolelærer	3656	1483	2173	59
Teknisk (MVU)	1276	1159	117	9
Sundhed (MVU)	3156	157	2999	95
Lange videreg. uddannelse.	3249	2036	1213	37

Kilde: Særkørsel fra Danmarks Statistik.

De ufaglærte omfattes af de tre første rækker, dvs. grundskole, almen-gymnasial uddannelse og erhvervsgymnasial uddannelse. Altså de grupper, der ikke har afsluttet en kompetencegivende uddannelse senere.

Blandt disse ser man, at lidt flere mænd end kvinder kun har grundskolen som basis. Til gengæld er der lidt flere kvinder end mænd, som ikke udnytter deres studentereksamen til en videregående uddannelse. Samlet er kvinder dog bedre uddannede end mænd i kraft af mange med mellemlang videregående uddannelse.

I øvrigt viser oversigten, at arbejdsmarkedet i høj grad er kønsopdelt, hvad angår uddannelse. Bygge- og anlæg, jern- og metal samt jordbrug er udprægede mandeuddannelser. Derimod er næsten alle beskæftigede i social- og sundhedssektoren kvinder.

5.4 Uddannelse og alder

De beskæftigedes fordeling på uddannelse og alder har arbejdsmarkeds-politisk interesse af to grunde: For det første vil en stor andel ældre indikerer et behov for uddannelse i faget, så stillinger kan overtages, efterhånden som de beskæftigede træder ud af arbejdsmarkedet på grund af alder. For det andet har det interesse at vide, om der er mange yngre i fag, hvor der er eller forventes arbejdsløshed. Det vil afsløre et behov for om-skoling.

Generelt er befolkningen i hele landet og i Storstrøms Amt blevet mere veluddannet. Det viser sig ved, at en større andel af de yngre årgange på arbejdsmarkedet har en uddannelse. Det ses af tabel 5.3.

Tabel 5.3 Befolkningens procentvise fordeling på uddannelser i Storstrøms Amt opgjort efter alder. 2002

	Alder 30-44	Alder 45-59	Alder 60-74	Alder 75-89	Alle
	Procent				
Ufaglært/Uoplyst	36	38	56	82	60
Faglært	45	42	32	13	28
Kort videregående uddannelse	4	4	2	1	2
Mellemlang videregående uddannelse	12	13	8	3	7
Lang videregående uddannelse	3	3	2	1	2
Alle i uddannelse	100	100	100	100	100

Kilde: Den regionaløkonomiske model Line.

Tabel 5.3 viser befolkningens uddannelsesniveau på de enkelte aldersklasser fra 30 til 89 år. Den tegner næsten et historisk billede af generatonsforskelle. Blandt de 75-89-årige udgør de ufaglærte 89% af befolkningen. Blandt de 30-44 årige udgør de kun 36%. Blandt de 75-89-årige er kun 13% faglærte mod 45% af de yngre 30-44-årige.

Det er imidlertid tankevækkende, at forskellen mellem de 30-44-årige og de 45-59-årige er ret lille og ikke nær så stor som mellem 45-59-årige og 60-74-årige. Det ser nærmest ud, som om der ikke er sket nogen uddannelsesmæssig oprustning i de 15 år, der i alder skiller de to yngste aldersgrupper.

Billedet er det samme, hvis man ser på hele landet (ikke vist som tabel her). Dog med et par markante afvigelser: Den ene er, at andelen af ufaglærte på alle alderstrin er lavere i hele landet. Den anden er, at andelen af befolkningen med lang videregående uddannelse er størst i de yngre aldersgruppe og udgør således 9% af de 30-44-årige (mod 3% i Storstrøms Amt). For så vidt angår andelen af befolkningen med lang videregående uddannelse, er der således sket et løft i de seneste år, men det mærkes kun lidt i Storstrøms Amt.

Da grupperingen i tabel 5.3 er ret summarisk og dermed ikke egnet til mere målrettede arbejdspolitiske overvejelser, er der givet nogle mere detaljerede tal nedenfor i tabel 5.4, hvor der er anvendt den særkørsel i Danmarks Statistik, som AF-Storstrøm har bestilt. Det bemærkes, at tabel 5.4 omhandler de beskæftigede, mens tabel 5.3 ser på befolkningen, dvs. også den del af befolkningen, som ikke er i beskæftigelse.

Tabel 5.4 De beskæftigede fordelt efter uddannelse og alder i Storstrøms Amt minus Stevns. 2002

	< 50 år	50-54 år	55-59 år	60-66 år	Alle	Andel > 50 år. Pct.
Uddannelse i alt	78461	15168	14300	5425	113354	31
Grundskole	23599	3939	4588	1956	34082	31
Almengymnasial uddannelse	3599	189	171	67	4026	11
Erhvervs-gymnasial	2434	39	41	18	2532	4
Erhvervsfaglig	33411	7312	6210	2112	49045	32
Handel og kontor	12173	2829	2422	780	18204	33
Finans	1004	419	277	76	1776	43
Bygge og anlæg	4834	1100	871	256	7061	32
Jern og metal	6445	1404	1162	473	9484	32
Levnedsmiddel og husholdning	2369	252	271	115	3007	21
Social- og sundhedshjælper	2277	616	566	137	3596	37
Sygehjælper	638	255	295	70	1258	49
Social- og sundhedsassistent	906	108	40	3	1057	14
Korte videreg. uddannelse	3077	612	517	166	4372	30
Mellemlange videreg. udd.	9080	2344	2012	721	14157	36
Pædagogiske (MVU)	5171	1436	1080	309	7996	35
Folkeskolelærere	1920	780	718	238	3656	47
Teknisk (MVU)	758	166	235	117	1276	41
Sundhed (MVU)	2169	447	384	156	3156	31
Lange videreg. uddannelse	1879	570	526	274	3249	42

Kilde: Særkørsel fra Danmarks Statistik.

Af samtlige beskæftigede i Storstrøms Amt (minus Stevns) er 31% over 50 år (sidste kolonne i tabellen). Ser man ned over tabellens sidste kolonne, gælder denne fordeling for mange fag. Der er dog undtagelser, som er værd at bemærke:

Af fag, der er præget af mange unge, skal først nævnes de, som ikke har færdiggjort en uddannelse efter gymnasium. I denne gruppe er der mange, som stadig er under uddannelse.

Dernæst skal nævnes, at pædagogerne gennemgående er yngre sammenlignet med andre med videregående uddannelse. Netop pædagoguddannelsen er et fag, hvor der frygtes overproduktion. I takt med at pasningsgaranti er indført i alle kommuner, har der været en stor efterspørgsel efter pædagoger. Men der har også været et stort udbud. Nu stiger antallet

af børn, der skal passes, ikke i de kommende år, og behovet for pædagoger må formodes at være konstant. Da pædagogerne i Storstrøms Amt er unge, kan det derfor ikke udelukkes, at nyuddannede pædagoger vil få svært ved at få job fremtiden.

Social- og sundhedsassistenterne er stort set alle under 50 år. Det hænger sammen med, at der er tale om en ny uddannelse, der fx erstatter sygehjælperfaget (og som det ses, er andelen af ældre sygehjælpere stor). Intet tyder dog på overproduktion i dette fag.

Sundhedspersonalet, herunder sygeplejersker, er også ret unge. Dette må opfattes som positivt, fordi der generelt er mangel på sygeplejersker. For at opfylde det nuværende behov skal der uddannes ca. 300 sygeplejersker i amtet i de næste 3-5 år. Her skal dog tages i betragtning, at en del sygeplejersker arbejder uden for amtet.

Af uddannede i finanssektoren er der overvægt af ældre. Det afspejler uden tvivl to forhold: For det første har sektoren gennemgået en betydelig rationalisering, og behovet for nyansættelser er derfor været beskedent. For det andet udgør medarbejdere med akademisk uddannelse nu en stor del af de nyansatte. Det viser tal fra Danske Bank. I 1992 udgjorde elevansættelser 62% af alle nyansættelser i Danske Bank². I 2003 udgjorde elevansættelserne imidlertid kun ca. 10%. Til gengæld er andelen af akademikere steget fra at udgøre 10% af nyansættelserne til nu at udgøre 35%.

Denne udvikling kan næppe undgå at få betydning for Storstrøms Amt. Af tabel 8.7 fremgår det således, at 72% af amtets arbejdspladser i den finansielle sektor er for faglærte. I Storstrøms Amt er 1.776 beskæftiget i dette erhverv.

Denne tendens til, at højtuddannede i stigende omfang træder i stedet for faglærte, vil man givetvis også se i andre fagområder fx offentlig administration. Personer med lang videregående uddannelse udgør kun 3% af de beskæftigede (og også af arbejdspladserne) i Storstrøms Amt. Denne andel vil uden tvivl vokse. Da yderligere 42% af de beskæftigede med lang videregående uddannelse er over 50 år, kan der forudses et behov for personer med lang videregående uddannelse betinget af både større efterspørgsel generelt og som følge af, at ældre i gruppen forlader arbejdsmarkedet.

Det mest iøjnefaldende i tabellen er dog den store andel ældre blandt folkeskolelærere. Der er 1.736, som er over 50 år svarende til 47% af alle

lærere. Heraf findes 238 i gruppen 60-66-årige og 718 i gruppen 55-59 år. Det betyder, at en del lærere forlader arbejdsmarkedet i de kommende år. I det regnestykke, der er vist nedenfor, er det beregnet, at 525 lærere vil forlade arbejdsmarkedet i Storstrøms Amt i perioden 2003-2008. For at opretholde bestanden af beskæftigede lærere, skal der således i dette tidsrum uddannes eller tiltrækkes 525 lærere, som skal være aktivt beskæftiget som lærere.

Beregning af antal lærere, der forlader arbejdsmarkedet i Storstrøms Amt 2003-2008.

Erhvervsfrekvensen* for 50-59-årige med pædagogisk uddannelse er 90%.

Erhvervsfrekvensen for 60-66-årige med pædagogisk uddannelse er 36%.

718 lærere vil i løbet af fem år gå fra en erhvervsfrekvens på 90 til en frekvens på 36, dvs. antallet af beskæftigede lærere fra disse årgange reduceres med $718 \times 36/90 = 287$.

Antages det samtidig, at de 238 lærere, der er over 60 år, forlader arbejdsmarkedet, vil i alt $238 + 287 = 525$ lærere forlade arbejdsmarkedet i Storstrøms Amt i perioden 2003-2008.

.....

* Erhvervsfrekvensen for personer med pædagogisk uddannelse er beregnet på grundlag af tal for befolkning og arbejdsstyrke, som Danmarks Statistik har lavet for AF-Storstrøm.

Note: Beregningen tager ikke hensyn til, at de nye efterlønsregler kan betyde, at færre trækker sig tilbage som 60-61-årige.

6 Ledighed³

Dette kapitel indeholder en beskrivelse af de ledige i Storstrøms Amt. Personer i aktivering og på orlov indgår ikke i den registrerede ledighed. For at beskrive arbejdskraftreserven vil der også være en kort beskrivelse af registrerede ledige, personer i aktivering og på uddannelsesorlov.

Kapitlet indeholder først en beskrivelse af udviklingen i den gennemsnitlige ledighed. Dernæst beskrives den gennemsnitlige ledighed fordelt på alder køn, a-kasser og uddannelseskategorier. Herefter vil der være en beskrivelse af ledighedsberørte personer og arbejdskraftreserven (inkl. personer i aktivering og på uddannelsesorlov).

6.1 Udvikling i ledigheden

Siden midten af 1990'erne er der sket en væsentlig reduktion i ledigheden. I 1996 var der knap 13.500 ledige i Storstrøms Amt, svarende til 10,6% ledige i arbejdsstyrken. I 2004 var ledigheden faldet til omkring 8.200 i Storstrøms Amt, svarende til 6,6% ledige i arbejdsstyrken.

Faldet i ledigheden fra 1996 til 2004 skyldes en stigende beskæftigelse, en stigende anvendelse af fratrædelsesordninger og faldende arbejdsstyrke i Storstrøms Amt.

Tabel 6.1 viser udviklingen i den gennemsnitlige ledighed⁴ i Storstrøms Amt opgjort på egne og hele landet i pct. af arbejdsstyrken. Ledigheden er faldet i både Storstrøms Amt og hele landet, men faldet i ledigheden har været større i Storstrøms Amt. Mens ledigheden i 1996 var hen-

holdsvis 10,6% og 8,9% af arbejdsstyrken i Storstrøms Amt og hele landet, er ledigheden reduceret til henholdsvis 6,6% og 6,4% ledige i 2004.

Tabel 6.1 Ledigheden i antal og procent af arbejdsstyrken i Storstrøms Amt opgjort på egne samt hele landet i 1996 og 2004

	1996		2004	
	Ledige	Procent	Ledige	Procent
Hele landet	245.621	8,9	176.388	6,4
Storstrøms Amt	13.478	10,6	8.232	6,6
Vestlolland	1.915	15,1	1.202	10,1
Midtlolland	1.300	12,4	715	7,6
Falster/Østlolland	3.446	11,4	2.089	7,0
Sydsjælland/Møn	2.445	11,1	1.484	6,7
Næstvedområdet	3.138	8,7	1.873	5,2
Østsjælland	1.232	7,9	866	5,4

Kilde: Danmarks Statistik.

Ledigheden i Storstrøms Amt og hele landet er fra 1996 til 2004 indsnævret til en marginal forskel på 0,2 procentpoint. Det er ikke mindst i 2004, at ledigheden er faldet mere i Storstrøms Amt end på landsplan.

Der er stor forskel på ledigheden i de forskellige egne i Storstrøms Amt. Tabel 6.1 viser ligeledes ledigheden i 2004 i procent af arbejdsstyrken i de forskellige egne i Storstrøms Amt. Det fremgår, at ledigheden er højest på Vestlolland, hvor ledigheden i procent af arbejdsstyrken er dobbelt så høj som i Næstvedområdet og Østsjælland. Den lave ledighed i Næstvedområdet og på Østsjælland hænger især sammen med, at flere personer pendler til beskæftigelse i hovedstadsområdet.

6.2 De ledige fordelt på aldersgrupper

Der er stor forskel på ledigheden i de forskellige aldersgrupper.

Tabel 6.2 Ledigheden i procent og antal i Storstrøms Amt samt i procent på egne i Storstrøms Amt og hele landet, opgjort på aldersgrupper i 2004 og 1996

	Storstrøms Amt		Vestlolland	Midtlolland	Falster/ Østlolland	Sydsjælland/Møn	Næstved-området	Østsjælland	Hele landet
	Ledige	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.
2004									
I alt	8.232	6,6	10,1	7,6	7,0	6,7	5,2	5,4	6,4
16-24 år	694	4,7	11,3	3,5	4,4	5,2	3,3	4,2	3,8
25-34 år	1.922	8,2	14,3	10,1	8,7	9,1	6,2	6,2	7,6
35-49 år	2.915	6,0	8,7	6,8	6,4	6,2	5,1	4,5	6,0
50-54 år	819	5,0	6,6	5,8	5,2	4,7	4,0	5,0	5,1
55-59 år	1.391	8,5	11,1	10,8	9,6	8,1	6,5	7,8	8,5
60-66 år	491	8,3	12,1	11,5	9,5	8,5	5,5	7,6	8,2
1996									
I alt	13.478	10,6	15,1	12,4	11,4	11,1	8,7	7,9	8,9
16-24 år	1.599	8,8	11,1	9,3	9,1	10,1	7,8	6,5	6,8
25-34 år	3.845	14,0	21,8	17,3	15,0	14,6	11,3	10,2	11,3
35-49 år	4.653	9,3	12,9	11,3	10,2	9,7	7,3	6,7	7,8
50-54 år	1.352	8,5	12,3	9,7	9,4	8,8	6,7	6,4	7,3
55-59 år	1.152	11,3	15,2	13,4	12,0	10,7	9,4	9,9	9,9
60-66 år	877	17,6	24,7	16,0	18,7	17,8	15,3	14,4	15,5

Kilde: Danmarks Statistik.

Det er bemærkelsesværdigt, at der er meget stor forskel på ledigheden mellem de 50-54-årige (som i 2004 har en af de laveste risikoer for ledighed) og de 55-59-årige (som i 2004 har den højeste risiko for ledighed). Ledighedsprocenten er således næsten dobbelt så høj blandt de 55-59-årige som blandt de 50-54-årige, jf. tabel 6.2.

De 55-59-årige er samtidig også den aldersgruppe, som har de længste ledighedsperioder. Det er altså den aldersgruppe, der har sværest ved at få beskæftigelse igen efter en ledighedsperiode.

Unge under 24 år på Vestlolland har en markant højere ledighed end i amtet som helhed. Det er især unge på kontanthjælp fra Nakskov Kommune, som har en høj ledighed.

Det markante fald i ledigheden for personer over 60 år fra 1996 til 2004 skyldes øget anvendelse af efterlønsordningen.

6.3 Ledighed for mænd og kvinder

Antalsmæssigt er der næsten lige mange ledige kvinder som ledige mænd i amtet. Der er således 4.200 ledige kvinder og 4.000 ledige mænd i Storstrøms Amt i 2004. Mænds ledighed i procent af arbejdsstyrken er imidlertid lavere end kvinders ledighed, idet der er flere mænd end kvinder i arbejdsstyrken. Således var 6,0% af mændene ledige i 2004, mens det var tilfældet for 7,2% af kvinderne i Storstrøms Amt.

Når mændene har en lavere ledighed end kvinder, skyldes dette bl.a., at mændene søger job inden for et bredere geografisk og fagligt felt end kvinderne.

Tabel 6.3 Ledigheden i procent og antal på egne i Storstrøms Amt samt hele landet, opgjort på køn i 1996 og 2004

	1996				2004			
	Mænd		Kvinder		Mænd		Kvinder	
	Ledige	Pct.	Ledige	Pct.	Ledige	Pct.	Ledige	Pct.
Hele landet	115.782	7,8	129.839	10,1	84.575	5,8	91.812	7
Storstrøms Amt	6.491	9,5	6.987	12	4.014	6	4.218	7,2
Vestlolland	1.001	14,2	914	16,1	663	10,2	540	10,1
Midtjylland	647	11,4	653	13,7	364	7,1	351	8,2
Falster/Østjylland	1.751	10,8	1.694	12,1	991	6,2	1.098	7,8
Sydsjælland/Møn	1.144	9,6	1.303	12,7	699	6	786	7,6
Næstvedområdet	1.412	7,3	1.728	10,3	894	4,7	980	5,7
Østjylland	537	6,3	694	9,9	404	4,7	463	6,3

Kilde: Danmarks Statistik.

Både mændenes og kvinders ledighedsniveau er lavere i den nordlige del af regionen end i den sydlige del. Der er dog ikke den store geografiske forskel på kvinders ledighed som på mændenes ledighed. Når der er en større forskel på mændenes ledighedsniveau, hænger det hovedsageligt sammen med, at beskæftigelsessituationen inden for brancher, der primært beskæftiger mænd, ikke er så god i den sydlige del af regionen som i den nordlige del. Det gælder bl.a. jern- og metalindustri og bygge- og anlæg.

6.4 Ledige inden for a-kasser

Dagpengemodtagernes medlemskab af arbejdsløsheds-kassen afspejler ofte deres kvalifikationer og den branche, de er ansat eller retter deres job-søgning imod. Der er derfor også en sammenhæng mellem dagpengemodtagernes a-kassetilhørsforhold og risikoen for ledighed. Det skal dog nævnes, at der inden for mange a-kasser bliver stadig større forskel på medlemmernes kompetencer, da flere a-kasser slås sammen.

Tabel 6.4 Ledigheden i procent og antal i Storstrøms Amt samt i procent på egne i Storstrøms Amt og hele landet blandt medlemmer inden for udvalgte a-kassegrupper i 2004 og 1996

	Storstrøms Amt		Vest-lolland	Midt-lolland	Falster/Østlolland	Sydsjælland/Møn	Næstved-området	Øst-sjælland	Hele landet
	Ledige	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.
2004									
I alt	6.800	6,5	7,9	7,5	7,1	6,5	5,5	5,7	8,0
Selvstændige	320	3,4	3,4	4,0	3,5	3,3	2,9	3,5	4,1
Akademikere	232	6,7	6,1	5,9	6,7	7,8	6,3	6,5	9,2
FTF	716	4,2	4,8	4,7	5,1	4,6	3,1	4,2	4,6
HK	1.040	7,0	7,3	7,6	7,8	6,7	6,2	7,3	6,9
Tekniske funk.	312	4,6	4,0	5,0	4,7	4,2	4,4	5,6	5,5
Byggefagene	290	6,1	8,7	6,3	6,9	6,7	4,8	5,3	6,4
Metalarbejderne	372	6,3	8,9	6,4	7,3	6,0	4,2	5,2	5,9
SID	1.591	8,8	12,5	10,1	9,1	8,5	7,9	6,6	9,0
KAD	343	7,3	10,2	8,4	7,5	6,2	5,8	7,9	9,3
NNF	246	11,2	9,1	20,7	13,0	13,5	12,2	3,4	7,6
Offentligt ansatte	562	5,1	6,1	7,8	5,5	4,3	4,7	3,7	4,7
Kristelig	511	12,6	16,6	22,1	17,1	12,2	9,8	9,3	11,1
Øvrige	263	13,3	15,0	10,5	14,8	16,1	11,1	14,2	11,3
1996									
I alt	11.581	11,1	15,6	12,8	12,1	11,2	9,4	8,1	9,5
Selvstændige	555	5,8	6,9	6,5	6,0	6,0	5,5	4,4	5,9
Akademikere	213	6,1	8,2	7,3	4,9	8,0	4,8	5,9	7,6
FTF	720	4,3	4,8	3,7	4,6	4,9	3,5	4,4	4,7
HK	1.849	12,4	15,8	12,2	12,9	12,8	11,8	9,6	10,6
Tekniske funk.	514	7,6	10,4	8,1	8,7	7,9	6,4	5,7	7,2
Byggefagene	538	11,2	17,3	14,9	12,8	12,0	8,9	6,9	9,0
Metalarbejderne	615	10,5	19,0	11,9	10,0	9,4	7,1	4,9	7,3
SID	3.316	18,4	25,3	22,4	21,2	17,3	15,3	12,3	15,8
KAD	754	16,0	23,1	17,2	13,9	17,6	14,8	11,3	15,9
NNF	334	15,3	20,0	29,6	19,1	17,4	12,8	6,0	10,2
Offentligt ansatte	1.135	10,3	13,2	11,6	10,9	9,0	9,9	8,6	9,6
Kristelig	622	15,4	22,5	18,2	19,9	16,4	13,0	10,9	12,2
Øvrige	417	21,1	27,3	20,2	28,3	19,3	14,5	11,1	16,3

Kilde: Danmarks Statistik.

Det er især a-kasser (såsom NNF, SID, KAD og Kristelig a-kasse) med ufaglærte medlemmer, som har mange ledige. Den høje ledighed inden for disse a-kasser hænger sammen med, at der generelt er et stort antal ufaglærte både i Storstrøms Amt og i resten af landet i forhold til den sammensætning af arbejdskraft, som virksomhederne efterspørger.

Endvidere er der forholdsvis mange ledige med en kontoruddannelse inden for HK's a-kasse. Den højere ledighed for HK'ere inden for kontorområdet hænger sammen med et generelt overudbud af kontoruddannede HK'ere, og at personer med en højere uddannelse i stigende grad overtager arbejdsområder fra de kontoruddannede HK'ere.

Ledigheden blandt forsikrede a-kassemedlemmer er lavere i Storstrøms Amt end i hele landet. Til gengæld er der i Storstrøms Amt forholdsmæssig flere ledige kontanthjælpsmodtagere end i hele landet.

Andelen af ledige i Storstrøms Amt er faldet inden for alle a-kassegrupper fra 1996 til 2004, jf. tabel 6.4. Mest markant har faldet været inden for KAD, SiD og FOA's a-kasser. Som nævnt tidligere er ledigheden i 2004 fortsat høj inden for KAD og SID's a-kasser. Der er imidlertid generelt blevet mindre forskel på ledigheden inden for de forskellige a-kasser fra 1996 til 2004.

Det fremgår også af tabel 6.4, at der inden for mange a-kasser har været store lokale forskelle i ledighedsudviklingen fra 1996 til 2004. I den forbindelse adskiller ledighedsudviklingen på Østsjælland sig meget fra ledighedsudviklingen i resten af Storstrømsregionen. Det viser, at arbejdsmarkedet på Østsjælland hænger mere sammen med arbejdsmarkedet i hovedstadsregionen end med resten af arbejdsmarkedet i Storstrømsregionen.

6.5 De lediges uddannelsesniveauer

Næsten 48% af de ledige i Storstrøms Amt har ingen erhvervskompetencegivende uddannelse, mens 40% af de ledige har en erhvervsfaglig uddannelse i 2003. Derimod er der få ledige med en længerevarende uddannelse.

Tabel 6.5 Ledigheden i procent og antal i Storstrøms Amt samt i procent på arbejdskraftoplunde i Storstrøms Amt og hele landet, opgjort på uddannelsesniveau i 2003¹ og 1996

	Storstrøms Amt		Vest-	Midt-	Falster/	Sydsjæl-	Næstved-	Øst-	Hele
	Ledige	Pct.	lolland	lolland	Østlolland	land/Møn	området	sjælland	landet
2003		Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.
I alt	6.324	100	100	100	100	100	100	100	100
Ikke erhvervsudd.	3.018	47,7	51,5	45,9	48,1	49,6	42,4	50,7	42,8
Erhvervsfaglige	2.533	40,1	37,8	45,7	38,7	38,1	44,4	36,5	36,7
Kort videregående	189	3,0	2,2	2,2	3,4	2,0	3,9	3,4	4,7
Ml. videregående	329	5,2	3,6	3,9	5,8	5,9	5,1	5,8	7,6
Lang videregående	91	1,4	0,8	0,7	1,1	2,0	1,9	1,8	5,2
Uoplyst	164	2,6	4,0	1,7	2,9	2,5	2,1	1,9	3,0
1996									
I alt	11.552	100	100	100	100	100	100	100	100
Ikke erhvervsudd.	6.344	54,9	54,2	58,0	52,4	57,1	54,3	57,0	51,7
Erhvervsfaglige	4.190	36,3	38,7	35,2	38,5	33,2	36,0	34,6	33,4
Kort videregående	251	2,2	1,7	1,7	2,1	2,7	2,3	2,5	3,3
Ml. videregående	380	3,3	2,2	2,7	3,0	3,7	4,1	3,6	4,9
Lang videregående	82	0,7	0,2	0,2	0,9	1,0	0,7	0,8	2,8
Uoplyst	305	2,6	3,0	2,2	3,1	2,4	2,7	1,5	3,9

Kilde: Danmarks Statistik.

1 De lediges uddannelsesniveau er baseret på Danmarks Statistiks Registerbaseret Arbejdsstyrkestatistik (RAS).

På Falster og i den nordlige del af regionen har en højere andel af ledige en videregående uddannelse. Det hænger sammen med, at arbejdsstyrken her generelt er bedre uddannet end på Lolland.

Ledigheden er fra 1996 til 2003 faldet mest for personer uden kompetencegivende uddannelse og for personer med en erhvervsfaglig uddannelse. Omvendt er der sket en stigning i antal ledige med en lang videregående uddannelse. Som det fremgår af tabel 6.4, er ledigheden dog fortsat relativt højere inden for de a-kasser, der primært forsikrer kortuddannede.

6.6 Ledighedsberørte personer i Storstrøms Amt

Selv om der er 8.200 ledige i Storstrøms Amt i 2004, er der væsentlig flere, som i løbet af et kalenderår er berørt af ledighed. I løbet af 2004⁵ var knap 27.100 personer i Storstrøms Amt berørt af ledighed.

En stor del af de personer, der var berørt af ledighed i løbet af 2004, havde ordinært beskæftigelse i store perioder af året. Deres fravær skyldes ofte sæsonudsving inden for brancher. Fx bliver mange beskæftigede af-

skediget i vinterhalvåret inden for bygge- og anlæg, landbruget og turismehvervet.

Over to tredjedele af de personer, som var berørt af ledighed i 2004, var ledige i mindre end fem måneder.

6.7 Ledige og personer i aktivering og på uddannelsesorlov

Arbejdskraftreserven består ud over de registrerede ledige også af personer i aktivering eller på uddannelsesorlov.

I 1996 var i alt knap 17.000 ledige i aktivering eller på uddannelsesorlov. Orlov til uddannelse afvikledes i 1999, og antallet på orlov er siden faset ud.

I 2004⁶ var i alt 10.450 ledige og personer i aktivering.

Tabel 6.6 Antal ledige og personer i aktivering i Storstrøms Amt i pct. af arbejdsstyrken opgjort på egne i 2004¹

2004	Storstrøms Amt	Vest- og Midtjylland	Falster og Østjylland	Sydsjælland/Møn	Næstvedområdet og Østsjælland
Ledige	8.232	1.917	2.089	1.484	2.739
Aktiverede ²	2.179	551	478	396	695
I alt	10.411	2.468	2.567	1.880	3.434
Pct. ift. arbejdsstyrken	8,3%	11,6%	8,6%	8,5%	6,6%
1996					
Ledige	13.487	3.215	3.446	2.445	4.370
Aktiverede ³	2.135	508	414	423	790
Orlov	1.351	277	429	187	458
I alt	16.964	4.000	4.289	3.055	5.618
Pct. ift. arbejdsstyrken	13,3%	17,0%	14,1%	13,8%	10,9%

Kilde: AF-Storstrøm og Danmarks Statistik.

- 1 Opgørelsen af ledige, aktiverede og personer på uddannelsesorlov er opgjort på AF-kontorer i Storstrøms Amt.
- 2 Borgere og virksomheder i Stevns Kommune betjenes fra 1. januar 2004 af AF-Roskilde. I antal aktiverede indgår derfor ikke her personer fra Stevns Kommune.
- 3 Borgere og virksomheder i Stevns Kommune betjenes fra 1. januar 2004 af AF-Roskilde. I antal aktiverede indgår derfor ikke her personer fra Stevns Kommune.

Den gunstige økonomiske udvikling i Danmark og Storstrøms Amt fra 1996 til 2004 har derved ikke alene betydet et fald i ledigheden på omkring 5.250 personer, men samtidigt også et fald i aktivering/uddannelsesorlov på ca. 1.300 personer. Faldet i antal aktiverede hænger sammen med, at der er blevet færre ledige.

Antal personer i arbejdskraftreserven er dermed reduceret med 6.500 personer, svarende til et fald på 38% fra 1996 til 2004. Faldet i arbejdskraftreserven har fra 1996 til 2004 været mindre i Næstvedområdet og Østsjælland end i resten af regionen.

I 2004 udgjorde de ledige 6,5% af arbejdsstyrken i Storstrøms Amt. Når personer i aktivering også medregnes⁷, udgjorde de tilsammen 8,3% af arbejdsstyrken i amtet.

7 Geografisk mobilitet

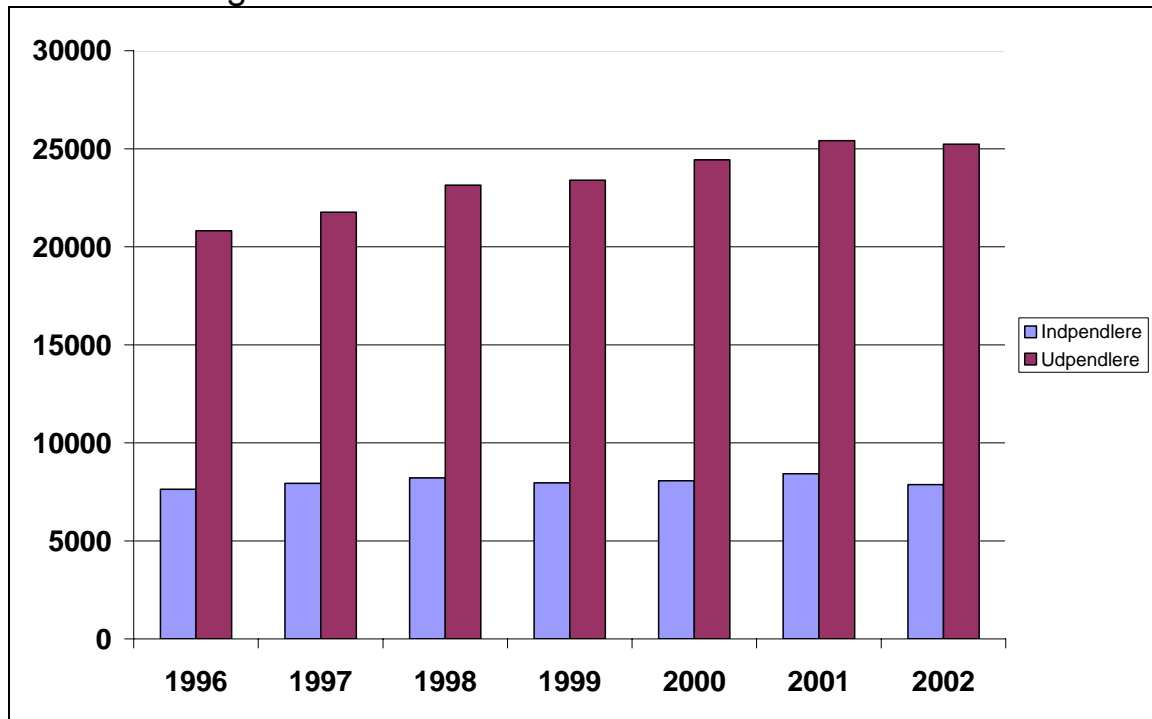
7.1 Storstrømmen som del af det storkøbenhavnske arbejdsmarked

Som nævnt er antallet af arbejdspladser i 2002 nogenlunde det samme som i 1996, men beskæftigelsen er steget, og arbejdsløsheden er næsten halveret. Det skyldes dels et fald i arbejdsstyrken, dels og navnlig en øget pendling ud af amtet.

Med de bedre beskæftigelsesmuligheder i amtet er det nærliggende at antage, at pendlingen bliver mindre, fordi de fleste foretrækker et job tæt på bopælen. I så fald skulle pendlingen ind i amtet være reduceret og stigningen i pendlingen ud af amtet være begrænset.

Denne antagelse holder imidlertid ikke. Som det fremgår af figur 7.1, er antallet af indpendlere stort set konstant i perioden, mens antallet af udpendlere er vokset hvert år. Dette er et fænomen, der ses overalt i landet, nemlig at befolkningen i stigende grad pendler endda over store afstande. For Storstrøms Amt betyder det, at amtet i stadig stigende grad bliver en del af det storkøbenhavnske arbejdsmarkedsområde.

Figur 7.1 Pendlere til og fra Storstrøms Amt 1996-2002

Forklaring: De mindste søjler viser antallet af personer, der pendler til Storstrøms Amt, mens de høje søjler viser antallet af personer, der pendler til arbejde uden for amtet.

Samlet viser figuren, at antallet af personer, som er bosat i Storstrøms Amt, og som har arbejde uden for amtet, er vokset fra 20.815 til 25.231 fra 1996 til 2002, mens antallet af personer, der bor uden for amtet, og som arbejder i Storstrøms Amt, er vokset fra 7.632 til 7.868.

7.2 Hovedstaden trækker

Den stigende pendling skal for Storstrøms Amt ses i relation til, hvor væksten i arbejdspladser finder sted. Fra 1996 til 2002 er antallet af arbejdspladser i hele landet vokset med 72.000. Væksten har været meget koncentreret i hovedstadsområdet, der i denne periode har fået en tilvækst i arbejdspladser på 51.000, hvilket svarer til 70% af den samlede vækst. Dette er i sig selv bemærkelsesværdigt, eftersom hovedstadsområdet i en lang årrække frem til begyndelsen af 1990'erne tabte terræn til provinsen i kampen om arbejdspladserne. Yderligere har Vejle og Århus Amter oplevet vækst, mens resten af landet har haft stagnerende eller faldende an-

tal arbejdspladser. I Storstrøms Amt er antallet af arbejdspladser, som nævnt, stagneret i perioden.

Da koncentrationen af væksten i hovedstadsområdet ikke umiddelbart er fulgt op af en tilsvarende koncentration af bosætningen, giver det anledning til øget pendling fra yderområder til hovedstadsområdet, herunder fra Storstrøms Amt.

Hovedstadsområdet er derfor det vigtigste mål for de personer i Storstrøms Amt, der arbejder uden for amtet. Men der er naturligvis store forskelle i pendlingsmønstret mellem de seks arbejdskraftoplande.

Disse forskelle kan læses i tabel 7.1. Tabellen læses lodret: Fx viser den, at 80% af de beskæftigede i Vestlolland bor og arbejder på Vestlolland, 9% arbejder på Midtjylland, 5% på Østjylland og Falster, 1% på Sydsjælland, ingen i Næstvedområdet og Østsjælland og 4% i hovedstadsområdet.

Mest iøjnefaldende er, at de fleste bor og arbejder i samme arbejdskraftopland. På Vestlolland er det således 80% af de beskæftigede, der arbejder i dette område. Men jo nærmere vi kommer hovedstaden, falder denne andel. På Østsjælland er den således kun 51%. Tilsvarende stiger andelen, der arbejder i hovedstadsområdet, jo nærmere København vi kommer. På Vestlolland er det kun 3%, der pendler til hovedstadsområdet, mens andelen er 39% i Østsjælland.

Tabel 7.1 Den geografiske placering af arbejdspladser, hvor beskæftigede, der bor i Storstrøms Amt, arbejder. 2002.

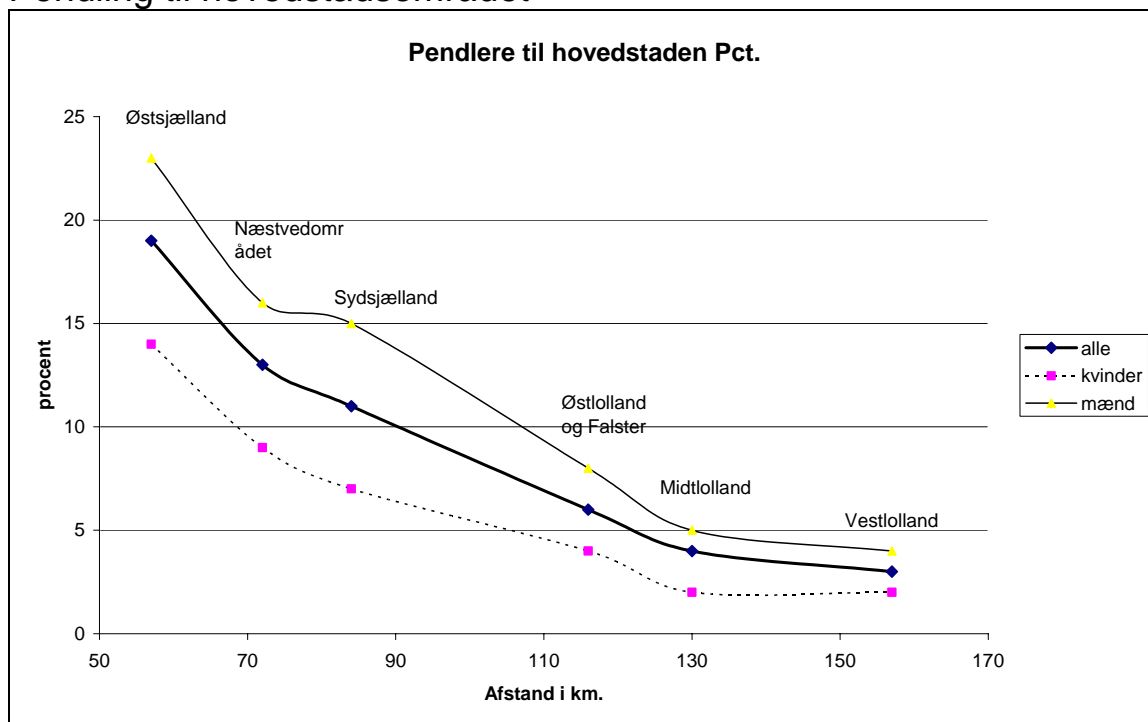
Bopæl							
Arbejdssted	Vestlolland	Midtlolland	Østlolland og Falster	Sydsjælland	Næstvedområdet	Østsjælland	Storstrøms Amt
Vestlolland	80	6	1	0	0	0	8
Midtlolland	9	70	5	0	0	0	8
Østlolland og Falster	5	14	78	4	1	0	21
Sydsjælland	1	2	4	67	3	1	14
Næstvedområdet	0	1	2	9	65	3	21
Østsjælland	0	0	0	2	2	51	8
Hovedstadsområdet	3	5	7	14	18	39	15
Vestsjælland	0	1	1	3	10	4	4
Andre amter	1	1	1	1	1	1	1
Hele landet	100	100	100	100	100	100	100
Storstrøms Amt	95	93	90	83	71	56	80

Kilde: Bilag 6.

Det er i høj grad tankevækkende, at kun ret få arbejder i andre arbejdskraftoplande i amtet. Det afspejler tilsyneladende, at amtet – og end ikke dele af amtet – er et sammenhængende arbejdsmarked. Specielt er det bemærkelsesværdigt, at så få krydser Storstrømmen for at arbejde i amtet. Fra Lolland-Falster er der 1% fra Vestlolland, 3% fra Midtlolland og 6% fra Østlolland og Falster, der arbejder i det sydlige Sjælland. Den modsatte vej er strømmen endnu mindre, idet 4% fra Sydsjælland, 1% fra Næstvedområdet og under 1% fra Østsjælland pendler dagligt syd over Storstrømmen.

Afstandens betydning for pendlingen er illustreret i figur 7.2, der tydeligt viser, at tilbøjeligheden til at pendle til hovedstadsområdet stiger, efterhånden som man nærmer sig København. Afstandens betydning for pendlingen er nærmere beskrevet i bilag 6.

Figur 7.2 Pendling til hovedstadsområdet

Forklaring: Den lodrette akse viser, hvor stor en del af de beskæftigede, der arbejder i hovedstadsområdet angivet i procent. Den vandrette akse viser afstanden til hovedstadsområdet. Hvordan afstande er beregnet er angivet i bilag 6.

Allerede for Østlolland og Falster er hovedstadsområdet det vigtigste arbejdssted efter det lokale område. Dog spiller naboområderne også en stor rolle for den nordlige del. I Næstvedområdet er der således en stor del – 10% – der arbejder i Vestsjællands Amt. Fra Østsjælland pendler 37% til hovedstadsområdet. Halvdelen af disse pendlere har arbejde i Roskilde Amt – typisk i Køge.

Omkring 1.000 personer – svarende til ca. 1% af de beskæftigede – pendler til amter på den anden side af Storebælt eller til udlandet. Det tal har været svagt stigende. Sammenholdt med, at ikke mindre end 3% af de beskæftigede i Vestlolland og 5% af de beskæftigede i Midtlolland arbejder i hovedstadsområdet, kunne disse tal tyde på en stigende tendens til weekend-pendling, dvs. folk bor i et område i weekenden, men overnatter tættere på arbejdsstedet i hverdage. Distancearbejde er en anden mulighed. Distancearbejde omfatter folk, der arbejder hjemme de fleste af ugens dage.

Den væsentligste forklaring til den stigende pendling til andre amter er imidlertid Storebæltsbroen, der giver lettere adgang til Fyn. Den største stigning i pendlingen til andre amter går til Fyn, og det er fra Vestlolland, der har færgeforbindelse med Langeland, og fra Næstvedområdet og Østsjælland, hvor afstanden i tid til Fyn er blevet betydelig mindre efter broens etablering.

7.3 Mænds og kvinders pendling

Mændene pendler mere end kvinderne. Det ses tydeligt af figur 7.2 og tabel 7.2. Hvor 85% af de beskæftigede kvinder i Storstrøms Amt bor og arbejder i amtet, er det kun 75% af mændene, der gør det.

Tabel 7.2 Mænds og kvinders arbejdssted – i og uden for Storstrøms Amt

Arbejdssted	Alle	Mænd	Kvinder
Hovedstadsområdet	15	18	11
Vestsjælland	4	5	3
Storstrøms Amt	80	75	85
Andre amter	1	2	1
Hele landet	100	100	100

Kilde: SAM-K.

For det første gælder det for alle seks arbejdskraftoplunde, at andelen af mænd, der pendler ud af amtet, er større end andelen af kvinder. Syd for Storstrømmen er andelen af mænd, der pendler ud, 2-3 gange så stor som for kvinder. I Sydsjælland er det dobbelt så stor en andel og i Næstvedområdet og Østsjælland er andelen ca. en halv gang så stor.

For det andet gælder det nærområdet. I alle seks arbejdskraftoplunde er andelen af kvinder, der bor og arbejder i selve området, betydeligt større end for mænd.

Kvinder er således mere tilbøjelige til at søge arbejde nær bopælen end mænd. En del af forklaringen er, at mange kvinder er beskæftiget i private eller offentlige serviceerhverv og dermed betjener lokalsamfundet. En yderligere årsag er, at flere kvinder end mænd har deltidsbeskæftigelse – og det vil typisk være nær bopælen.

7.4 Alder og pendling

Det er nærliggende at antage, at navnlig kvinder med børn er mindre tilbøjelige til at pendle end ældre kvinder og mænd. Denne antagelse holder imidlertid ikke. Det viser sig tværtimod, at tilbøjeligheden til at søge arbejde lokalt vokser med alderen, og det gælder for både mænd og kvinder.

Tabel 7.3 Andel beskæftigede, der bor og arbejder i Storstrøms Amt, fordelt efter alder og køn. 2002

Procent	Mænd	Kvinder
15-29 år	76	82
30-44 år	70	83
45-59 år	76	88
Alle	75	85

Kilde: SAM-K.

7.5 Uddannelse og pendling

Når folk vælger at pendle, vil årsagen ofte være, at de er tvunget til det, hvis de vil have et job inden for deres fagområde. En anden årsag kan være, at de flytter til Storstrøms Amt, fordi de helst vil bo der eller for at få en billig bolig. Men de bevarer deres job uden for amtet, typisk i hovedstadsområdet.

Den første antagelse lægger op til, at der kan være en sammenhæng mellem pendling og uddannelse, idet nogle uddannelser er mere efterspurgt lokalt end andre.

Tabel 7.4 Andel beskæftigede, der bor og arbejder i Storstrøms Amt, fordelt efter uddannelse. 2002

Procent	Mænd	Kvinder	Mænd og kvinder
Ufaglærte	77	87	81
Faglærte	75	85	79
Kort videregående uddannelse	66	73	69
Mellemlang videregående uddannelse	74	88	83
Lang videregående uddannelse	67	73	69
I alt	75	85	80

Kilde: SAM-K.

Tabellen viser, hvor stor en del af de beskæftigede i Storstrøms Amt, der arbejder i selve amtet. Et lavt tal er udtryk for stor udpendling. Tabellen viser en betydelig variation i andelen af beskæftigede, der bor og arbejder i Storstrøms Amt:

Størst er den for personer med mellemlang videregående uddannelse, idet 83% af de beskæftigede i denne gruppe arbejder i amtet. Det hænger meget naturligt sammen med, at denne gruppe omfatter store grupper af offentligt ansatte, der er beskæftiget med at betjene borgerne i området, såsom pædagoger, lærere og sygeplejersker. Personer med mellemlang videregående uddannelse har således store muligheder for at finde arbejde lokalt – og det er tillige fagområder, hvor arbejdsløsheden er lav. Ser man på 30-44-årige kvinder med mellemlang videregående uddannelse, så er det 12%, der arbejder uden for amtet. Heraf har 9% arbejde i Roskilde og Vestsjællands Amter, hvilket ofte vil sige en nabokommune.

Blandt de ufaglærte er andelen af beskæftigede med arbejde i amtet næsten lige så stor, nemlig 81%. I denne gruppe er der mange, som er beskæftiget med privat service. Men for denne gruppe gør andre årsager sig også gældende: Det er den gruppe, der har den største arbejdsløshed. Det kan øge tilbøjeligheden til at søge job uden for amtet, men også her er arbejdsløsheden stor, og undersøgelser, som AF-Storstrøm har gennemført, viser tillige, at arbejdsgivere foretrækker at ansætte folk, der bor i nærområdet frem for folk, der skal pendle langt. Da der endvidere er tale om lavtlønnede, er gevinsten ved at pendle frem for at modtage dagpenge mindre

end for andre grupper – afstandsaversionen er formodentlig stor i denne gruppe.

Andelen af faglærte, som arbejder i amtet, er 79%, dvs. mere end 20% har arbejde uden for amtet. Også her er der stor forskel på mænd og kvinder, idet 25% af mændene og kun 15% af kvinderne har arbejde uden for amtet.

Blandt beskæftigede med lang videregående uddannelse er andelen, der arbejder i amtet, 69%, dvs. 31% har arbejde uden for amtet. Som det fremgår af tabel 5.1, viser det sig, at antallet af beskæftigede med lang videregående uddannelse i de seneste år er vokset stærkere end antallet af arbejdspladser. Det tyder ret klart på, at pendlerne for en meget stor del består af personer, der er flyttet til amtet, og som har bibeholdt et job uden for amtet.

Den største pendling udviser gruppen med kort videregående uddannelse, hvor kun 69% arbejder i amtet. En årsag til den store andel pendlere kan være, at en del stadig er under uddannelse og har job nær uddannelsesinstitutionen. I antal er denne gruppe imidlertid lille og bliver stadig mindre. Pendlingen i denne gruppe tæller ikke meget i det samlede billede.

7.6 Indkomster og pendling

De, som arbejder uden for amtet, tjener mere end dem, der bor og arbejder i Storstrøms Amt.

Tabel 7.5 viser de samlede indkomster (primærindkomster). Den sidste kolonne viser, at de, som bor og arbejder i Storstrøms Amt, tilsammen tjener godt 23 mia.kr., eller præcist 23.091 mio.kr. De, der pendler til hovedstadsområdet tjener 5.844 mio.kr. Pendlerne til Vestsjælland tjener tilsammen 1.494 mio.kr. og de, som arbejder i andre amter, har en samlet indkomst på 505 mio.kr.

Langt den største del af indkomsterne hentes således i selve amtet. Kun for Østsjælland kommer indtægterne fra pendlerne i nærheden af det, der tjenes lokalt.

Tabel 7.5 Primærindkomster, der tjenes af beskæftigede i Storstrøms Amt

Arbejdssted	Bopæl						
	Vestlolland	Midtjylland	Østjylland og Falster	Sydsjælland	Næstvedområdet	Østsjælland	Storstrøms Amt
Storstrøms Amt	2.618	2.048	6.201	4.153	5.998	2.073	23.091
Hovedstadsområdet	124	148	707	967	2086	1811	5844
Vestsjællands Amt	17	20	101	163	1022	170	1494
Andre Amter	55	39	111	87	149	63	505
I alt	2.814	2.254	7.120	5.371	9.258	4.116	30.932

Kilde: SAM-K.

Note: Primærindkomst = Bruttoindkomster for personer.

Nok så interessant er det, hvad den enkelte beskæftigede tjener. Det fremgår af tabel 7.6, der viser indkomst pr. beskæftiget efter arbejdspladens lokalisering.

Tabel 7.6 Primærindkomst pr. beskæftiget

Arbejdssted	Bopæl						
	Vestlolland	Midtjylland	Østjylland og Falster	Sydsjælland	Næstvedområdet	Østsjælland	Storstrøms Amt
Storstrøms Amt	240	236	233	231	236	233	234
Hovedstadsområdet	309	326	324	326	329	296	317
Vestsjællands Amt	304	294	310	290	277	265	280
Andre Amter	385	358	363	414	286	412	350
I alt	245	242	242	247	257	261	250

Kilde: SAM-K.

Det nederste tal i den sidste kolonne viser, at gennemsnitsindkomsten er 250.000 kr. De, som bor og arbejder i amtet, har dog kun en gennemsnitsindkomst på 234.000 kr. Kolonnen viser dermed, at de, der arbejder ude for amtet, tjener mere end dem, der bor og arbejder i amtet. Således er gennemsnitsindkomsten for dem, der pendler til hovedstadsområdet,

317.000 kr. De største indtægter findes i den gruppe af beskæftigede, der arbejder i andre amter. Her er gennemsnitsindkomsten 350.000 kr.

Disse tal viser for det første, at udsigten til højere indkomst er et incitament, der får folk til at arbejde uden for amtet. For det andet viser tallene, at det også er højtlønnede, der vælger at slå sig ned i Storstrøms Amt og bibeholde et job uden for amtet.

Dette billede gælder med få nuancer for alle arbejdskraftoplande. For dem, som bor og arbejder i amtet, er indkomsten bemærkelsesværdig ens i alle områder. Når den samlede gennemsnitsindkomst er størst i de arbejdskraftoplande, der ligger på Sjælland, skyldes det således udelukkende pendling.

Med økonomiske mål er det således til gavn for Storstrøms Amt, at der er en stor pendling til andre dele af landet. Dette forhold forstærkes af, at de indkomster, der tjenes uden for amtet, også skaber yderligere indkomster og beskæftigelse i amtet, når pengene bruges til indkøb mv. samt amts- og kommuneskatter, der finansierer offentlig service.

7.7 Indpendling

Kun 7% af arbejdspladserne i Storstrøms Amt er bemandet med arbejdskraft udefra. Det drejer sig om i alt 7.868 personer i 2002. Af disse kommer 40% fra Vestsjællands Amt, 18% fra Roskilde Amt og 28% fra Københavns Amt, Københavns Kommune og Frederiksberg Kommune tilsammen.

Pendlingen til Storstrøms Amt er således helt præget af pendlere fra naboamterne. Halvdelen af disse indpendlere har arbejde i Næstvedområdet. Kun 12% af indpendlerne arbejder på Lolland-Falster.

Ser man på uddannelser, udfylder indpendlerne ca. 7% af arbejdspladserne for alle uddannelser med én undtagelse: 25% af de job, der kræver en lang videregående uddannelse, er besat med en person, der har bopæl uden for Storstrøms Amt. Beskæftigede med lang videregående uddannelse pendler således både den ene og den anden vej.

7.8 Flytninger

At flytte derhen, hvor arbejdet er, kan betragtes som den ultimative udpendling. Ved industrialiseringens gennembrud i slutningen af 1800-tallet så vi således en massiv indvandring fra yderområderne til byerne. Med den faldende beskæftigelse i landbruget ser vi stadig, at landdistrikterne udtyndes ved, at befolkningen flytter til byerne. Men samtidig oplever vi også, at folk med arbejde i byerne bosætter sig på landet.

Det er i denne forbindelse nærliggende at antage, at de historisk svære beskæftigelsesmuligheder i Storstrøms Amt har fået folk til at flytte.

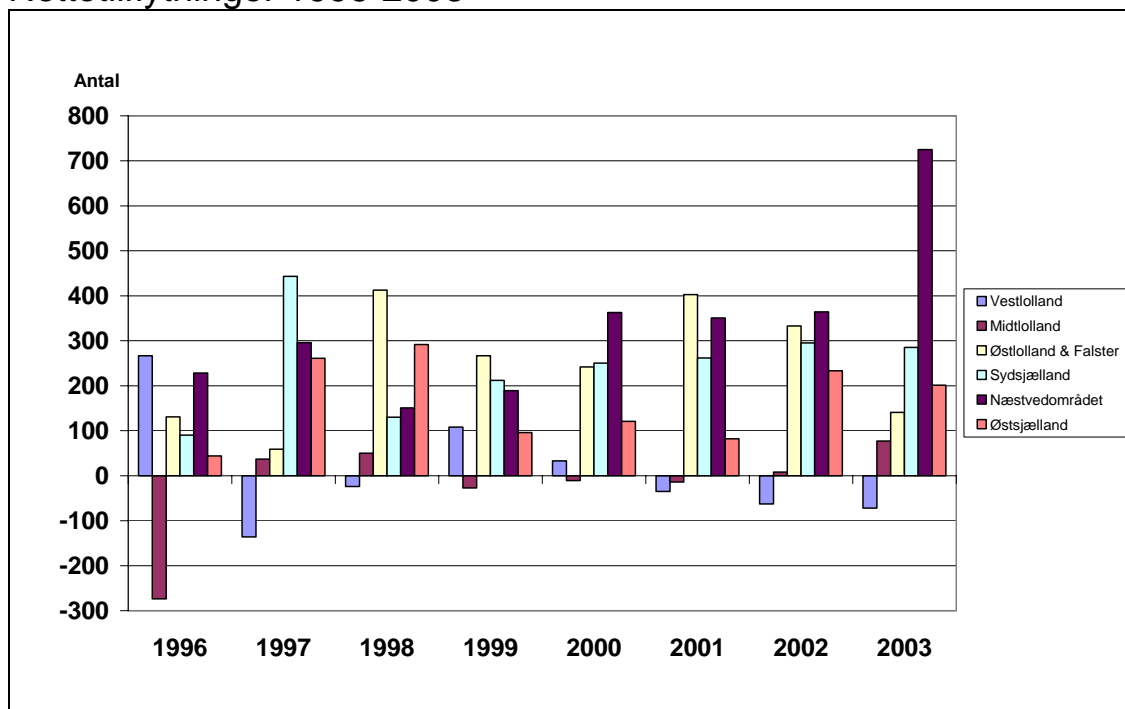
Befolkningsudviklingen i de seks arbejdskraftoplande er beskrevet i bilag 3, der viser befolkningsregnskabet 1996-2004, dvs. en opgørelse af befolkningens bevægelser – fødsler, dødsfald og flytninger. Ved at gå ned i tallene ses, at antallet af fraflytninger er nogenlunde konstant i perioden, og det gælder for alle seks arbejdskraftoplande. Den betydelige arbejdsløshed i begyndelsen af perioden afspejles ikke i en øget fraflytning. Faktisk er antallet af fraflytninger for hele amtet størst i 2003. Fraflytningernes omfang synes således ikke bestemt af kortsigtede beskæftigelsesmuligheder, men skyldes almindelig mobilitet og ikke mindst, at unge flytter til uddannelsesstederne (jf. nedenfor).

På Lolland-Falster er antallet af tilflyttere også ret konstant i perioden. I de tre arbejdskraftoplande på Sjælland er der derimod en tydelig vækst i antallet af tilflyttere (som fortsat arbejder i hovedstadsområdet). Dermed er nettotilflytningen vokset mærkbart i disse områder, og for arbejdskraftoplandene på Sjælland overstiger nettotilflytningen fødselsunderskuddet, så de oplever dermed en befolkningstilvækst. På Lolland-Falster kan nettotilflytningen ikke opveje fødselsunderskuddet, og disse områder har derfor faldende folketal.

De samlede nettotilflytninger er vist i figur 7.3.

Figur 7.3 Nettotilflytninger 1996-2003

7.3

Kilde: Danmarks Statistik.

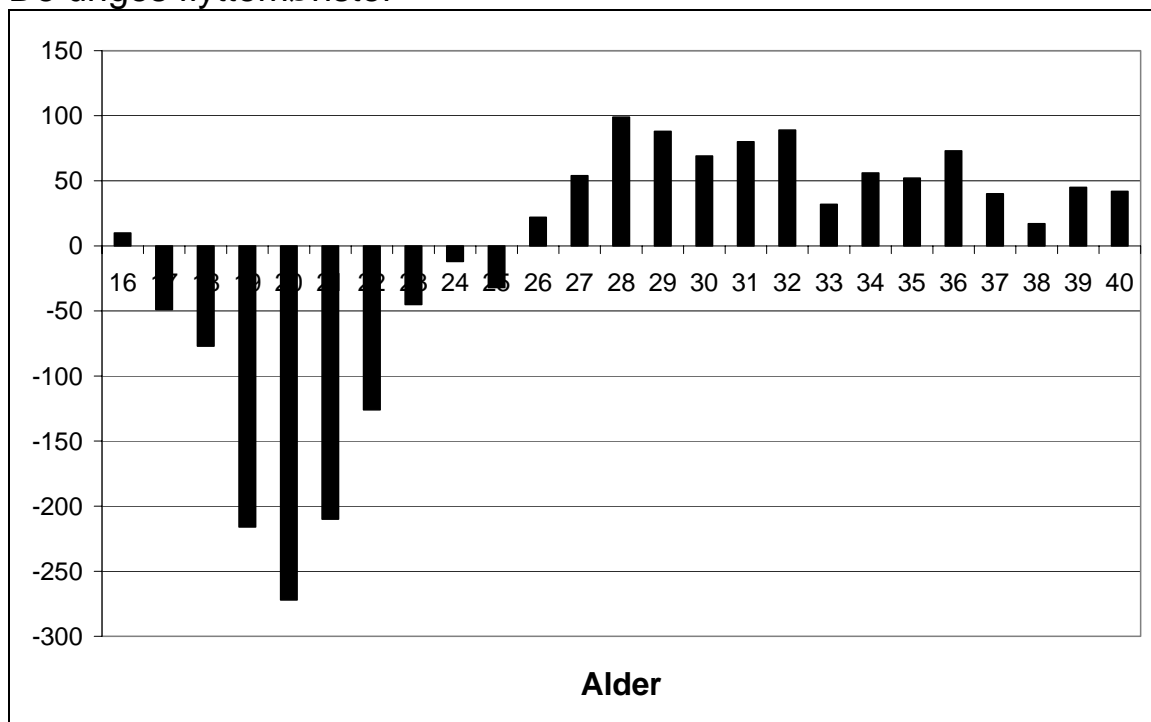
Forklaring: Tabellen viser nettotilflytning, dvs. tilflyttere – fraflyttere. Nettotilflytningen bliver derved negativ, hvis flere flytter fra end til, således som det er tilfældet med fx Midtlolland i 1996.

Et særligt forhold er, at unge flytter, når de søger uddannelse. Dette fænomen er vist i figur 7.4, hvor nettotilflytningerne for de 16-40-årige er vist. Der er tilflytning af 16-årige (og børn i øvrigt). De 17-25-årige flytter fra amtet og det gælder især de 19-21-årige. I alle årgange over 26 år er der nettotilflytning.

Dette billede er typisk for mange områder i provinsen, og navnlig for udkantsområder med begrænsede uddannelsesstilbud: De unge, der har forladt skolen, flytter for at få uddannelse. Til gengæld flytter familier med børn til. Ofte er det de unge fra området, der flytter til hjemegnen.

Figur De unges flyttemønster

7.4

Kilde: Danmarks Statistik.

Forklaring: Figuren viser nettotilflytning for hver aldersgruppe 2002. For aldersgrupper, hvor flere flytter fra end til, er tallet negativt, og søjlen går derfor nedad, sådan som det er tilfældet for alle i alderen 17-25 år.

Sammenfattende er befolkningsudviklingen tilsyneladende ikke påvirket af kortsigtede beskæftigelsesmuligheder i amtet. Der er derimod nogle langsigtede tendenser: Den ene er, at unge flytter fra hjemegnen og ikke alle vender tilbage. Den anden er, at stadig flere vælger at bosætte sig i den nordlige del af amtet samtidig med, at de bevarer deres arbejde udenfor amtet.

7.9 Flytninger og indkomster

Tilflytterne har højere indkomster end fraflytterne. Det fremgår af tabel 7.7, der viser nettotilflytningernes fordeling efter skattepligtig indkomst.

Tabel 7.7 **Nettotilflytteres skattepligtige indkomst**

Nettotilflyttede	Mænd	Kvinder	Mænd og kvinder
Skattepligtig indkomst	Antal		
<50000 kr.	-72	-49	-121
50.000-99.999 kr.	-175	-199	-374
100.000-149.999 kr.	-19	-10	-29
150.000-199.999 kr.	-4	142	138
200.000-249.999 kr.	92	152	244
250.000-299.999 kr.	129	131	260
300.000- kr.	299	107	406

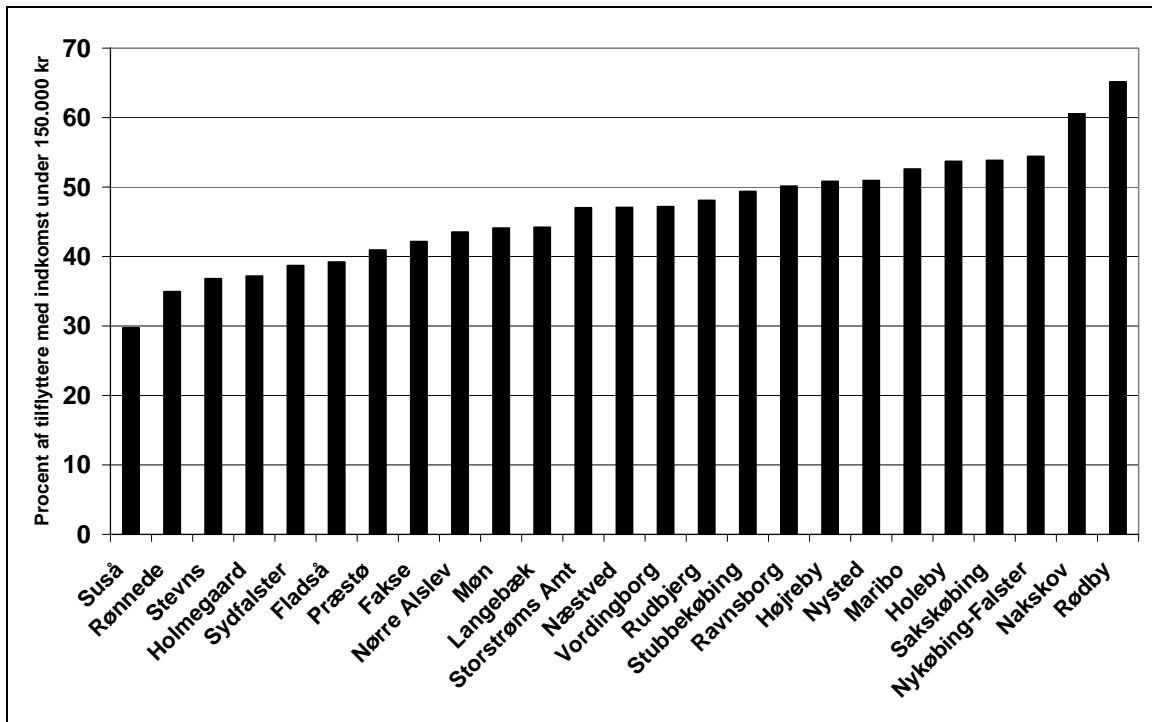
Kilde: Danmarks Statistik.

Hvis man betragter de personer, der har indkomster under 150.000 kr., så viser tabellen, at der er flere, der flytter fra amtet end til amtet. Ser man i stedet på personer med indkomster over 150.000 kr., så er billedet det modsatte. Blandt disse bedrebedemlede er der flere tilflyttere end fraflyttere. Disse tal er sådan set ikke overraskende, idet fraflytterne for en stor del er unge mennesker med beskedne indkomster, hvor tilflytterne er familier med pæne indkomster (og ofte med arbejde uden for amtet).

Der er imidlertid store regionale forskelle. Det er således velkendt, at husstande med beskedne indkomster – ofte overførselsindkomst – bosætter sig på Lolland, fordi det er billigt at købe eller leje en bolig.

For at undersøge denne påstand er det beregnet, hvor stor en del af tilflytterne til de enkelte kommuner i Storstrøms Amt, der har en skattepligtig indkomst på under 150.000 kr. Resultatet er vist i figur 7.5.

Figur 7.5 Andel af tilflyttere, der har en skattepligtig indkomst under 150.000 kr. 2002

Kilde: Danmarks Statistik.

I figuren er kommunerne sorteret efter andel af tilflyttere med indkomst under 150.000 kr., således at kommunen med den laveste andel står først og den kommune, der har den højeste andel, står sidst. Figuren viser, at Suså har den laveste andel med 30%, og Rødby er den kommune, der har størst andel tilflyttere med små indkomster. For Rødby er andelen af tilflyttere med en indkomst under 150.000 kr. således 65%.

Figuren viser endvidere, at andelen af tilflyttere med små indkomster er højere for alle kommuner på Lolland end for Storstrøms Amt under ét, hvor andelen er 47%. De kommuner, der ligger lavest, er landkommunerne på Sjælland og Falster.

Denne umiddelbare vurdering tyder således på, at antagelsen kan være rigtig, nemlig at Lolland tiltrækker folk med små indkomster.

Del 2

Produktion og arbejdspladser

8 Erhvervene 2002

8.1 Arbejdspladser

I dette og de følgende to afsnit er erhvervene i Storstrøms Amt beskrevet ved antal arbejdspladser, produktion og værditilvækst. I denne del er det således især arbejdsmarkedets efterspørgselsside, der belyses. Først er det udviklingen i antal arbejdspladser, der præsenteres:

Tabel 8.1 viser antallet af arbejdspladser i Storstrøms Amt i 1996 og 2002 samt den procentvise fordeling og væksten fra 1996 til 2002.

Tabel 8.1 Arbejdspladser i Storstrøms Amt 1996 og 2002

			Vækst 1996-2002		Fordeling på hovederhverv	
	1996	2002	Storstrøms Amt	Hele landet	Storstrøms Amt 2002	Hele landet 2002
	1996	2002	Procent			
Primære erhverv	7.532	6.310	-16	-16	6	4
Fremstillingsvirksomhed	17.115	15.816	-8	-8	15	17
Bygge- og anlægsvirksomhed	7.142	8.085	13	9	8	6
Handel og service	32.983	33.299	1	9	31	38
Offentlig virksomhed	42.997	42.890	0	4	40	35
Alle erhverv	107.769	106.400	-1	3	100	100

Kilde: SAM-K

Note 1: Primære erhverv omfatter landbrug, gartneri, fiskeri og råstofudvikling. Fremstillingsvirksomhed omfatter industri og visse håndværk. Handel og service omfatter handel, hotel- og restaurationsvirksomhed, finansieringsvirksomhed, transport og kommunikation samt forretningservice.

Note 2: Danmarks Statistiks justering af arbejdsmarkedsstatistikken fra 2002 påvirker opgørelsen, således at faldet i arbejdspladser i Storstrøms Amt ikke er så stort som vist i tabellen, men kun ca. 0,4%.

Det samlede antal arbejdspladser i Storstrøms Amt er 106.400 i 2002. Dette tal er næsten det samme som i 1996, mens hele landet i perioden har oplevet en vækst på 3%. Der er dog sket betydelige forskydninger mellem erhvervene i denne ret korte periode:

Antallet af arbejdspladser i den primære sektor er faldet med 16%, hvilket svarer til udviklingen på landsplan. Også i fremstillingsvirksomhed har Storstrøms Amt ligesom resten af landet oplevet et fald i antallet af arbejdspladser på 8%. Derimod ligger bygge- og anlægsvirksomhed over det øvrige land i perioden med en vækst på 13%. Handel og service har i perioden været det mest ekspanderende erhverv i landet med en vækst på 9%. I Storstrøms Amt har væksten imidlertid kun været på 1%. Amtet har således næsten ikke fået del i denne tilvækst af arbejdspladser. Antallet af offentligt ansatte er i Storstrøms Amt det samme som i 1996, hvor der på landsplan har været en vækst på 4%. Som det vil fremgå af det følgende, er der dog større variationer, når der ses på de mere specifikke erhverv.

Ikke overraskende er en større andel beskæftiget i de primære erhverv i Storstrøms Amt end i hele landet (tabel 8.1 sidste to kolonner). Derimod er andelen af arbejdspladser i handel og service lavere i Storstrøms Amt end i landet som helhed. Det skyldes bl.a, at vidensbaseret service såsom revision, advokatvirksomhed og konsulentvirksomhed kun findes i mindre omfang i amtet (som det også er tilfældet i andre amter uden for de store byer).

Andelen af offentligt ansatte er større i Storstrøms Amt end i landet som helhed. En væsentlig del af forklaringen er, at amtet rummer en del sociale institutioner. En anden er, at der her måles på andel af arbejdspladser. Men de offentlige institutioner har til opgave at betjene lokalbefolkningen. Da der i Storstrøms Amt er en betydelig udpendling, betyder det, at de offentlige institutioner også betjener husstande, der har deres arbejde uden for amtet.

8.2 Produktion

En anden måde at måle den erhvervsmæssige aktivitet på er at se på produktionsværdien af de varer og tjenesteydelser, som erhvervene producerer. Det er vist i tabel 8.2.

Tabel 8.2 Produktionsværdien af varer og tjenesteydelser i Storstrøms Amt

Produktionsværdi	Storstrøms Amt 2002		Hele landet	Produktionsværdi pr. beskæftiget	
	Mio.kr.	Pct.	Pct.	Storstrøms Amt	Hele landet
				1.000 kr.	
Primære erhverv	5.050	8	4	800	919
Fremstillingsvirksomhed	14.770	23	26	934	1.220
Bygge- og anlægsvirksomhed	5.558	9	6	687	809
Handel og service	25.634	40	48	770	982
Offentlig virksomhed	12.774	20	15	298	326
Alle erhverv	63.786	100	100	599	774

Kilde: Bilag 7.

Den samlede værdi af de varer og tjenesteydelser, der produceres i Storstrøms Amt er godt 63 mia.kr. eller mere præcist 63.768 mio.kr.

I kolonne 3 og 4 er vist, hvordan produktionsværdien er fordelt på hovederhverv i Storstrøms Amt og hele landet. Det ses, at værdien af produktionen fordeler sig anderledes end beskæftigelsen i tabel 8.1. Det hænger sammen med, at produktionsværdien pr. beskæftiget er meget afhængig af erhverv. I den offentlige sektor består produktionen stort set udelukkende af den arbejdsindsats, den enkelte medarbejder yder. Derfor er produktionsværdi kun lidt højere end lønnen i dette erhverv. Derfor vil de vareproducerende erhverv veje tungt, når der ses på produktionsværdi.

Nok så interessant er produktionsværdi pr. beskæftiget, der er vist i de to sidste kolonner: Tallene her viser for det første, at de vareproducerende og vareformidlende erhverv har meget højere produktionsværdi pr. beskæftiget end den offentlige virksomhed. For det andet er det slående, at produktionsværdien pr. beskæftiget for alle hovederhverv er mindre i Storstrøms Amt end i hele landet. Det sidste kan tolkes som lavere produktivitet eller måske lavere effektivitet. Før dette kan diskuteres, skal det dog først undersøges, hvor stor en del af produktionen der skyldes forbrug i produktionen. Det sker ved at måle erhvervenes værditilvækst.

8.3 **Værditilvækst**

Produktionsværdien er et egnet mål til at give et indtryk af omfanget af varer og tjenesteydelser, der produceres i Storstrøms Amt. Som mål for indtjeningen anvendes bruttoværditilvæksten. Den er beregnet som

$$\text{Bruttoværditilvækst} = \text{Produktionsværdi} - \text{forbrug i produktionen}$$

Ved at trække forbruget af råvarer mv. fra produktionsværdien udgør bruttoværditilvæksten således et mål for de værdier, der skabes i erhvervene. Bruttoværditilvæksten skal bruges til aflønning af de beskæftigede i virksomhederne samt til forrentning og afskrivning af faste anlæg mv.

Tabel 8.3 Bruttoværditilvækst i Storstrøms Amt

	Bruttoværditilvækst	Fordeling i procent		Bruttoværditilvækst pr. beskæftiget	
		Storstrøms Amt	Storstrøms Amt	Hele landet	Storstrøms Amt
	Mio.kr.	Procent		1.000 kr.	
Primære erhverv	2.874	8	5	455	490
Fremstillingsvirksomhed	5.650	17	18	357	419
Bygge- og anlægsvirksomhed	2.149	6	5	266	303
Handel og service	12.956	38	46	389	454
Offentlig virksomhed	10.603	31	25	247	266
Alle erhverv	34.232	100	100	322	373

Opgjort på denne måde kommer løntunge erhverv – og det vil især sige den offentlige virksomhed – til at veje tungt i fordelingen. Tabel 8.3 viser da også, at over to tredjedele af værditilvæksten i Storstrøms Amt og i hele landet skabes i serviceerhvervene, dvs. handel og service samt offentlig virksomhed.

De to sidste kolonner viser bruttoværditilvækst pr. beskæftiget i Storstrøms Amt og i hele landet. Ligesom ved produktionsværdien er også bruttoværditilvæksten pr. beskæftiget større i alle erhverv for hele landet end for Storstrøms Amt. Men det betyder ikke nødvendigvis lavere effektivitet. Forklaringen er, at der er mere håndværk i produktionen i Storstrøms Amt, og for den offentlige virksomhed gælder, at erhvervet har overvægt af offentligt ansatte med lav løn. Disse forhold er belyst i kapitel 10.

Ved at sammenholde de tre tabeller ses således for Storstrøms Amt, at *den offentlige sektor* rummer 40% af arbejdspladserne, skaber 31% af værditilvæksten, men kun 15% af produktionsværdien. *Fremstillingserhvervene* skaber 23% af produktionen, men kun 17% af værditilvæksten og rummer 15% af arbejdspladserne. For de øvrige erhverv er forskellene mindre.

8.4 De seks arbejdskraftoplunde

I det følgende er erhvervsfordelingen beskrevet for de seks arbejdskraftoplunde. Her er der anvendt en mere detaljeret opdeling af erhvervene,

fordi det herved er mere tydeligt, hvor forskellene ligger mellem de forskellige arbejdskraftoplade.

Tabel 8.4 Den procentvise fordeling af arbejdspladser i de seks arbejdskraftoplade, Storstrøms Amt og hele landet

	Vest-lolland	Midt-lolland	Østlolland og Falster	Syd-sjælland	Næstvedområdet	Øst-sjælland	Storstrøms Amt	Hele landet
	Procent							
Landbrug, gartneri & skovbrug	7	6	6	6	4	6	6	3
Fiskeri mv.	0	0	0	1	0	1	0	0
Råstofudvikling	0	0	0	0	0	0	0	0
Nærings- & nydelsesmiddelindustri	4	3	3	4	1	10	3	3
Tekstil-, beklædnings- & læderindustri	0	0	0	0	0	0	0	0
Træ-, papir- & grafisk industri	1	1	4	1	3	2	2	2
Mineralolie-, kemisk- & plastindustri mv	1	1	1	2	0	2	1	2
Sten-, ler- & glasindustri mv.	0	1	0	0	3	1	1	1
Jern- & metalindustri	12	11	3	4	6	3	6	7
Møbelindustri & anden industri.	0	3	1	1	0	0	1	1
Energi- & vandforsyning	0	1	1	1	0	0	0	1
Bygge- & anlægsvirksomhed	6	5	7	6	9	10	8	6
Handel m. biler, autorep., servicestationer.	1	1	2	1	2	2	1	1
Engros- & agenturhandel undt. m. biler	4	2	3	3	3	4	3	6
Detailh. & reparationsvirks. undt. m. biler	9	8	10	9	11	8	10	8
Hotel- & restaurationsvirksomhed mv.	2	2	3	3	3	2	3	3
Transportvirksomhed	3	6	3	3	4	4	4	4
Post & telekommunikation	1	1	1	1	1	1	1	2
Finansierings- & forsikringsvirksomhed	2	1	2	1	2	1	2	3
Udlejning & ejendomsformidling	1	1	2	2	2	1	1	2

	Vest-lolland	Midt-lolland	Østlolland og Falster	Sydsjælland	Næstvedområdet	Østsjælland	Storstrøms Amt	Hele landet
	Procent							
Forretningsservice mv.	4	4	6	7	6	6	6	9
Offentlig administration mv.	5	5	5	7	5	4	5	6
Undervisning	9	6	9	8	8	7	8	7
Sundhedsvæsen mv.	5	2	7	6	8	4	6	6
Sociale institutioner mv.	17	17	15	16	14	17	15	12
Renovation, foreninger & forlystelser mv.	5	9	5	5	4	5	5	5
Alle erhverv	99	99	99	99	100	99	99	100

Kilde: Bilag 7.

På nogle områder er der store og på andre mindre forskelle mellem de seks arbejdskraftoplande. I visse tilfælde er enkelte virksomheder årsag til høj beskæftigelse i en given branche i et arbejdskraftopland.

Landbruget har lidt større betydning på Lolland-Falster end på Sjælland. *Råstofudvikling* har kun betydning på Østsjælland (Fakse).

Traditionelt betragtes *Nærings- og nydelsesmiddelindustrien* som et væsentligt erhverv i amtet. Andelen er dog ikke større end for landet som helhed, og det på trods af den omfattende sukkerindustri. Kun Østsjælland har med bryggeriet en meget høj andel af arbejdspladserne i denne industri.

Træ, papir og grafisk industri udgør over 3% af arbejdspladserne i Østlolland og Falster og Næstvedområdet, men vejer ikke tungt andre steder.

Mineralolie, kemisk- og plastindustri har en vis betydning i Sydsjælland og Østsjælland. *Sten, ler og glas* har det tilsvarende i Næstvedområdet (Holmegaard).

Jern- og metalindustrien er et erhverv af afgørende betydning for Vestlolland og Midtlolland. På Vestlolland tegner jern- og metalindustrien sig for 12% af arbejdspladserne, og på Midtlolland er andelen 11%. I de øvrige arbejdskraftoplande har erhvervet mindre betydning.

Møbelindustri har kun betydning på Midtlolland.

For *bygge- og anlægsvirksomhed* er det tydeligt at se, at aktiviteten vokser, jo nærmere vi kommer hovedstadsområdet. På Østsjælland er det

10% af arbejdspladserne, hvor det på Midtjylland kun er 4%. Bygge- og anlægsvirksomhed er et ret mobilt erhverv. Når der er så mange arbejdspladser på Østsjælland, hænger det utvivlsomt sammen med, at mange virksomheder i dette arbejdskraftopland udfører opgaver i hovedstadsområdet.

Da *offentlig og privat service* i Storstrøms Amt overvejende har til opgave at betjene lokalbefolkningen, må det som udgangspunkt antages at disse erhverv udgør nogenlunde samme andel i hele amtet, dog med den korrektion, at der på Sjælland er mange pendlere, dvs. andelen af den slags arbejdspladser må forventes at være lidt større end syd for Storstrømmen. Denne antagelse ser ud til at holde med nogle enkelte undtagelser:

Næstvedområdet ligger højest med *handel*, hvilket skyldes, at Næstved er amtets største by med centerfunktioner og det største indkøbscenter.

På Midtjylland har *Transportvirksomhed* stor betydning på grund af færgefarten.

Sygehusenes placering påvirker fordelingen af arbejdspladser inden for *Sundhedsvæsen*. Der er store arbejdspladser på Østjylland og Falster og i Næstvedområdet samt i nogen grad på Sydsjælland.

Hvad der imidlertid ikke er lige til at forklare, er, at *Sociale institutioner mv.* vejer tungere i Storstrøms Amt end i landet som helhed.

Da udgifterne til børnepasning målt pr. barn ligger under landsgennemsnit, skyldes det således ikke daginstitutioner⁸. Også udgifterne til ældre ligger under landsgennemsnittet. Derimod har amtet større udgifter til ældreinstitutioner og ældreboliger end landsgennemsnittet. Da andelen af ældre samtidig er større end i landet som helhed, kan en del af forklaringen være flere institutioner for ældre. Den væsentligste forklaring på de mange arbejdspladser i denne kategori er imidlertid nok, at der i Storstrøms Amt findes nogle institutioner, der modtager beboere fra hele landet, og som er meget personalekrævende.

8.5 Alder og køn

Alder

I tabel 8.5 er vist aldersfordelingen blandt de, der arbejder i Storstrøms Amt. Tabellen er afgrænset til kun at omfatte personer mellem 16 og 66

år. Da materialet er fra den særkørsel fra Danmarks Statistik, som AF-Storstrøm har bestilt, er Stevns Kommune ikke med.

Tabel 8.5 Aldersfordelingen blandt de, der arbejder i Storstrøms Amt. 2002

	16-66 år	16-24 år	25-29 år	30-39 år	40-49 år	50-54 år	55-59 år	60-64 år	65-66 år
Storstrøms Amt ÷ Stevns Kommune									
Brancher i alt	100	13	8	22	26	14	13	4	1
Landbrug, jagt, skovbrug og fiskeri	100	15	7	20	23	11	13	9	3
Råstofudvinding	100	0	0	15	36	24	18	6	0
Nærings- og nydelsesmiddelindustri	100	12	8	23	27	14	12	4	0
Tekstil-, beklædnings- og læderindustri	100	4	6	22	27	16	18	6	1
Træ-, papir- og grafisk industri	100	22	7	22	21	13	11	4	1
Mineralolie-, kemisk og plastindustri	100	8	8	27	25	15	12	4	1
Sten-, ler- og glasindustri	100	4	5	26	31	14	15	5	0
Jern- og metalindustri	100	8	9	29	27	12	12	3	0
Møbelindustri og anden industri	100	10	7	27	24	15	12	4	1
Energi- og vandforsyning	100	2	2	15	31	18	18	11	3
Bygge- og anlægsvirks.	100	16	11	25	23	12	11	3	0
Handel med biler mv.	100	30	9	21	19	10	8	3	1
Engros/agenturhandel undt. biler	100	9	8	28	25	12	12	5	1
Detailhandel undtagen med biler	100	37	10	18	14	8	9	3	1
Hotel- og restaurationsvirks.	100	39	9	18	17	8	7	1	0
Transportvirksomhed	100	5	6	22	30	15	15	5	1
Post og telekommunikation	100	13	7	18	30	15	15	1	0
Finansierings- og forsikringsvirksomhed	100	6	6	22	31	17	13	3	0
Udlejning og ejendomsformidling, samt forretningsservice	100	11	8	24	26	13	13	5	1
Offentlig administration, forsvar og socialforsikring	100	8	8	21	27	16	15	4	0
Undervisning	100	6	7	20	28	18	17	4	1
Sundhedsvæsen og sociale foranstaltninger	100	5	8	23	32	15	13	4	0
Sundhedsvæsen	100	4	8	23	30	15	14	5	1
Sociale foranstaltninger	100	5	7	23	32	16	13	3	0

Kilde: Danmarks Statistik, særkørsel for AF-Storstrøm.

Ud fra et arbejdsmarkedspolitisk synspunkt er det særlig interessant om der er brancher med mange ældre medarbejdere, og hvor rekruttering derfor kan ventes i de kommende år. Tabellen skal ses i sammenhæng med

tabel 5.4, der viser sammenhængen mellem beskæftigelse, uddannelse og alder.

Samlet er 31% af arbejdspladserne i Storstrøms Amt besat med personer over 50 år. Dette gennemsnit er imidlertid påvirket af, at to erhverv har mange helt unge medarbejdere, nemlig detailhandel og hoteller og restaurationer. Her er 50 eller næsten 50% af de ansatte under 30 år.

Der er fire betydende erhverv med mange over 50 år:

For det første finansierings- og forsikringsvirksomhed. Her er der specielt mange i alderen 50-54 år. Det afspejler den rationalisering, der har fundet sted i branchen, og som har betydet faldende beskæftigelse og dermed færre nyansættelser af yngre medarbejdere.

For det andet gælder det den gruppe, der her er samlet under udlejning, ejendomsformidling og forretningservice. Den største underbranche er her rengøring, som beskæftiger mange yngre. Den næststørste undergruppe er boligservice. Her er 42% af de beskæftigede over 50 år. Da de beskæftigede typisk er viceværter, vil det næppe volde problemer at rekruttere nye medarbejdere i de kommende år. Den tredjestørste gruppe er advokater, hvor 33% er over 50 år. For rådgivende ingeniører og arkitekter er andelen af ældre lidt større.

For det tredje offentlig administration, hvor andelen af over 50-årige er 35%. Dette er et velkendt fænomen, nemlig at der er mange midaldrende blandt de ansatte i kommunerne. Man kan derfor forvente at kommunerne vil ansætte mange nye medarbejdere i de kommende år, herunder elever. Imidlertid kan det også forudses, at de i stigende grad vil ansætte akademikere i administrationen.

For det fjerde gælder det undervisning, hvor 40% af personalet er over 50 år. Som nærmere analyseret i kapitel 6 og 11 betyder det mange nyansættelser i de kommende år.

8.6 **Køn**

Af de 106.400 arbejdspladser, der er i Storstrøms Amt, er der mænd på de 52%, mens kvinderne tager sig af de resterende 48%. Arbejdspladserne er altså nogenlunde lige fordelt mellem mænd og kvinder (tabel 8.6).

Tabel 8.6 Arbejdspladserne fordelt på mænd og kvinder 2002

	Mænd	Kvinder	Mænd og kvinder	Kvinder i procent
	Antal			procent
Landbrug, gartneri & skovbrug	4.684	1.260	5.944	21
Fiskeri mv.	273	12	285	4
Råstofudvikling	76	5	81	6
Nærings- & nydelsesmiddelindustri	2.056	1.524	3.580	43
Tekstil-, beklædnings- & læderindustri	71	147	218	67
Træ-, papir- & grafisk industri	1.618	888	2.506	35
Mineralolie-, kemisk- & plastindustri mv.	710	443	1.153	38
Sten-, ler- & glasindustri mv.	896	305	1.201	25
Jern- & metalindustri	4.589	1.315	5.904	22
Møbelindustri & anden industri	487	244	731	33
Energi- & vandforsyning	432	91	523	17
Bygge- & anlægsvirksomhed	7.358	727	8.085	9
Handel m. biler, autorep., servicestationer	1.135	428	1.563	27
Engros- & agenturhandel undt. m. biler	2.405	923	3.328	28
Detailh. & reparationsvirks. undt. m. biler	5.003	5.322	10.325	52
Hotel- & restaurationsvirksomhed mv.	1.134	1.761	2.895	61
Transportvirksomhed	3.246	653	3.899	17
Post & telekommunikation	702	519	1.221	43
Finansierings- & forsikringsvirksomhed	848	993	1.841	54
Udlejning & ejendomsformidling	1.019	537	1.556	35
Forretningsservice mv.	2.789	3.208	5.997	53
Offentlig administration mv.	3.023	2.794	5.817	48
Undervisning	3.124	5.370	8.494	63
Sundhedsvæsen mv.	1.265	5.349	6.614	81
Sociale institutioner mv.	2.808	13.630	16.438	83
Renovation, foreninger & forlystelser mv.	2.877	2.650	5.527	48
Alle erhverv	54.988	51.412	106.400	48

I en række tunge erhverv er over to tredjedele af arbejdspladserne besat med mænd. Helt tydeligt er det for bygge- og anlægsvirksomhed, hvor 91% af de beskæftigede er mænd. Men en meget stor andel mænd findes også i landbrug, flere industrierhverv samt transporterhverv.

Den kvindelige dominans finder man i den offentlige sektor, hvor over 80% af de beskæftigede i undervisning og ved sociale institutioner er kvinder.

Denne kønsfordeling af arbejdspladserne er nogenlunde den samme i alle arbejdskraftoplande. Lavest ligger Midtjylland, hvor kvindeandelen er 44%, hvilket afspejler, at mange arbejdspladser i dette område er i mandsdominerende erhverv. Den største andel kvinder findes i Sydsjælland, hvor den er 50%.

8.7 Uddannelse

Af stor arbejdsmarkedspolitisk betydning er de kvalifikationskrav, der stilles til de ansatte. Dette er belyst i tabel 8.7, hvor de beskæftigede i amtet, dvs. arbejdspladserne, er fordelt efter uddannelse.

Tabel 8.7 Arbejdspladserne i Storstrøms Amt fordelt efter uddannelse. 2002

	Ufaglærte	Faglærte	Kort videregående uddannelse	Mellem-lang videregående uddannelse	Lang videregående uddannelse	Alle
	Procent					
Landbrug, gartneri & skovbrug	55	35	5	3	2	100
Fiskeri mv.	72	25	0	2	1	100
Råstofudvikling	43	47	4	4	2	100
Nærings- & nydelsesmiddelindustri	52	40	3	3	2	100
Tekstil-, beklædnings- & læderindustri	48	42	4	4	2	100
Træ-, papir- & grafisk industri	62	30	1	5	1	100
Mineralolie-, kemisk- & plastindustri mv	50	42	3	4	1	100
Sten-, ler- & glasindustri mv.	52	39	3	4	1	100
Jern- & metalindustri	36	54	4	5	1	100
Møbelindustri & anden industri	45	45	4	4	2	100
Energi- & vandforsyning	27	52	7	11	2	100
Bygge- & anlægsvirksomhed	36	58	4	2	0	100
Handel m. biler, autorep., servicestationer	52	46	1	1	1	100

	Ufaglærte	Faglærte	Kort videregående uddannelse	Mellemlang videregående uddannelse	Lang videregående uddannelse	Alle
	Procent					
Engros- & agenturhandel undt. m. biler	36	55	4	4	2	100
Detailh. & reparationsvirks. undt. m. biler	50	45	3	1	1	100
Hotel- & restaurationsvirksomhed mv.	68	27	2	2	1	100
Transportvirksomhed	53	41	1	3	1	100
Post & telekommunikation	52	45	1	1	1	100
Finansierings- & forsikringsvirksomhed	19	72	3	4	2	100
Udlejning & ejendomsformidling	43	46	3	5	3	100
Forretningsservice mv.	42	37	5	8	7	100
Offentlig administration mv.	27	48	8	10	6	100
Undervisning	22	19	3	47	9	100
Sundhedsvæsen mv.	20	28	2	32	17	100
Sociale institutioner mv.	31	41	2	25	1	100
Renovation, foreninger & forlystelser mv.	46	41	2	7	4	100
Alle erhverv	39	41	3	13	4	100
<i>Alle erhverv. Antal arbejdspladser</i>	<i>41.937</i>	<i>43.796</i>	<i>3.486</i>	<i>13.440</i>	<i>3.741</i>	<i>106.400</i>

Som det fremgår af næstsidste linje i tabellen, er 39% af de, der arbejder i amtet, ufaglærte, 41% er faglærte, 3% har en kortere videregående uddannelse, 13% har en mellemlang videregående uddannelse og 4% har en lang videregående uddannelse. Denne fordeling varierer imidlertid betydeligt fra erhverv til erhverv:

Nogle erhverv har en meget stor andel ufaglærte. Således er mere end halvdelen af arbejdspladserne besat med ufaglærte i landbrug og fiskeri, visse industrier, detailhandel, hotel- og restaurationsvirksomhed, transportvirksomhed og post og telekommunikation.

Tilsvarende er over halvdelen af de beskæftigede faglærte i jern- og metalindustrien, bygge- og anlæg, engroshandel og finansieringsvirksom-

hed. Faglærte er tillige en stor og i visse tilfælde den største faggruppe i alle fremstillingserhverv, detailhandel, transportvirksomhed, post og telekommunikation, offentlig administration og sociale institutioner.

Der er kun få af de beskæftigede, der har en kort videregående uddannelse. Kun i offentlig administration er det en faggruppe af en vis betydning.

Arbejdspladser, der forudsætter en mellemlang videregående uddannelse, findes helt overvejende i den offentlige sektor, nærmere bestemt undervisning, sundhedsvæsen og sociale institutioner.

Gruppen af beskæftigede i amtet med lang videregående uddannelse er lille. De findes overvejende i den offentlige sektor, således har 17% af de beskæftigede i sundhedsvæsenet en lang uddannelse (læger). I undervisningssektoren drejer det sig om 9% (gymnasielærere) og i den offentlige administration har 10% af de ansatte en lang videregående uddannelse.

Sammenlignes Storstrøms Amt med hele landet (bilag 7), er det gennemgående billede, at en større andel af de beskæftigede i amtet er ufaglært eller faglært. Andelen med kort og mellemlang videregående uddannelse er nogenlunde som på landsplan for næsten alle brancher. Derimod er andelen af beskæftigede med lang videregående uddannelse væsentligt under landsniveauet. Navnlig har Storstrøms Amt væsentligt færre med lang videregående uddannelse i:

- Mineralolie-, kemisk- og plastindustri. Det skyldes især fraværet af farmaceutisk industri i Storstrøms Amt.
- Energi- og vandforsyning. Her er forklaringen ikke ligetil. Det kan være, fordi man i Storstrøms Amt anvender faglært arbejdskraft, hvor man andre steder bruger højtuddannede.
- Post og telekommunikation. Det skyldes, at der i Storstrøms Amt kun er driftsafdelinger. Administration og udvikling foregår andre steder.
- Finans og forsikring. Også her foregår administration og udvikling andre steder.
- Forretningsservice. Her ligger Storstrøms Amt langt under landsniveauet. Konsulentfirmaer, de store advokat- og revisionsfirmaer mv., er placeret i de store byer uden for Storstrøms Amt.
- Offentlig administration. Når andelen af akademiske medarbejdere i offentlig administration ligger et godt stykke under landsniveauet i

Storstrøms Amt, skyldes det først og fremmest den beskedne andel af statsadministrationen, herunder domstole, styrelser mv., men en årsag kan også være, at små kommuner langt fra større bycentre er tilbageholdende med at ansætte højtuddannede.

- Undervisning. Også her ligger Storstrøms Amt langt under landsniveauet med højtuddannede. En årsag er, at der i amtet ikke er universiteter. Muligvis er der også færre seminarier, handelsskoler mv.

I tabel 8.8 er den faglige fordeling af arbejdspladser i Storstrøms Amt sammenlignet med hele landet (tabellens sidste kolonner). Endvidere er vist de beskæftigedes fordeling på uddannelse (2. kolonne).

Ser man på arbejdspladserne, fremgår det allerede nævnte, at arbejdspladser med ufaglærte og faglærte er overrepræsenterede i Storstrøms Amt, mens andelen af job, der forudsætter en lang videregående uddannelse, er stærkt underrepræsenteret.

Tabel 8.8 Arbejdspladsernes fordeling på fag i Storstrøms Amt og hele landet

2002	Storstrøms Amt		Hele landet
	Procent		
	Beskæftigelse	Arbejdspladser	
Ufaglærte	39	39	37
Faglærte	42	41	38
Kort videregående uddannelse	4	3	5
Mellemlang videregående uddannelse	12	13	13
Lang videregående uddannelse	3	4	8
Alle	100	100	100

Sammenlignes beskæftigelse og arbejdspladser, altså udbud og efterspørgsel efter arbejdskraft, så er tallene næsten helt ens. Så i fordelingen er der ingen ubalance. Den regionale ubalance ligger i, at der er 17.000 flere beskæftigede i amtet, end der er arbejdspladser. Den uddannelsesmæssige ubalance ligger i, at amtet har en meget lille andel arbejdspladser, der forudsætter en lang videregående uddannelse.

8.8 Uddannelse og alder

Ved vurderingen af behovet for arbejdskraft i de kommende år kan det være af interesse at se på arbejdspladsernes aldersfordeling inden for de enkelte grupper af uddannelser.

Sammenhængen mellem uddannelse og alder for personer med arbejdssted i Storstrøms Amt er vist i bilag 7. Det viser sig, at fordelingen – når man måler på arbejdssted – svarer nøje til den fordeling, der er af beskæftigelsen, som vist i tabel 5.4. Der er et par nuancer: Fx er 49% af de folkeskolelærere, der virker i Storstrøms Amt, over 50 år, hvor kun 47% af de folkeskolelærere, der bor i amtet, er det. Det betyder, at en del yngre lærere arbejder uden for amtet.

Da de viste tal tyder på en kommende mangel på folkeskolelærere, er udbud og efterspørgsel efter denne gruppe brugt som eksempel på en analyse. En sammenfatning af tallene er vist i tabel 8.9.

For det første viser tabellen, at der er lidt flere lærere bosat i amtet, og som har beskæftigelse, end der er arbejdspladser for lærere. Det betyder, at der er en nettopending af lærere ud af amtet. Den er – som netop nævnt – størst for lærere under 50 år.

For det andet viser tabellen, at årgangene af lærere under 40 år er væsentligt mindre end de ældre årgange. Det gælder både målt i beskæftigelse og arbejdspladser.

Hvis det betyder, at store årgange forlader arbejdsmarkedet, og kun små årgange træder i stedet, så bliver der en alvorlig mangel på lærere i de kommende år (her er der dog ikke taget hensyn til udviklingen i elever og klasser mv.). I kapitel 5 er det skønnet, at 525 lærere forlader arbejdsmarkedet de næste fem år. Det er næsten dobbelt så mange, som der er lærere mellem 25 og 29 år.

Tabel 8.9 Folkeskolelærere i Storstrøms Amt – beskæftigede og arbejdspladser

	16-66 år	16-24 år	25-29 år	30-39 år	40-49 år	50-54 år	55-59 år	60-64 år	65-66 år
Beskæftigede ^{*)}	3656	17	296	621	986	780	718	195	43
Arbejdspladser ^{**)}	3407	14	255	560	918	756	690	176	38
Beskæftigede - arbejdspladser	249	3	41	61	68	24	28	19	5

*) Folkeskolelærere i beskæftigelse med bopæl i Storstrøms Amt.

***) Arbejdspladser for folkeskolelærere i Storstrøms Amt.

8.9 Uddannelse og indkomst

Generelt er indkomsterne lavere i Storstrøms Amt end i hele landet. Det er imidlertid kun i mindre grad tilfældet, når man sammenligner personer med samme grad af uddannelse. Denne sammenligning er vist i tabel 8.10:

Tabel 8.10 Uddannelse og indkomst

	Primærindkomst pr. beskæftiget	
	Hele landet	Storstrøms Amt
	1.000 kr.	
Ufaglært/Uoplyst	194	192
Faglært	279	269
Kort videregående uddannelse	306	301
Mellemlang videregående uddannelse	315	300
Lang videregående uddannelse	421	443
Alle	264	250

Kilde: SAM-K.

Som mål er brugt primærindkomst, dvs. bruttoindkomst. Ufaglærte tjener det samme i Storstrøms Amt som i hele landet. De faglærte ligger lidt under med en primærindkomst på 269.000 kr. pr. beskæftiget, hvor landstallet er 10.000 kr. højere, dvs. 279.000 kr. Denne forskel er ikke overraskende, idet det er velkendt, at faglærte får en lavere løn i yderregioner end i bycentre.

Mere overraskende er det, at indkomsten for personer med mellem-lang videregående uddannelse ligger under landsniveauet, for det er i vid udstrækning job, hvor lønnen er fastlagt ved landsdækkende overenskomster. Der kan peges på to mulige årsager: Den ene er, at der er flere deltidsansatte i Storstrøms Amt end i det øvrige land. Denne mulighed er ikke undersøgt. En anden forklaring er, at der i Storstrøms Amt er en overvægt af relativt lavtlønnede med mellemlang videregående uddannelse. Den forklaring understøttes af, at der i amtet er overvægt af ansatte ved sociale institutioner. De beskæftige er navnlig pædagoger, og de har lavere løn end fx lærere.

Til gengæld har personer med lang videregående uddannelse en højere indkomst i Storstrøms Amt end i resten af landet. Det skyldes formodentlig flere forhold: For det første rummer denne gruppe i Storstrøms Amt relativt mange højtlønnede akademikere, såsom læger, tandlæger og dyrlæger. For det andet sidder en del højtuddannede i chefstillinger. Der er i Storstrøms Amt simpelthen ikke det samme arbejdsmarked for yngre akademikere som i de større byer. Disse forklaringer hænger pænt sammen med det forhold, at de højtuddannede i Storstrøms Amt hører til den ældre del af arbejdsstyrken.

9 Produktionens anvendelse

9.1 Eksport

I dette kapitel beskrives, hvor produkter og tjenesteydelser fra Storstrøms Amt anvendes. I dette afsnit er den historiske udvikling ikke taget med. Alle tal er fra 2002. Først ser vi på eksporten.

I tabel 9.1 er vist eksportens andel af produktionen for udvalgte erhverv. Fx viser den, at 19% af landbrugets produktion går til eksport. De enkelte erhverv er beskrevet i kapitel 10.

I den nederste linje er angivet eksportandelene for samtlige erhverv. Når dette tal er så lavt, er det, fordi det inkluderer den private servicesektor, bygge- og anlæg samt offentlig virksomhed. De er alle udprægede hjemmemarkedserhverv uden nogen eksport af betydning. Derfor er de ikke med som selvstændige erhverv i tabellen.

For alle varer under et er eksportandelen 14% i Storstrøms Amt, hvor den er 21 for landet som helhed. Når Storstrøms Amt ligger lavere end hele landet, skyldes det især, at transportvirksomhed på landsplan tegner sig for 8,5% af produktionsværdien, hvor den i Storstrøms Amt kun udgør 3,5% (tabel 8.2). Samtidig er eksportandelen i dette erhverv 52,3% for hele landet og kun 16,8% for Storstrøms Amt. For landet som helhed er det især rederivirksomhed, der skaber eksporten.

Også nærings- og nydelsesmiddelindustrien har en lav eksportandel, hvilket tyder på, at produkterne fra amtets bryggerier og sukkerfabrikker fortrinsvis går til det danske marked (jf. kapitel 10).

Flere industrigræne har dog høje eksportandele. Således eksporterer jern- og metalindustrien i Storstrøms Amt 60% til udlandet, hvor det i hele landet kun er godt 50%, der eksporteres.

Tabel 9.1 Eksportandele Storstrøms Amt og Hele landet. 2002

Andel af produktionen, der eksporteres til udlandet	Storstrøms Amt	Hele landet
	Procent	
Landbrug, gartneri & skovbrug	19	19
Fiskeri mv.	68	56
Råstofudvikling	18	42
Nærings- & nydelsesmiddelindustri	34	57
Tekstil-, beklædnings- & læderindustri	69	70
Træ-, papir- & grafisk industri	21	21
Mineralolie-, kemisk- & plastindustri mv.	89	71
Sten-, ler- & glasindustri mv.	39	23
Jern- & metalindustri	60	51
Møbelindustri & anden industri	61	55
Transportvirksomhed	17	52
Post & telekommunikation	12	10
<i>Alle varer og tjenesteydelser</i>	<i>14</i>	<i>21</i>

Kilde: SAM-K.

9.2 Leverancer til andre regioner

Betragtes på alle erhverv under et, ser det ud, som om erhvervene i Storstrøms Amt helt overvejende kun producerer varer, som anvendes i selve amtet. Sådan ser det tilsyneladende ud, når man læser tabel 9.2.

Tabel 9.2 Produktion og anvendelse af varer fra Storstrøms Amt

Storstrøms Amt				Vestsjællands Amt	
	Mio. kr.		Procent		
Produktionsværdi	63.785		100	100	
<i>Modtagerregion</i>					
Eksport til udlandet	8.269	Andel af produktionsværdi	13	21	
Storstrøms Amt	40.269	Andel af produktionsværdi	63	54*	
Hovedstadsområdet	8.260	Andel af produktionsværdi	13	14	
Andre regioner i Danmark	6.987	Andel af produktionsværdi	11	11	

Note: I denne og de efterfølgende tabeller er eksport ekskl. udenlandske turisternes forbrug (deres forbrug er varer købt på det danske marked). Derfor er eksportandelen her lidt lavere end i tabel 9.1. Kilden til denne og de efterfølgende tabeller er SAM-K.

* Andel af produktionen, der afsættes i Vestsjællands Amt.

Første spalte viser, at den samlede værdi af produktionen i Storstrøms Amt er på 63.785 mio.kr., dvs. knap 64 mia.kr. Heraf eksporteres for 8.269 mio.kr. til udlandet. 63% af produktionsværdien – dvs. 40.269 mio.kr. – anvendes i Storstrøms Amt, mens der leveres for 8.260 mio.kr. til hovedstadsområdet og for 6.987 mio.kr. til andre regioner i Danmark.

I den 2. kolonne er tallene vist i procent, og her ses det, at den regionale anvendelse andrager hele 63% af produktionen. Når dette tal er så højt, skyldes det, at der også er medregnet private tjenesteydelser, handel og offentlig virksomheder, dvs. de dele af erhvervslivet, som næsten udelukkende betjener lokalsamfundet.

Som det fremgår af kapitel 10, er billedet et helt andet, når man ser på de vareproducerende erhverv. De lever udelukkende af at handle med omverdenen.

For sammenligningens skyld er procenttallene for Vestsjællands Amt angivet i den sidste kolonne. Det ses, at eksportandelen for Vestsjællands Amt er væsentligt større end i Storstrøms Amt. Modsvarende afsætter dette amt kun 54% af produktionen i Vestsjællands Amt, hvor det er 63% af produktionen i Storstrøms Amt, der afsættes i selve amtet. Hovedstadsområdet og de øvrige danske regioner har samme betydning som marked, som de har for Storstrøms Amt.

9.3 Handelsbalance for Storstrøms Amt

Storstrøms Amts handelsmæssige forbindelser med omverdenen er sammenfattet i tabel 9.3, der viser import og eksport til ind- og udland.

Tabel 9.3 Handelsbalance for Storstrøms Amt. 2002

	Mio.kr.
Import fra andre regioner i Danmark	18.478
Import fra udlandet	11.479
Samlet import	29.957
Eksport til andre regioner i Danmark	15.347
Eksport til udlandet	9.049
Samlet eksport	24.396
Regional handelsbalance = Import - eksport	5.561

Kilde: SAM-K.

Tabellen viser, at Storstrøms Amt importerer for 18 mia.kr. fra andre regioner i Danmark og for godt 11 mia.kr. fra udlandet. Tilsvarende eksporterer Storstrøms Amt for godt 15 mia.kr. til andre regioner og for 9 mia.kr. til udlandet.

Den samlede import er således godt 5 mia.kr. større end den samlede eksport til udland og andre regioner i Danmark. Således importerer Storstrøms Amt varer for godt 3 mia.kr. mere fra andre regioner i Danmark, end Storstrøms Amt leverer til andre dele af landet. Ligeledes er importen fra udlandet godt 2 mia.kr. større end amtets eksport til udlandet. En stor del af dette betalingsbalanceunderskud finansieres af pendlerne – de tjener deres indkomster uden for Storstrøms Amt.

Dele af Storstrøms Amt er kendt som turistdestinationer. Amtet har da også store indtægter fra turisme, således viser tabel 9.9, at danske turister bruger 417 mio.kr. i Storstrøms Amt og udlændinge bruger 780 mio.kr.

Borgerne i Storstrøms Amt er imidlertid også selv turister. De bruger for 707 mio.kr. i andre dele af Danmark og for 592 mio.kr i udlandet. Samlet har Storstrøms Amt således et lille underskud på turismebalancen (men dog overskud i forhold til udlandet).

Tabel **Turismebalance**

9.4

<i>Borgere i Storstrøms Amts forbrug som turister i:</i>	Mio.kr.
Storstrøms Amt	128
Andre regioner i Danmark	707
Udlandet	592
Turismeudgifter uden for amtet i alt	1299
<i>Udefrakommende turisternes forbrug i Storstrøms Amt</i>	
Fra andre regioner i Danmark	417
Udenlandske turister	780
Turismeindtægter i alt	1197

10 Udvalgte erhverv

I det følgende er der givet en nøjere beskrivelse af forholdene i vigtige erhverv i Storstrøms Amt. Det drejer sig om erhverv, der i 2002 har en andel af den samlede produktionsværdi i amtet på 3% og derover.

10.1 Landbrug

Tabel 10.1 viser nøgletallene for landbruget.

Tabel 10.1 Landbruget. Storstrøms Amt 2002

	Mio. kr.		Procent
Produktionsværdi	4588		100
<i>Modtagerregion</i>			
Eksport til udlandet	876	Andel af produktionsværdi	19
Storstrøms Amt	1479	Andel af produktionsværdi	32
Hovedstadsområdet	943	Andel af produktionsværdi	21
Andre regioner i Danmark	1290	Andel af produktionsværdi	28
Bruttoværditilvækst	2770	Andel af produktionsværdi	60
Arbejdspladser 1996	6946	Andel af arbejdspladser	6
Arbejdspladser 2002	5944	Vækst 1996-2002	-14

I Storstrøms Amt er landbrugets eksportandel 19%, hvilket er det samme som på landsplan. Disse lave tal harmonerer tilsyneladende ikke med det forhold, at landbruget betragtes som et udpræget eksporterhverv. Forklaringen er imidlertid, at landbrugets produkter leveres til virksomheder i

nærings- og nydelsesmiddelindustrien, og det er disse virksomheder, der eksporterer.

Med dette forbehold kan det ses, at 32% af landbrugsproduktionen anvendes i selve amtet. Det gælder bl.a. sukkerroerne.

Det bemærkes, at bruttoværditilvæksten i landbruget udgør 60% af produktionsværdien, hvor andelen i hele landet er på 51%. Der er altså tilsyneladende tale om, at landbruget i Storstrøms Amt er betydelig mere arbejdskraftintensivt end i det øvrige land, hvilket utvivlsomt hænger sammen med produktionen af roer og grøntsager. Det kan dog ikke udelukkes, at tilskud fra EU påvirker tallene.

10.2 Nærings- og nydelsesmiddelindustrien

Tabel 10.2 Nærings- og nydelsesmiddelindustri. Storstrøms Amt 2002

	Mio. kr.		Procent
Produktionsværdi	5542		100
Modtagerregion			
Eksport til udlandet	1906	Andel af produktionsværdi	34
Storstrøms Amt	223	Andel af produktionsværdi	4
Hovedstadsområdet	1458	Andel af produktionsværdi	26
Andre regioner i Danmark	1954	Andel af produktionsværdi	35
Bruttoværditilvækst	1629	Andel af produktionsværdi	29
Arbejdspladser 1996	3564	Andel af arbejdspladser	3
Arbejdspladser 2002	3580	Vækst 1996-2002	0

Med godt 8% af produktionsværdien er nærings- og nydelsesmiddelindustrien et stort erhverv i Storstrøms Amt. På landsplan tegner erhvervet sig for knap 6%.

Bruttoværditilvæksten udgør 29% af produktionsværdien og dermed lidt mere end på landsplan, hvor den er 24%. Det er ikke et arbejdskraftintensivt erhverv, men åbenbart lidt mere forbrugende af arbejdskraft i Storstrøms Amt end i det øvrige land.

Med en eksportandel på 34% ligger erhvervet væsentligt under hele landet, hvor eksportandelen er 57%. Det hænger utvivlsomt sammen med, at sukkerindustri og bryggerivirksomhed er de dominerende brancher i det-

te erhverv i Storstrøms Amt. Da bryggerierne og sukkerfabrikkerne fortrinsvis producerer til hjemmemarkedet, giver det en lav eksportandel. Sammenligningen med hele landet påvirkes også af, at ingen af de store eksportslagterier eller mejerier har hjemsted i amtet.

Til gengæld er det kun en ganske lille del af produktionen, der anvendes i Storstrøms Amt. Kun 6% af produktionen anvendes lokalt. 40% afsættes i hovedstadsområdet og 54% i resten af Danmark. Så set fra Storstrøms Amt er nærings- og nydelsesmiddelindustrien således et udpræget basiserhverv (dvs. et erhverv, hvor produkterne fortrinsvis sælges uden for amtet).

10.3 Jern- og metalindustrien

Tabel Jern- og metalindustrien

10.3	Mio. kr.		Procent
Produktionsværdi	4733		100
Modtagerregion			
Eksport til udlandet	2822	Andel af produktionsværdi	60
Storstrøms Amt	139	Andel af produktionsværdi	3
Hovedstadsområdet	1000	Andel af produktionsværdi	21
Andre regioner i Danmark	772	Andel af produktionsværdi	16
Bruttoværditilvækst	2089	Andel af produktionsværdi	44
Arbejdspladser 1996	6021	Andel af arbejdspladser	6
Arbejdspladser 2002	5904	Vækst 1996-2002	-2

Jern- og metalindustrien har en lang tradition i Storstrøms Amt, og navnlig på Lolland-Falster. Men antallet af arbejdspladser er faldet gennem mange år. Således var der 8.600 beskæftigede ved erhvervet i 1983 mod 5.900 i 2002. Arbejdspladserne i jern- og metalindustrien udgør i dag 6% af arbejdspladserne, hvilket er mindre end for landet som helhed, hvor andelen er 7%.

Bruttoværditilvæksten andrager 44% af produktionsværdien, hvilket er lidt højere end i hele landet. Det tyder på, at der er mere håndværk i erhvervet end andre steder. Jern- og metalindustrien er imidlertid også i Storstrøms Amt et højt mekaniseret erhverv.

Modsat nærings- og nydelsesmiddelindustrien har jern- og metal en højere eksportandel end landet som helhed. Ikke mindre end 60% af produktionen eksporteres til udlandet. Det indikerer, at erhvervet er domineret af ret store virksomheder, der konkurrerer på det globale plan. Af samme årsag er erhvervet også følsomt over for globale tendenser.

Af den del af produktionen, der afsættes på hjemmemarkedet, er det kun en lille del, der afsættes lokalt. Kun 7% leveres til aftagere i Storstrøms Amt, mens 52% går til hovedstadsområdet og 40% til andre regioner i Danmark.

Det har man dog imellem været diskuteret, om de lokale jern- og metalvirksomheder fortrinsvis lever som underleverandører for lokale industrier. Tallene her viser klart, at det ikke er tilfældet. De virksomheder, der i statistikken er henført til jern- og metalindustrien, og som er hjemmehørende i Storstrøms Amt, eksporterer deres produkter til udlandet og det øvrige land.

10.4 Bygge- og anlægsvirksomhed

Tabel 10.4 Bygge- og anlægsvirksomhed

	Mio. kr.		Procent
Produktionsværdi	5558		100
Modtagerregion			
Eksport til udlandet	0	Andel af produktionsværdi	0
Storstrøms Amt	2604	Andel af produktionsværdi	47
Hovedstadsområdet	2371	Andel af produktionsværdi	43
Andre regioner i Danmark	582	Andel af produktionsværdi	10
Bruttoværditilvækst	2149	Andel af produktionsværdi	39
Arbejdspladser 1996	7142	Andel af arbejdspladser	8
Arbejdspladser 2002	8085	Vækst 1996-2002	13

Bygge- og anlægsvirksomhed er et typisk hjemmemarkedserhverv. Der er ingen eksport overhovedet.

Erhvervet har med en andel af produktionen på 8% en større betydning i Storstrøms Amt end i hele landet, hvor andelen er godt 6%. En naturlig forklaring kunne være meget stor bygge- og anlægsaktivitet i amtet.

Det er imidlertid ikke årsagen til den høje andel. Den skal findes i det allerede påviste forhold, at virksomhederne er mobile, hvilket viser sig ved, at en stor del af aktiviteterne udføres uden for amtet. Det fremgår da også af tabellen, at kun 47% af produktionen foregår i Storstrøms Amt, mens hovedstadsområdet er aftager af 43% af produktionen. De sidste 10% leveres til andre regioner i landet.

Noget overraskende er det, at der ikke er store forskelle mellem de seks arbejdskraftoplande. Det er nærliggende at antage, at bygge- og anlægsvirksomheder på Lolland i højere grad end virksomheder på Sjælland og Falster afsætter deres produkter i amtet. Den højeste andel har Midtjylland, hvor 50% af produktionen afsættes i amtet, og lavest ligger – ikke overraskende – Østsjælland, hvor andelen er 42%.

10.5 Transportvirksomhed

Tabel 10.5 Transportvirksomhed

	Mio. kr.		Procent
Produktionsværdi	2204		100
Modtagerregion			
Eksport til udlandet	371	Andel af produktionsværdi	17
Storstrøms Amt	1668	Andel af produktionsværdi	76
Hovedstadsområdet	60	Andel af produktionsværdi	3
Andre regioner i Danmark	105	Andel af produktionsværdi	5
Bruttoværditilvækst	1309	Andel af produktionsværdi	59
Arbejdspladser 1996	5009	Andel af arbejdspladser	4
Arbejdspladser 2002	3899	Vækst 1996-2002	-22

Transportvirksomhed er taget med blandt de udvalgte erhverv, fordi det er et stort erhverv i Storstrøms Amt, selv om det målt i produktionsværdi fylder meget mindre end på landplan, hvor transportvirksomhed tegner sig for 8,5% af produktionen, og kun 3,5% i Storstrøms Amt.

Transportvirksomhed i Storstrøms Amt handler om noget helt andet end i det øvrige land. Målt i beskæftigede udgør fragtmænd, bustrafik, taxa- og turistkørsel 98% af erhvervet. Der er ingen lufthavne og meget beskeden skibsfart og jernbanedrift.

Det viser sig umiddelbart ved, at bruttoværditilvæksten i dette erhverv udgør 59% af produktionsværdien, hvor andelen i hele landet er 38%. Transportvirksomhed er i Storstrøms Amt et meget arbejdskraftintensivt erhverv.

Erhvervets produkter, dvs. kørsel, foregår også inden for amtets grænser. Kun 9% af produktionen leveres til andre regioner i Danmark. Nogen eksport er der dog. 17% af produktionen går til eksport – formodentlig knyttet til færgefarten og turistvognmænd. For hele landet er eksportandelen 52%.

Erhvervet er gået tilbage de seneste år, således er antallet af arbejdspladser reduceret med 22% fra 1996 til 2002. Den største koncentration af arbejdspladser findes på Midtjylland, hvilket skyldes færgefarten.

10.6 Handel

Tabellerne i de følgende afsnit oplyser ikke om eksport og leverancer til andre regioner, fordi alle de betragtede erhverv er serviceerhverv og som sådan udprægede hjemmemarkedserhverv uden nogen eksport af betydning, hverken til udlandet eller til andre regioner.

Handel omfatter her (fra bilag 7) erhvervene:

- Handel m. biler, autorep., servicestationer
- Engros- & agenturhandel undt. m. biler
- Detailh. & reparationsvirks. undt. m. biler

Tabel Handel

10.6

	Mio.kr.		
Produktionsværdi	9933	Arbejdspladser 1996 antal	15181
Bruttoværditilvækst	4158	Arbejdspladser 2002 antal	15216
		Vækst 1996-2002 pct.	0
		Andel af arbejdspladser pct.	14

Med 14% af arbejdspladserne og 12% af produktionsværdien er handel et betydende erhverv i Storstrøms Amt. Samlet har erhvervet været præget af stagnation. Det dækker imidlertid over, at antallet af arbejdspladser i

den egentlig detailhandel er vokset med 4% fra 1996 til 2002, mens engroshandlen er faldet med 8% og handlen med biler 7%.

På landsplan er engroshandlen vokset med 4% – en vækst, Storstrøms Amt ikke har fået andel i, men har tværtimod tabt arbejdspladser. Det tyder på en stigende centralisering i erhvervet.

Ser man på de enkelte arbejdskraftoplande (tabel 8.4), tegner detailhandlen sig for mellem 8 og 11% af arbejdspladserne. Størst er andelen i Næstvedområdet med 11%, hvilket givetvis skyldes, at byen har et stort indkøbscenter. Østlolland og Falster ligger også højt med 10%, og det skyldes i høj grad turismen.

10.7 Hotel- og restaurationsvirksomhed

Tabel 10.7 Hotel- og restaurationsvirksomhed

	Mio. kr.		
Produktionsværdi	1099	Arbejdspladser 1996 antal	3460
Bruttoværditilvækst	444	Arbejdspladser 2002 antal	2895
		Vækst 1996-2002 pct.	-16
		Andel af arbejdspladser pct.	3

Antallet af arbejdspladser inden for hotel- og restaurationsbranchen er faldet med 16% fra 1996 til 2002. I samme periode er antallet af arbejdspladser vokset med 7% i hele landet. Storstrøms Amt har altså ikke fået del i denne vækst, men tværtimod oplevet et fald.

Der har i perioden været et beskedent fald i antallet af hotelovernatninger. Det er imidlertid restauranterne, der tegner sig for 80% af produktionsværdien, så forklaringen må især søges i svigtende omsætning i denne del af branchen. Hvad årsagen hertil er, falder uden for denne analyse.

10.8 Forretningservice

Nøgletal for dette erhverv er vist i tabel 10.8.

Tabel Forretningsservice

10.8

	Mio.kr.		
Produktionsværdi	2040	Arbejdspladser 1996 antal	4462
Bruttoværditilvækst	1293	Arbejdspladser 2002 antal	5997
		Vækst 1996-2002 pct.	34
		Andel af arbejdspladser pct.	6

Forretningsservice mv. dækker over to grupper af servicebrancher. Den første omfatter en række erhverv, der fortrinsvis beskæftiger højtuddannede og højtlønnede, såsom konsulentvirksomheder, advokater, revisorer og reklamebureauer. Den anden gruppe består af rengøringsvirksomhed og anden servicevirksomhed, der i vid udstrækning beskæftiger ufaglærte.

I Storstrøms Amt ligger tyngden i den sidste gruppe. 56% af de beskæftigede i erhvervet hører til den sidste gruppe. Det afspejler sig også i, at bruttoværditilvækst pr. beskæftiget er 216.000 kr. i Storstrøms Amt, mens det tilsvarende tal er 324.000 på landsplan. Andelen af ufaglærte i branchen er 42% i Storstrøms Amt.

Storstrøms Amt adskiller sig således markant fra landet som helhed – ikke ved at være overforsynet med rengøringsfirmaer, men ved et stort underskud af vidensbaserede virksomheder.

Erhvervet har haft en betydelig vækst i Storstrøms Amt – 34% stigning i antallet af arbejdspladser på seks år. Men tallene afslører ikke, om væksten har fundet sted i den ene eller den anden gruppe af virksomheder.

For hele amtet tegner erhvervet sig for 6% af arbejdspladserne. På Vestlolland og Midtlolland er andelen lidt lavere, nemlig 4%.

10.9 Offentlig administration

Nøgletal for den offentlige administration er vist i tabel 10.9.

Tabel 10.9 Offentlig administration

	Mio.kr.		
Produktionsværdi	3248	Arbejdspladser 1996 antal	7934
Bruttoværditilvækst	2191	Arbejdspladser 2002 antal	5817
		Vækst 1996-2002 pct.	-27
		Andel af arbejdspladser pct.	5

Note: Danmarks Statistiks ændrede opgørelsesmetode fra 2002 betyder, at faldet i arbejdspladser mere korrekt er -26% og ikke -27%.

Den offentlige administration i Storstrøms Amt udgøres først og fremmest af kommunerne. Dertil kommer amtskommunen, statsamtet og enkelte statsinstitutioner.

Antallet af arbejdspladser i offentlig administration er faldet med 26% (efter korrektion). Også på landsplan er der færre administrative medarbejdere i den offentlige sektor, men her er faldet kun 13%. I denne forskel ligger formodentlig to tendenser. Den ene er, at den offentlige administration – takket være ny teknologi – har gennemgået en kraftig rationalisering, og er dermed i stand til at fungere med mindre mandskab. Den anden er, at forsvaret tæller med i dette erhverv, og her har der været indskrænkninger og kasernelukninger. Told og politi ved færgerne er formodentlig også reduceret. Disse forhold har åbenbart virket stærkere i Storstrøms Amt end i resten af landet. Endvidere har staten ikke etableret styrelser mv. i Storstrøms Amt i perioden.

Offentlig administration udgør nogenlunde samme andel af arbejdspladserne i alle arbejdskraftoplande, dog ligger andelen højt på Sydsjælland og lavt på Østsjælland.

10.10 Undervisning

Tallene for undervisningssektoren er vist i tabel 10.10.

Tabel **Undervisning**

10.10		Mio.kr.		
	Produktionsværdi	2402	Arbejdspladser 1996 antal	8235
	Bruttoværditilvækst	1846	Arbejdspladser 2002 antal	8494
			Vækst 1996-2002 procent	3
			Andel af arbejdspladser procent	8

Note: Danmarks Statistiks ændrede opgørelsesmetode fra 2002 betyder, at væksten i arbejdspladser mere korrekt er knap 5% og ikke 3%.

Antallet af arbejdspladser er vokset med knap 5% i perioden (korrigeret). Det svarer nogenlunde til den vækst, der har været i antallet af 0-14-årige.

Da undervisning i Storstrøms Amt først og fremmest er undervisning i folkeskolen, er der ingen betydelige forskelle mellem de seks arbejdskraftoplande.

10.11 Sundhed

Sundhedssektoren omfatter sygehuse samt praktiserende læger, tandlæger, fysioterapeuter mv. Nøgletallene er vist i tabel 10.11.

Tabel **Sundhed**

10.11		Mio.kr.		
	Produktionsværdi	3146	Arbejdspladser 1996 antal	6577
	Bruttoværditilvækst	2117	Arbejdspladser 2002 antal	6614
			Vækst 1996-2002 pct.	1
			Andel af arbejdspladser pct.	6

Antallet af arbejdspladser i sundhedssektoren er vokset med 1% i perioden, hvilket er lidt under landsniveau.

Modsat andre grene af den offentlige sektor er der ret store forskelle mellem de seks arbejdskraftoplande (tabel 8.4). På Østlolland og Falster tegner sektoren sig for 7% af arbejdspladserne og i Næstvedområdet for 8%. Det er de to arbejdskraftoplande med større sygehuse. Omvendt udgør sektoren kun 2% af arbejdspladserne på Midtlolland.

10.12 Sociale institutioner

Nøgletallene for den sociale sektor er vist i tabel 10.12.

Tabel 10.12 Sociale institutioner

	Mio.kr.		
Produktionsværdi	3928	Arbejdspladser 1996 antal	14142
Bruttoværditilvækst	3007	Arbejdspladser 2002 antal	16438
		Vækst 1996-2002 pct.	16
		Andel af arbejdspladser pct.	15

Note: Danmarks Statistiks ændrede opgørelsesmetode fra 2002 betyder, at væksten i arbejdspladser mere korrekt er 19% og ikke 16%.

De sociale institutioner tegner sig for 15% af arbejdspladserne i Storstrøms Amt, hvilket er en del over landsniveauet, hvor andelen er 12%. Denne høje andel skyldes for det første, at tallet måles i forhold til antal arbejdspladser, og da der er stor udpendling fra Storstrøms Amt, er det naturligt, at andelen er høj, idet de fleste institutioner betjener lokalbefolkningen. For det andet, at amtet rummer nogle personalekrævende landsdækkende institutioner.

Sektoren har haft en betydelig vækst. Men denne vækst kan – som tidligere nævnt – næppe fortsætte, idet de fleste kommuner nu har indført pasningsgaranti.

Da de sociale institutioner især er børne- og ældreinstitutioner, der betjener lokalbefolkningen, er det ikke overraskende, at sektoren har nogenlunde samme andel af arbejdspladserne i alle arbejdskraftoplande.

11 Mobilitet på arbejdsmarkedet - jobåbninger⁹

11.1 Omfanget af jobåbninger

Af beskrivelsen om udviklingen i beskæftigelsen og udviklingen i antal arbejdspladser fremgår det, at der kun er sket mindre ændringer i den samlede beskæftigelse og det samlede antal arbejdspladser inden for de senere år. Udviklingen i den samlede beskæftigelse og udviklingen i det samlede antal arbejdspladser dækker dog over en stor dynamik inden for de enkelte brancher og fag. Der skabes således job inden for nogle brancher og fag, mens der nedlægges job inden for andre brancher og fag. Samtidig besættes eksisterende job af andre personer.

Ved at se på jobåbningerne på arbejdsmarkedet bliver det muligt at se nærmere på dynamikken inden for de enkelte brancher, fag mv.

Ved jobåbninger forstås her nyansættelser i ledige job eller tilgangen af personer i virksomheder. En jobåbning kan derved ske ved, at en virksomhed skaber et nyt job, eller ved at et eksisterende job besættes af en anden person.

I nedenstående beskrivelse er der udelukkende tale om ny tilgang til lønmodtagerstillinger – og ikke selvstændige og medhjælpende ægtefæller. Samtidig skal det bemærkes, at firma-interne jobåbninger ikke er medtaget.

Mange internationale undersøgelser har vist, at der i Danmark er relativt flere jobåbninger end i de øvrige lande, vi normalt sammenligner os med. Det hænger sammen med, at det er lettere for virksomheder i Danmark at afskedige medarbejdere, end det er i de fleste øvrige vestlige lande. På denne måde opstår der en stor jobomsætning på det danske arbejdsmarked.

I år 2000 var der i Storstrøms Amt 29.900 jobåbninger. I løbet af året var der jobåbninger i 28% af alle arbejdspladserne i amtet. I hele landet var der jobåbninger i 30% af alle arbejdspladserne. Der er dermed lidt færre jobåbninger i Storstrøms Amt end i resten af landet. Sagt på en anden måde er lønmodtagerne i virksomhederne i Storstrøms Amt generelt ansat lidt længere tid i den samme virksomhed, end de er i landet som helhed.

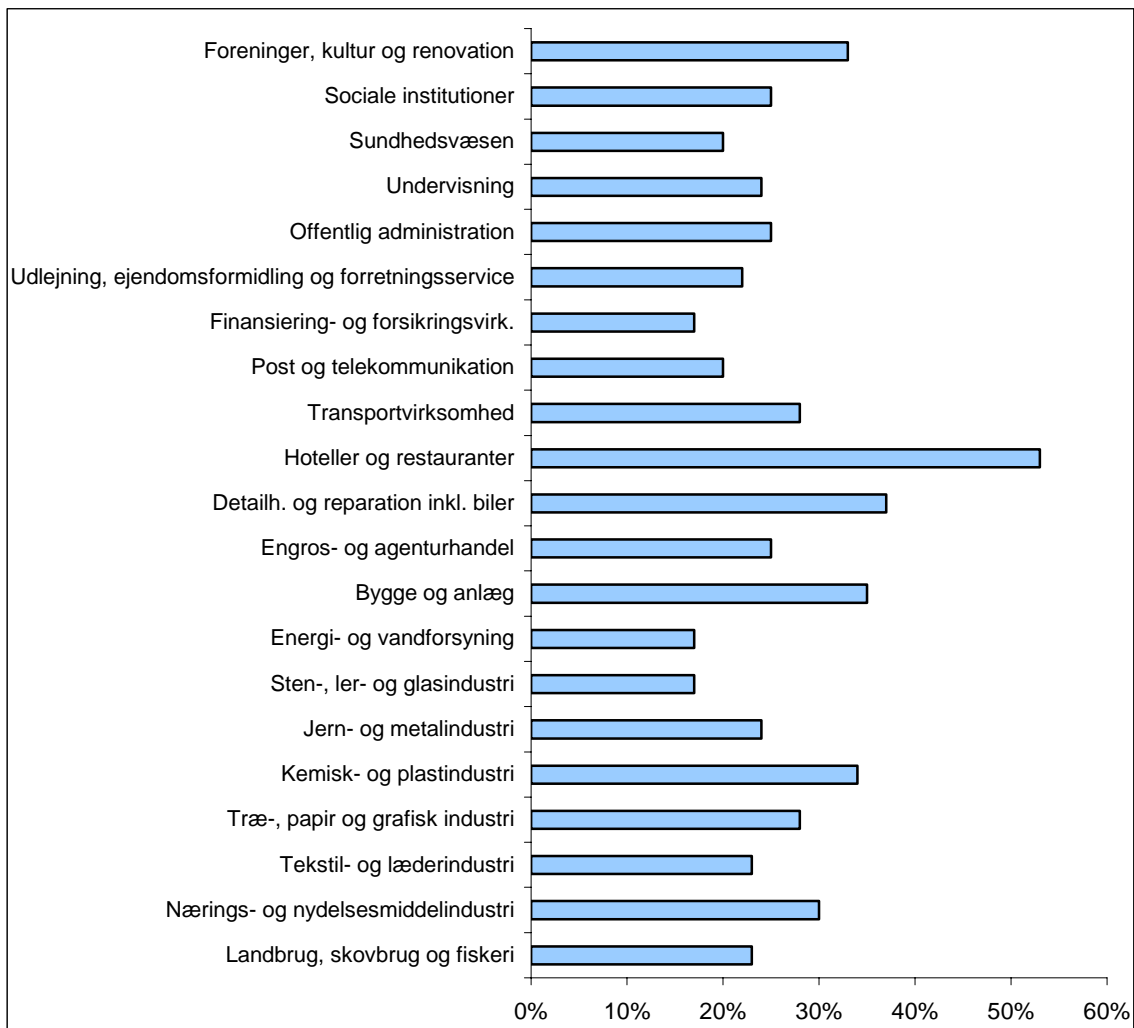
Der har i løbet af de seneste 10 år været mellem 29.000 og 32.000 jobåbninger om året i Storstrøms Amt. Antallet af jobåbninger har i mindre grad været afhængig af konjunkturerne på arbejdsmarkedet. Flest jobåbninger har der ikke overraskende været i perioder, hvor konjunkturerne på arbejdsmarkedet er blevet forbedret, og hvor der derved er blevet skabt mange nye job.

11.2 **Jobåbninger fordelt på erhverv**

Der er stor forskel på, hvor mange jobåbninger der er i Storstrøms Amt inden for de forskellige brancher, jf. figur 11.1.

Flest jobåbninger er der inden for hoteller og restauranter, hvor antal jobåbninger svarer til lidt mere end halvdelen af arbejdspladserne inden for branchen. Der er næstflest jobåbninger inden for detailhandel. Når der er mange jobåbninger inden for hoteller og restauranter samt detailhandel, hænger det primært sammen med, at der inden for disse brancher er ansat mange unge. Som det fremgår af afsnittet om jobskiftere fordelt på aldersgrupper, skifter unge således i meget højere grad end øvrige aldersgrupper job.

Figur Jobåbninger i forhold til antal arbejdspladser inden for forskellige
11.1 brancher i Storstrøms Amt, 2000

Kilde: Danmarks Statistiks IDA-database.

Desuden er der sæsonsvingninger i antal beskæftigede – og dermed mange jobåbninger og joblukninger – inden for hoteller og restauranter samt bygge og anlæg.

Omvendt er der ansat få unge og mange over 50 årige inden for fx finansierings- og forsikringsvirksomhed. Inden for flere af brancherne med få jobåbninger har der samtidig været en tilbagegang i antal arbejdspladser – og dermed også forholdsvis få jobåbninger.

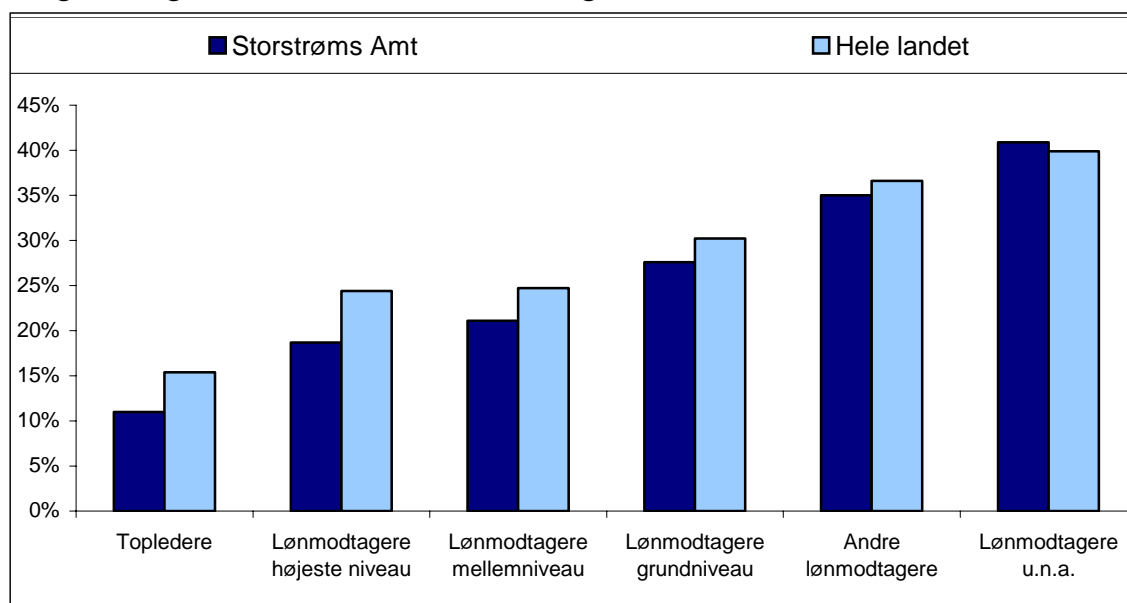
Næstvedområdets erhvervsstruktur med en stor detailhandelssektor og mange ansatte inden for bygge- og anlægsvirksomhed gør, at der her er lidt

flere jobåbninger (29% af antal arbejdspladser) end i resten af amtet (27% af antal arbejdspladser).

11.3 Jobskiftere fordelt på stillingskategorier

Figur 11.2 viser, at der er færre jobskiftere blandt topledere, lønmodtagere på højeste niveau og lønmodtagere på mellemniveau. Det hænger sammen med, at disse stillingskategorier i mindre grad end øvrige stillingskategorier er udsat for sæsonsvingninger, og at de har gennemført en kompetencegivende uddannelse, som gør, at de ofte kun søger job inden for et mindre fag-/brancheområde.

Figur 11.2 Jobåbninger i forhold til antal arbejdspladser inden for forskellige stillingskategorier i Storstrøms Amt og hele landet, 2000

Kilde: Danmarks Statistiks IDA-database.

Som tidligere nævnt er der relativt færre jobskiftere i Storstrøms Amt end i resten af landet. I den forbindelse fremgår det af figur 11.2, at forskellen mellem Storstrøms Amt og landet som helhed i andelen af jobskiftere blandt topledere og lønmodtagere på højeste niveau er særlig stor. Det hænger formentlig sammen med, at jobmarkedet inden for disse stillingskategorier er mere begrænset i Storstrømsregionen end i landet som hel-

hed, og at personer i disse stillinger derfor ikke har så gode muligheder i amtet for alternativ beskæftigelse.

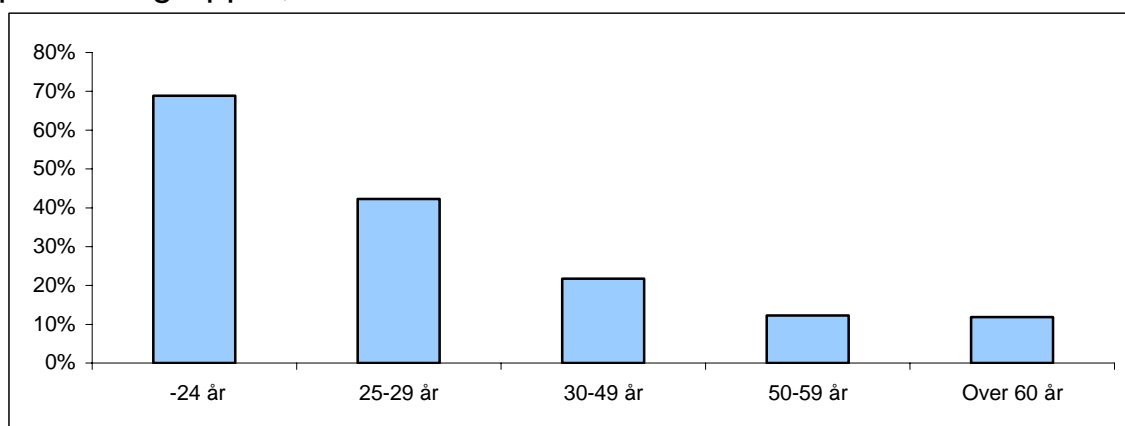
11.4 Jobskiftere fordelt på aldersgrupper

Nedenstående figur 11.3 viser, hvor stor en del af de beskæftigede inden for forskellige aldersgrupper som i løbet af det seneste år har fået nyt job.

Det fremgår af figuren, at der er markante forskelle mellem de forskellige aldersgrupper. Således har 69% af de unge under 25 år fået nyt job inden for det seneste år, mens det samme kun er tilfældet for 12% af de beskæftigede over 50 år.

Den markante forskel skyldes, at en del af de unge under 25 år endnu ikke har afsluttet en kompetencegivende uddannelse, men også at de unge generelt udviser en større fleksibilitet i jobsøgningen end de ældre på arbejdsmarkedet. Sidstnævnte forhold skyldes bl.a., at de unge ofte endnu ikke har fået ordentlig fodfæste på arbejdsmarkedet, og at de tit heller ikke har samme familiære forpligtelser som øvrige aldersgrupper.

Figur 11.3 Jobskiftere i forhold til antal beskæftigede i Storstrøms Amt, opgjort på aldersgrupper, 2000

Kilde: Danmarks Statistiks IDA-database.

Inden for alle aldersgrupper er der lidt flere mænd end kvinder, der skifter job.

12 Globaliseringen, teknologi og arbejdsmarkedet i Storstrøms Amt

12.1 Problemstilling

To tendenser truer tilsyneladende danske arbejdspladser, nemlig globalisering og teknologi.

Globaliseringen kommer bl.a. til udtryk ved en stadig større international arbejdsdeling mellem lande og virksomheder. Det sker ved, at virksomheder flytter til lavtlønslande, eller at de gennem den såkaldte *outsourcing* flytter funktioner eller vælger underleverandører i lavtlønslande. Den internationale konkurrence kan endelig betyde, at danske virksomheder må lukke på grund af konkurrence fra udlandet.

Den anden tendens – den teknologiske udvikling – bevirker, at arbejdspladser bortrationaliseres.

Af de to tendenser er globaliseringen den mest synlige, idet den ofte viser sig ved, at hele virksomheder lukkes og flyttes, således som tilfældet har været med B&W-Diesel i Holeby. Virkningerne af den teknologiske udvikling er mere snigende således som denne rapport har vist, det er tilfældet for finanssektoren, hvor antallet af arbejdspladser gradvis er faldet gennem en årrække.

Globaliseringen har imidlertid ikke kun negative effekter. Den betyder samtidig, at danske virksomheder får adgang til nye markeder, og at international arbejdsdeling bevirker, at danske virksomheder kan overleve ved at outsource rutinefunktioner, mens udvikling, salg mv. stadig foregår i Danmark. Foreliggende vurderinger vejer alt i alt fordelene over ulemperne:

12.2 **Konklusioner fra tidligere studier**

Da begge fænomener opfattes som trusler mod danske arbejdspladser, har emnet naturligt nok været analyseret af forskningsinstitutioner mv. i de seneste år. Således har Det Økonomiske Råd taget emnet op både i 2001 og 2004. Endvidere har Arbejderbevægelsens Erhvervsråd og LO hver for sig undersøgt emnet. Disse kilder er nævnt i litteraturfortegnelsen.

I det følgende er konklusionerne imidlertid især hentet fra en rapport fra Socialforskningsinstituttet (SFI, Geerdsen m.fl. 2004).

En af de overordnede konklusioner er, at globaliseringen og den teknologiske udvikling fortsætter, og at den kan føre til dramatiske omvæltninger, idet 350.000 job betragtes som truede (LO Ugebrev 20. sept. 2004).

Det virker voldsomt. Men en anden overordnet konklusion, der går igen i de fleste skrifter, konstaterer, at omfanget af globalisering er begrænset, og at den teknologiske udvikling gennemgående er til gavn for Danmark. Det økonomiske Råd anslår således, at der outsources ca. 5000 job om året, men dette tal skal sammenholdes med, at ca. 260.000 arbejdspladser nedlægges hvert år.

Med hensyn til, hvem der fratræder arbejdsstederne, konkluderer SFI bl.a.:

- Arbejdsstedet, dvs. branche har større betydning for nedlæggelsen af en arbejdsplads end personlige forhold såsom uddannelse og alder.
- Lønmodtagere i særligt konkurrenceudsatte brancher, transportmiddelindustri samt tekstil- og beklædningsindustrien har større sandsynlighed for at fratræde end lønmodtagere i andre industrier.
- Lønmodtagere i den nedre del af stillingshierarkiet, dvs. ufaglærte, har ikke større sandsynlighed for at fratræde lukkede og indskrænkede arbejdssteder end andre stillingskategorier. Når en virksomhed indskrænker, berøres alle faggrupper.
- Lønmodtagere i den nedre del af stillingshierarkiet er imidlertid lidt oftere berørt af fyringer som følge af lukninger, fordi ufaglærte udgør en relativ stor andel af de ansatte i udsatte virksomheder.

Med hensyn til mulighederne for at komme i arbejde igen efter fyring viser SFI's undersøgelse, at »langt de fleste af de fratrådte lønmodtagere kom i arbejde igen. Blandt de ca. 14.500 fratrådte lønmodtagere i under-

søgelsen var 75% således i arbejde et år efter fratrædelsen«. Den sammenfattende konklusion er: »Alt i alt synes konklusionen at være, at fratræden i forbindelse med lukninger eller indskrænkninger ikke giver anledning til et større beskæftigelsesmæssigt problem end fratræden fra almindelige arbejdssteder. Ligeledes kan det konkluderes, at det beskæftigelsesmæssige gab, som den fratrådte lønmodtager oplever, aftager med tiden«.

Det fremgår også af undersøgelsen, at de fratrådte lønmodtagere oplever en vækst i indtjeningen i forbindelse med genbeskæftigelse, der kun er lidt lavere end for andre lønmodtagere.

Samlet anser analyserne således ikke globaliseringen som et stort samfundsproblem. Når en virksomhed lukker eller indskrænker, kan det dog være et stort problem i det lokalområde, hvor virksomheden ligger.

12.3 **Arbejdspladser i Storstrøms Amt, der er berørt af globalisering**

De mest truede brancher er

1. Tekstil- og beklædningsindustri samt transportmiddelindustri (herunder bil- og cykelfabrikation og skibsværfter).
2. Nærings- og nydelsesmiddelindustri, træindustri, gummi- og plastfabrikation samt kontorinventar og edb-udstyr.

Dertil kommer, at visse servicefunktioner også er truede.

For at undersøge, i hvilken grad denne udvikling kan berøre Storstrøms Amt, er i tabel 12.1 vist antal arbejdspladser i de truede erhverv samt udviklingen fra 1996-2002.

Tabel 12.1 Arbejdspladser i truede brancher i Storstrøms Amt 2002

	Arbejdspladser		Vækst 1996-2002	Andel af arbejds- pladser 2002
	1996	2002		
Nærings- & nydelsesmiddelindustri	3.564	3.580	0	3
Tekstil-, beklædnings- & læderindustri	407	218	-46	0
Træ-, papir- & grafisk industri	3.037	2.506	-17	2
Jern- & metalindustri	6.021	5.904	-2	6
Møbelindustri & anden industri.	853	731	-14	1
Alle erhverv	107.769	106.400	-1	100

Den næststørste af de berørte brancher er *nærings- og nydelsesmiddelindustrien*, der udgør 3% af samtlige arbejdspladser (på Østsjælland dog 10%). Her har antallet af arbejdspladser været konstant i perioden, så branchen har øjensynlig ikke været påvirket negativt af globaliseringen endnu. De fem største underbrancher er:

Tabel 12.2 Antallet af arbejdspladser i nærings- og nydelsesmiddelindustrien

	Arbejdspladser
Fremstilling af stivelsesprodukter, chokolade- og sukkervarer	926
Sukkerfabrikker og -raffinaderier	566
Fremstilling af brød, kager og kiks	554
Bagerforretninger	528

De første to underbrancher er knyttet til sukkerproduktionen. Den har øjensynlig endnu ikke været påvirket af globaliseringen. Imidlertid vil en afvikling af EU's beskyttelse af den europæiske sukkerproduktion uden tvivl få vidtrækkende konsekvenser for arbejdsmarkedet i Storstrøms Amt. En sådan liberalisering af reglerne vil ikke blot berøre de knap 1.500 arbejdspladser i industrien, men tillige den store del af landbruget, som producerer sukkerroer.

Det falder uden for denne analyse at vurdere, om kiks- og kageproduktionen hører til de truede industrier. Bagerforretningerne er det derimod ikke.

Beskæftigelsen i *tekstil- og beklædningsindustrien* er næsten halveret i den betragtede periode og synes derfor stærkt berørt af konkurrencen. Branchen rummer imidlertid kun få arbejdspladser i Storstrøms Amt.

Antallet af arbejdspladser i *jern- og metalindustrien*, herunder transportmiddelindustri, er faldet svagt i perioden. Erhvervet udgør 6% af arbejdspladserne i Storstrøms Amt. De største underbrancher er:

Tabel 12.3 Antallet af arbejdspladser i jern- og metalindustrien

	Arbejdspladser
Fremstilling af byggematerialer af metal	1.184
Fremstilling af skibsmotorer mv.	1.026
Fremstilling af maskiner til generelle formål	994
Fremstilling af elektriske maskiner mv.	1.103

Der er næppe tvivl om, at store dele af dette erhverv er udsat for konkurrence fra udlandet. Erhvervets store eksportandel (kapitel 8) peger klart i den retning. For specielt jern- og metalindustrien er globaliseringen imidlertid ikke et fænomen af nyere dato. Branchen har i mange år haft vigen- de betydning i amtet med nedlæggelsen af skibsværftet i Nakskov som det nok mest spektakulære eksempel.

Træ- og møbelindustrien er øjensynlig allerede berørt af konkurren- cen. Antallet af arbejdspladser er faldet. Men de to brancher rummer kun få arbejdspladser i Storstrøms Amt.

12.4 Diskussion

Umiddelbart ser det ikke ud til, at globaliseringen og den teknologiske udvikling i særlig grad truer beskæftigelsen i Storstrøms Amt. De erhverv, der er berørt, udgør 12% af arbejdspladserne i amtet. Dog er der den særlige trussel, der ligger i den bebudede ændring af EU's sukkerpo- litik, som ikke blot vil berøre sukkerfabrikkerne, men i høj grad også pro- duktionen af sukkerroer.

Del 3

Fremskrivninger

13 **Befolkning, beskæftigelse og arbejdspladser**

13.1 **Formål og forudsætninger**

I dette afsnit præsenteres resultaterne af en fremskrivning af udviklingen på arbejdsmarkedet i Storstrøms Amt. Fremskrivningen er foretaget med akf's lokaløkonomiske model LINE.

Som navnet siger, er en fremskrivning en videreførelse af den konstaterede udvikling i de seneste år. Det betyder på den ene side, at regionale tendenser i befolkning, pendling mv. videreføres. På den anden side er beregningerne baseret på den nationaløkonomiske model ADAM, som finansministeriet anvender, og som beregnes i Danmarks Statistik. Modellen giver det bedst eksisterende bud på den kommende udvikling for hele landet. Fremskrivningerne på regionalt niveau er bragt i overensstemmelse med udviklingen for hele landet.

Der ligger altså ingen forudsigelser om nye tendenser for slet ikke at tale om epokegørende ændringer. Der er dog et par afvigelser fra den rene mekaniske fremskrivning: For det første baserer fremskrivningen sig på en viden om ændringer, som vi ved vil komme – fx nye regler på arbejdsmarkedet. For det andet er fremskrivningen konsistent, dvs. tallene hænger sammen på kryds og tværs, og dermed er der givet et indtryk af omfanget af ændringer. For det tredje er fremskrivningerne ret detaljerede.

Formålet med at inddrage fremskrivninger i en arbejdskraftanalyse er først og fremmest, at de kan hjælpe til at pege på områder, hvor der i fremtiden kan blive brug for en arbejdsmarkedspolitisk indsats. Det kan være områder, hvor det ser ud til, at arbejdsløsheden stiger, og det kan være områder, hvor der bliver mangel på arbejdskraft.

Fremskrivningsmetoden, herunder akf's lokaløkonomiske model LINE, er beskrevet i bilag 1. Sigtepunktet for fremskrivningen er år 2011.

I LINE (ADAM) ser den samlede arbejdskraftbalance for hele landet således ud i 2002 og i 2011 (tabel 13.1).

Tabel 13.1 Arbejdskraftbalance¹ 2005 og 2011. Hele landet

Hele landet	2005	2011	Vækst i procent
Befolkning	5.420.741	5.471.951	0,9
Arbejdsstyrken	2.877.973	2.896.423	0,6
Arbejdsløshed (RAS) ¹	113.127	53.949	-52,3
Arbejdsløshed (CRAM) ¹	164.112	89.619	-45,4
Beskæftigelse	2.764.848	2.842.474	2,8
Arbejdspladser	2.764.848	2.842.474	2,8
Beskæftigelse - Arbejdspladser	0	0	-

1 Opmærksomheden henledes på forskellen mellem CRAM- og RAS-arbejdsløshedstal – jf. beskrivelsen i boksen i afsnit 1. De to ledighedstal kan være meget forskellige. Normalt benyttes CRAM i diskussioner om den aktuelle udvikling i arbejdsløshed. Til mere detaljerede analyser af arbejdskraftbalancen (denne tabel) benyttes RAS, fordi dette arbejdsløshedstal er konsistent med andre tal i balancen.

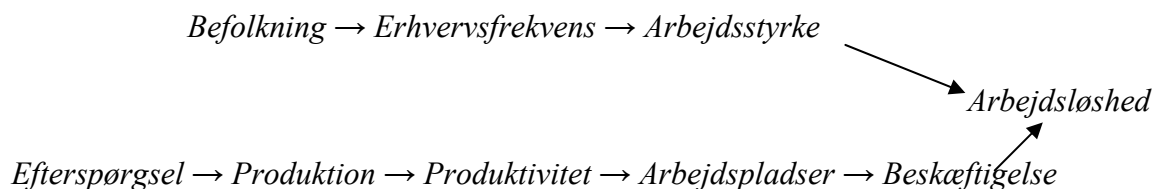
I denne balance er antallet af arbejdspladser lig med antallet af beskæftigede. Det hænger naturligt sammen med, at for hele landet er der nøjagtig lige så mange beskæftigede som arbejdspladser (idet, der ses bort fra den beskedne pendling over grænser).

Hvad der især er værd at bemærke, er, at arbejdsløsheden ifølge LINE (ADAM) fra 2005 frem til 2011 vil falde fra godt 113.000 til 54.000, dvs. med 59.000 svarende til et fald på 53%.

Denne samlede balance for hele landet er i fremskrivningen fordelt på regioner og arbejdskraftoplande, således at tallene stemmer for det enkelte område. Men på regionalt niveau er der naturligvis ikke balance mellem arbejdspladser og beskæftigelse. Fx vil der stadig være pendling, og arbejdsløsheden vil være forskellig fra område til område.

I fremskrivningen er arbejdsstyrken beregnet ud fra folketallet, der er Danmarks Statistiks befolkningsprognose. Der er regnet med uændret erhvervsfrekvens i alle årene. Antallet af arbejdspladser og beskæftigelsen er derimod beregnet ud fra forventninger om den samlede produktion. Heref-

ter beregnes arbejdsløsheden som arbejdsstyrke minus beskæftigelse. Beregningerne ser altså således ud:

Som det fremgår af det følgende, kan denne beregningsmåde medføre, at fremskrivningen regionalt eller for visse uddannelser fører til flere beskæftigede end arbejdsstyrken. Derved optræder den fremskrevne arbejdsløshed som et negativt tal. Ifølge sagens natur kan arbejdsløsheden ikke være negativ. I praksis vil en forventet negativ arbejdsløshed blive kompenseret ved pendling, større beskæftigelsesgrad eller lavere produktion. Endvidere kan arbejdskraft bevæge sig fra et fag til et andet.

Pendling er imidlertid ikke altid mulig, idet der også på landsplan er kategorier, hvor fremskrivningen resulterer i et større antal arbejdspladser end arbejdsstyrken. Det gælder således for arbejdsstyrken med mellemlange videregående uddannelse.

13.2 **Befolkning**

Tallene i dette afsnit er fra Danmarks Statistiks befolkningsprognose. LINE korrigerer dog befolkningsprognosens tal, hvis udviklingen i beskæftigelsen kræver en større arbejdsstyrke, hvilket er tilfældet i Storstrøms amt, som i perioden forventes at få betydelig tilflytning.

Tabel 13.2 **Befolkningsudviklingen i de seks arbejdskraftoplande**

	2002	2005	2008	2011	Vækst i procent fra 2005 – 2011
Befolkning					
Vestlolland	28.460	27.921	27.566	27.409	-2
Midtjylland	21.825	22.179	22.463	22.690	2
Østjylland & Falster	63.901	64.009	64.572	65.102	2
Sydsjælland	45.983	46.724	47.328	47.793	2
Næstvedområdet	70.193	72.439	74.209	75.479	4
Østsjælland	30.826	31.310	31.763	32.145	3
Storstrøms Amt	261.188	264.583	267.901	270.618	2
Hele landet på bopælssted	5.383.507	5.420.741	5.450.266	5.471.951	1

Note Befolkningstallet er pr. 31. december i året.

- 1 Opmærksomheden henledes på forskellen mellem CRAM- og RAS-arbejdsledeshedstal – jf. beskrivelsen i boksen i afsnit 1. De to ledighedstal kan være meget forskellige. Normalt benyttes CRAM i diskussioner om den aktuelle udvikling i arbejdsløshed. Til mere detaljerede analyser af arbejdskraftbalancen (denne tabel) benyttes RAS, fordi dette arbejdsløshedstal er konsistent med andre tal i balancen.

Tabel 13.2 viser, at befolkningstallet i hele landet vokser med 1% i perioden, hvor befolkningstallet i Storstrøms Amt vokser dobbelt så meget, nemlig 2% frem til 2011. I de kommende år er det kun Vestlolland, der har vigende folketal – alle de andre arbejdskraftoplande vil opleve vækst. Navnlig vil Næstvedområdet med en vækst på 4% blive et af de hurtigst voksende områder i landet.

Tabel 13.3 **Befolkningsudviklingen i de forskellige aldersgrupper i Storstrøms Amt**

Alder	2002	2005	2008	2011	Vækst i pct. 2005-2011
0-14	45.722	45.388	44.509	43.176	-5
15-29	38.605	37.269	35.490	34.792	-7
30-44	53.222	51.858	49.884	48.349	-7
45-59	61.281	63.315	66.525	69.191	9
60-74	40.592	44.773	49.414	52.472	17
75-89	19.937	20.024	19.947	20.121	0
90-	1.829	1.954	2.133	2.517	29
Alle	261.188	264.583	267.901	270.618	2

Det stabilt voksende folketal dækker over betydelige forskydninger, når man betragter de enkelte aldersgrupper. Der kan forventes et fald i antallet af børn og unge og i den yngre del af arbejdsstyrken. Således falder antallet af 15-29-årige med 7%, og antallet af 30-44-årige formindskes ligeledes med 7%. Disse fald i aldersgrupper med høj erhvervsfrekvens opvejes næsten fuldt ud af en vækst på 9% i aldersgruppen 45-59 år.

Antallet af ældre stiger. Navnlig bliver der mange flere i aldersgruppen 60-74 år. Den yngre del af denne gruppe af ældre er særlig interessant set ud fra et arbejdsmarkedssynspunkt, fordi vi her betragter de personer, der i de næste år forlader arbejdsmarkedet på grund af alder.

I tabel 13.4 er der derfor sat fokus på netop denne aldersgruppe.

Tabel 13.4 Udviklingen i 60-67 årige i Storstrøms Amt, 2002-2011

Alder	2002	2011	Vækst i procent
60 år	3664	4042	10
61 år	3372	4065	21
62 år	3146	4201	34
63 år	2945	4507	53
64 år	3117	4532	45
65 år	2819	4317	53
66 år	2887	4044	40
67 år	2619	3666	40

Kilde: Danmarks Statistik.

Tabellen viser med stor tydelighed, at de store årgange fra midten af 1940'erne når pensionsalderen i de kommende år. Antallet af 63-årige vil stige med 53% på blot ni år. Det samme gælder for de 65-årige.

Dette er ikke et fænomen, der kun kan observeres i Storstrøms Amt. Det gælder i hele landet. Der vil i fremtiden være færre yngre til at forsørge flere ældre. Hvordan dette problem kan håndteres, er formodentlig den største opgave for den Velfærdskommission, som regeringen har nedsat. Og det vil blive en af de største politiske opgaver i de kommende år.

13.3 Arbejdskraftbalancen for Storstrøms Amt

I fremskrivningen ser den samlede arbejdskraftbalance for Storstrøms Amt således ud (tabel 13.5):

Tabel 13.5 Arbejdskraftbalancen¹ i Storstrøms Amt 2002-2011

Storstrøms Amt	2002	2005	2008	2011	Vækst i pct. 2005-2011
Befolkning	261.188	264.583	267.901	270.618	2
Arbejdsstyrken	130.265	130.648	130.270	130.027	0
Beskæftigelse	123.763	127.641	131.450	133.755	5
Arbejdsløshed (RAS) 1	6.502	3.006	-1.181	-3.729	-224
Arbejdsløshed (CRAM) 1	7.832	7.507	1.615	-1.804	-124
Arbejdspladser	106.400	108.116	109.894	110.613	2
Beskæftigelse – arbejdspladser	17.363	19.525	21.556	23.142	19

1 Opmærksomheden henledes på forskellen mellem CRAM- og RAS-arbejdsløshedstal – jf. beskrivelsen i boksen i afsnit 1. De to ledighedstal kan være meget forskellige. Normalt benyttes CRAM i diskussioner om den aktuelle udvikling i arbejdsløshed. Til mere detaljerede analyser af arbejdskraftbalancen (denne tabel) benyttes RAS, fordi dette arbejdsløshedstal er konsistent med andre tal i balancen.

På trods af et stigende folketal er arbejdsstyrken af samme størrelse i 2011 som i 2002. Det skyldes de demografiske forhold, der er nævnt ovenfor.

Beskæftigelsen øges betydeligt med 5%. Uændret arbejdsstyrke og stigende beskæftigelse betyder tilsammen en drastisk reduktion i arbejdsløsheden. Faktisk viser beregningen, at der er negativ arbejdsløshed i 2011, hvilket vil sige mangel på arbejdskraft. Det beregnede fald i arbejdsløshed er således endnu større i Storstrøms Amt end for landet som helhed.

Antallet af arbejdspladser vokser med 2% – altså kun halvt så meget som beskæftigelsen. Da modellen samtidig forudser en kraftig forøgelse af pendlingen ud af amtet, er resultatet, at tallene ikke hænger sammen, og vi får – efter beregningerne – en negativ arbejdsløshed.

13.4 **Storstrøms amt som pendlingsopland**

Den økonomiske udvikling i Storstrøms Amt afhænger ikke alene af udviklingen i produktion, indkomst og beskæftigelse inden for amtet. Også den økonomiske udvikling i hovedstadsområdet spiller ind, fordi flere og flere fra Storstrøms Amt har deres arbejde her.

I fremskrivningen ligger væksten i arbejdspladser i hovedstadsområdet i top (Københavns Kommune 3,8% vækst fra 2005 til 2011 – jf. tabel 1, kolonne 1). Det skyldes en forventning om relativ høj vækst inden for privat service og avanceret industriproduktion. Denne type produktion er særligt koncentreret i bycentrum i hovedstadsområdet.

Tabel 13.6 Forventet udvikling i arbejdspladser og beskæftigelse frem til 2011 (2005=100)

	Arbejdspladser (efter arbejdssted)	Beskæftigelse (efter bopæl)
Københavns Kommune	3,8	7,7
Frederiksberg Kommune	3,1	4,4
Københavns Amt	4,2	1,0
Frederiksborg Amt	3,9	2,2
Roskilde Amt	3,8	1,1
Vestsjællands Amt	2,4	4,8
Vestlolland	1,0	1,7
Midtjylland	2,9	6,0
Østjylland & Falster	1,9	4,3
Sydsjælland & Falster	2,2	4,1
Næstvedområdet	3,0	5,9
Østsjælland	2,0	5,3
Storstrøms Amt	2,3	4,8
Hele landet	2,8	2,8

Målt efter arbejdspladser ligger væksten i Storstrøms Amt på eller lidt under landsgennemsnittet (2,3% vækst). Den laveste vækst har Vestlolland, mens vækstraten er højere nord for Storstrømmen.

Væksten i hovedstadens centrum smitter af på omegnen. Men afsmitningen fra arbejdspladser til beskæftigelse efter bopæl er ikke jævn. I fremskrivningen forudsættes voksende pendlingsafstande eller udflytning længere og længere væk fra hovedstadsområdets centrum. Det er en udvikling,

som forventes båret af de lavere huspriser og fortsatte forbedringer af transportsystemet. I fremskrivning er forudsat, at udflytningen sker i samme tempo som i den seneste tiårs periode.

Væksten i beskæftigelsen efter bopæl (se tabel 13.6, kolonne 2) forventes derfor at have en helt anden profil end væksten i arbejdspladser efter arbejdssted. Det fremgår, at væksten i beskæftigelse efter bopæl er højest i Københavns Kommune (7,7%) og i de nordlige områder inden for Storstrøms Amt 4,1-5,9%), mens områderne indimellem – fx Roskilde Amt – bliver »sprunget over«.

Karakteristisk er, at væksten fra hovedstadsområdet ikke forventes at nå Vestlolland (1,7%). Trods lave ejendomspriser er afstanden til hovedstadsområdet fortsat så stor, at det under normale omstændigheder ikke er muligt at bo på Vestlolland og have sit arbejde i København.

Som det fremgår, er det altså i høj grad amtets funktion som bopælsområde, som skal inddrages, hvis man skal vurdere amtets udvikling, herunder forskellene i vækstmønster inden for amtet. Ganske vist har udviklingen i amtets egne basisarbejdspladser betydning, men ser man på udviklingen i beskæftigelsen, er vækstpåvirkningen fra hovedstadsregionen afgørende. Udviklingen har selvfølgelig konsekvenser for folketallet, som vokser mere – og mere end Danmarks Statistik forventer i sin befolkningsfremskrivning. Hertil kommer, at pendlingen målt ved transportomfang vokser, fordi pendlingsafstandene vokser.

13.5 **Arbejdskraftbalancer i arbejdskraftoplande**

Hidtil er udviklingen ikke foregået parallelt i de seks arbejdskraftoplande. Da fremskrivningen er en videreførelse af tidligere konstaterede tendenser, vil også den vise forskellige udviklingstendenser i de seks arbejdskraftoplande.

Vestlolland

Perspektivet på Vestlolland er et faldende folketal og en arbejdsstyrke, der falder endnu mere. Beskæftigelsen stiger kun svagt med det resultat, at arbejdsløsheden mere end halveres.

Antallet af arbejdspladser stiger med 1%.

Tabel 13.7 Arbejdskraftbalancen¹ på Vestlolland

Vestlolland	2002	2005	2008	2011	Vækst i pct. 2005-2011
Befolkning	28.460	27.921	27.566	27.409	-2
Arbejdsstyrken	12.405	12.164	11.996	11.810	-3
Beskæftigelse	11.509	11.229	11.397	11.418	2
Arbejdsløshed (RAS) 1	896	935	599	392	-58
Arbejdsløshed (CRAM) 1	1.005	1.077	678	433	-60
Arbejdspladser	10.326	9.955	10.038	10.059	1
Beskæftigelse – arbejdspladser	1.183	1.274	1.359	1.359	7

1 Opmærksomheden henledes på forskellen mellem CRAM- og RAS-arbejdsløshedstal – jf. beskrivelsen i boksen i afsnit 1. De to ledighedstal kan være meget forskellige. Normalt benyttes CRAM i diskussioner om den aktuelle udvikling i arbejdsløshed. Til mere detaljerede analyser af arbejdskraftbalancen (denne tabel) benyttes RAS, fordi dette arbejdsløshedstal er konsistent med andre tal i balancen.

Midtlolland

Også Midtlolland vil opleve en stigning i folketallet på 2%, men da det især er antallet ældre, der øges, vil arbejdsstyrken falde med 1%. Efter beregningerne vil beskæftigelsen stige med 6%. Disse tendenser i forening bevirker, at der opstår en (beregningmæssig) negativ arbejdsløshed i 2011.

Beregningerne fører også til et større antal arbejdspladser. Men da pendlingen ud af området vil vokse, er de flere arbejdspladser ikke nok til at forhindre den beregnede ubalance på arbejdsmarkedet.

I betragtning af Midtllands aktuelle tunge beskæftigelsesmæssige problemer, virker dette overordentligt optimistisk. Det er derfor vigtigt at erindre, at der her er tale om en fremskrivning.

Tabel Arbejdskraftbalancen¹ på Midtjylland

13.8

Midtjylland	2002	2005	2008	2011	Vækst i pct. 2005-2011
Befolkning	21.825	22.179	22.463	22.690	2
Arbejdsstyrken	9.871	9.691	9.553	9.550	-1
Beskæftigelse	9.316	9.919	10.272	10.514	6
Arbejdsløshed (RAS) ¹	555	-228	-719	-964	-323
Arbejdsløshed (CRAM) ¹	664	-610	-1.824	-2.337	-283
Arbejdspladser	9.519	9.925	10.117	10.213	3
Beskæftigelse – arbejdspladser	-203	-6	155	301	5017

1 Opmærksomheden henledes på forskellen mellem CRAM- og RAS-arbejdsløshedstal – jf. beskrivelsen i boksen i afsnit 1. De to ledighedstal kan være meget forskellige. Normalt benyttes CRAM i diskussioner om den aktuelle udvikling i arbejdsløshed. Til mere detaljerede analyser af arbejdskraftbalancen (denne tabel) benyttes RAS, fordi dette arbejdsløshedstal er konsistent med andre tal i balancen.

Østjylland og Falster

Som på Midtjylland kan der også for Østjylland og Falster forudses en ubalance, idet arbejdsstyrken falder, den beregnede beskæftigelse stiger, der er en svag vækst i antallet af arbejdspladser, og pendlingen ud af området vokser betragteligt. Facit er en beregnet negativ arbejdsløshed.

Tabel Arbejdskraftbalancen¹ på Østjylland og Falster

13.9

Østjylland og Falster	2002	2005	2008	2011	Vækst i pct. 2005-2011
Befolkning	63.901	64.009	64.572	65.102	2
Arbejdsstyrken	31.243	31.050	30.911	30.742	-1
Beskæftigelse	29.425	29.977	30.806	31.276	4
Arbejdsløshed (RAS) ¹	1.818	1.072	105	-534	-150
Arbejdsløshed (CRAM) ¹	2.246	1.241	68	-707	-157
Arbejdspladser	26.594	26.629	27.019	27.147	2
Beskæftigelse – arbejdspladser	2.831	3.348	3.787	4.129	23

1 Opmærksomheden henledes på forskellen mellem CRAM- og RAS-arbejdsløshedstal – jf. beskrivelsen i boksen i afsnit 1. De to ledighedstal kan være meget forskellige. Normalt benyttes CRAM i diskussioner om den aktuelle udvikling i arbejdsløshed. Til mere detaljerede analyser af arbejdskraftbalancen (denne tabel) benyttes RAS, fordi dette arbejdsløshedstal er konsistent med andre tal i balancen.

Sydsjælland

Også Sydsjælland kan se frem til en situation, hvor der er beskæftigelse til flere personer, end der er i arbejdsstyrken. Arbejdsstyrken vil uændret være knap 23.000, og antallet af arbejdspladser vil vokse med 2%. Men da beskæftigelsen forudses at vokse med 4% og nettoudpendlingen med 15%, så er resultatet, at den eksisterende arbejdsløshed med tiden bliver til en mangel på arbejdskraft svarende til knap 700 personer.

Tabel 13.10 Arbejdskraftbalancen¹ på Sydsjælland

Sydsjælland	2002	2005	2008	2011	Vækst i pct. 2005-2011
Befolkning	45.983	46.724	47.328	47.793	2
Arbejdsstyrken	22.800	22.809	22.744	22.711	0
Beskæftigelse	21.707	22.472	23.040	23.394	4
Arbejdsløshed (RAS) ¹	1.093	337	-296	-683	-303
Arbejdsløshed (CRAM) ¹	1.342	367	-692	-1.330	-462
Arbejdspladser	18.589	19.120	19.402	19.535	2
Beskæftigelse – arbejdspladser	3.118	3.352	3.638	3.859	15

1: Opmærksomheden henledes på forskellen mellem CRAM- og RAS-arbejdsløshedstal – jf. beskrivelsen i boksen i afsnit 1. De to ledighedstal kan være meget forskellige. Normalt benyttes CRAM i diskussioner om den aktuelle udvikling i arbejdsløshed. Til mere detaljerede analyser af arbejdskraftbalancen (denne tabel) benyttes RAS, fordi dette arbejdsløshedstal er konsistent med andre tal i balancen.

Næstvedområdet

Befolkningen i Næstvedområdet er yngre end i de sydlige dele af Storstrøms Amt. Da folketallet også vokser, vil Næstvedområdet også få en øget arbejdsstyrke. Antallet af arbejdspladser vil også vokse nogenlunde i takt med befolkningsudviklingen. Men beskæftigelsen og udpendlingen vil vokse endnu mere, og derved vil Næstvedområdet – som de fleste andre arbejdskraftoplande i amtet – bevæge sig mod en situation med ubalance på arbejdsmarkedet.

Tabel Arbejdskraftbalancen¹ i Næstvedområdet

13.11	Næstvedområdet	2002	2005	2008	2011	Vækst i pct. 2005-2011
	Befolkning	70.193	72.439	74.209	75.479	4
	Arbejdsstyrken	37.384	38.118	38.304	38.514	1
	Beskæftigelse	36.007	37.745	39.119	39.987	6
	Arbejdsløshed (RAS) ¹	1.377	373	-816	-1.473	-495
	Arbejdsløshed (CRAM) ¹	1.680	475	-984	-1.819	-483
	Arbejdspladser	30.080	31.142	31.804	32.086	3
	Beskæftigelse - arbejdspladser	5.927	6.603	7.315	7.901	20

1 Opmærksomheden henledes på forskellen mellem CRAM- og RAS-arbejdsløshedstal – jf. beskrivelsen i boksen i afsnit 1. De to ledighedstal kan være meget forskellige. Normalt benyttes CRAM i diskussioner om den aktuelle udvikling i arbejdsløshed. Til mere detaljerede analyser af arbejdskraftbalancen (denne tabel) benyttes RAS, fordi dette arbejdsløshedstal er konsistent med andre tal i balancen.

Østsjælland

Den forventede udvikling på Østsjælland svarer ret nøje til det fremtidsbillede, der er givet for Næstvedområdet.

Tabel Arbejdskraftbalancen¹ på Østsjælland

13.12	Østsjælland	2002	2005	2008	2011	Vækst i pct. 2005-2011
	Befolkning	30.826	31.310	31.763	32.145	3
	Arbejdsstyrken	16.562	16.815	16.762	16.700	0
	Beskæftigelse	15.799	16.298	16.816	17.166	5
	Arbejdsløshed (RAS) ¹	763	518	-54	-466	-190
	Arbejdsløshed (CRAM) ¹	895	519	-69	-483	-193
	Arbejdspladser	11.292	11.345	11.512	11.573	2
	Beskæftigelse – arbejdspladser	4.507	4.953	5.304	5.593	13

1 Opmærksomheden henledes på forskellen mellem CRAM- og RAS-arbejdsløshedstal – jf. beskrivelsen i boksen i afsnit 1. De to ledighedstal kan være meget forskellige. Normalt benyttes CRAM i diskussioner om den aktuelle udvikling i arbejdsløshed. Til mere detaljerede analyser af arbejdskraftbalancen (denne tabel) benyttes RAS, fordi dette arbejdsløshedstal er konsistent med andre tal i balancen.

Samlet om arbejdskraftoplandene

Fremskrivningerne tegner et overordentligt positivt billede af udviklingen i beskæftigelsen i de seks arbejdskraftoplande. Efter beregningerne vil der i stedet for arbejdsløshed være mangel på arbejdskraft. Det skal dog un-

derstreges, at fremskrivningen er baseret på en række forudsætninger, der hver især kan diskuteres. Navnlig gælder det:

- På landsplan skal der skabes ca. 76.000 nye arbejdspladser
- Antallet af arbejdsløse skal falde med ca. 59.000
- Fremskrivningen for Storstrøms Amt er baseret på udviklingen de sidste år, og den har – som det fremgår af de tidligere afsnit – været ret positiv. Ifølge fremskrivningen vil der i 2011 øst for Storebælt være behov for 8.000 flere på arbejdsmarkedet, mens der på Fyn og i Jylland vil være ca. 62.000 arbejdsløse i 2011.

Med disse forbehold, er der dog meget, som tyder på en gunstig udvikling for regionen i de kommende år, når man ser på den samlede beskæftigelse og arbejdsløshed.

Men udsigten til mangel på arbejdskraft på regionalt og nationalt plan vil påvirke Storstrøms Amt. Som det vil fremgå af det følgende afsnit, er der udsigt til mangel på arbejdskraft på en del områder. De arbejdsmarkedspolitiske opgaver vil derfor i stigende grad blive løsning af flaskehalsproblemer og om- og opkvalificering af ufaglærte:

13.6 Hovederhverv

I tabel 13.13 er vist de forventede ændringer fordelt på hovederhverv.

Det samlede antal arbejdspladser vokser med 2,3%. Antallet af arbejdspladser i de primære erhverv falder med knap ca. 5%, mens fremstillingsvirksomhed falder med ca. 2%. Til gengæld forventes antallet af arbejdspladser inden for serviceerhverv at vokse med godt 4%. Ifølge fremskrivningen falder antallet af arbejdspladser i bygge- og anlægssektoren. Det skyldes den nationale fremskrivning. I betragtning af den betydelige vækst, dette erhverv har haft hidtil i Storstrøms Amt, forekommer det ikke realistisk at kalkulere med et faldende antal arbejdspladser i sektoren de næste år.

Tabel 13.13 Udviklingen i arbejdspladser 2002-2011 i Storstrøms Amt

	2002	2005	2008	2011	Vækst 2005-2011
Primære erhverv	6.310	6.607	6.339	6.266	-5,2
Fremstillingsvirksomhed	15.816	16.805	16.585	16.475	-2,0
Bygge- og anlægsvirksomhed	8.085	7.978	8.117	7.966	-0,2
Service og handel	76.189	76.728	78.852	79.907	4,1
I alt	106.400	108.118	109.893	110.614	2,3

14 Uddannelse, alder og køn

14.1 Uddannelse

Fremskrivningen af den samlede arbejdskraftbalance for Storstrøms Amt er beskrevet i afsnit 13.3. I det følgende er vist fremskrivningen for arbejdskraftbalancen fordelt på uddannelse.

Ufaglærte

Tabel 14.1 viser arbejdskraftbalancen for ufaglærte i Storstrøms Amt. Fra 2005 til 2011 falder arbejdsstyrken med 4% og beskæftigelsen med 6%. Resultatet er en stigende arbejdsløshed. Faktisk viser fremskrivningen, at antallet af ufaglærte arbejdsløse vokser med 21% i løbet af ni år.

Med alle de forbehold en fremskrivning indeholder, viser tallene tilsyneladende, at de ufaglærte – rent beskæftigelsesmæssigt – går en usikker fremtid i møde. Imidlertid viser fremskrivningen, at to tredjedele af de arbejdsløse ufaglærte i 2011 er mellem 15 og 29 år. Mange af disse vil være under uddannelse. Da der – som det fremgår af det følgende – vil være mangel på faglært arbejdskraft i 2011, er det tillige sandsynligt, at ufaglærte kan overtage nogle af de opgaver, som normalt udføres af faglærte.

Tabel 14.1 Arbejdskraftbalancen for ufaglærte. Storstrøms Amt

	2.002	2.005	2.008	2.011	Vækst i procent 2005-2011
Ufaglærte					
Arbejdsstyrken	51.247	50.430	49.386	48.630	-4
Beskæftigelse	47.931	46.715	45.424	44.135	-6
Arbejdsløshed	3.316	3.716	3.962	4.495	21

Faglærte

Helt anderledes er perspektivet for de faglærte. Arbejdsstyrken vokser svagt, men beskæftigelsen stiger endnu mere, og det så meget, at den beregnede arbejdsløshed i 2011 er negativ.

Alt andet lige vil Storstrøms Amt således komme til at mangle faglært arbejdskraft i de kommende år.

I tabellen er alle faglærte taget under ét. Det falder uden for denne analyse at se på enkelte faggrupper, men der er ingen tvivl om, at nogle områder bliver mere berørt af arbejdskraftmangel end andre. De tidligere afsnit i denne rapport peger således på, social- og sundhedshjælpere kan blive en mangelvare, mens der muligvis fortsat vil være et overskud af faglærte i jern og metal.

Tabel 14.2 Arbejdskraftbalancen for faglærte. Storstrøms Amt

	2002	2005	2008	2011	Vækst i procent 2005-2011
Faglærte					
Arbejdsstyrken	54.720	55.270	55.389	55.407	0
Beskæftigelse	52.159	55.643	58.462	60.013	8
Arbejdsløshed	2.561	-373	-3.073	-4.606	-1.135

Korte videregående uddannelser

Det er kun en meget lille del af arbejdsstyrken, som (kun) har en kort videregående uddannelse. Udviklingen på dette område har derfor ikke så stor arbejdsmarkedspolitisk interesse.

Arbejdsstyrken stiger med 7% og beskæftigelsen med 24%, og derfor forsvinder arbejdsløsheden fuldstændig for denne gruppe.

Tabel Arbejdskraftbalancen for korte videregående uddannelser. Stor-
14.3 strøms Amt

Korte videregående uddannelser	2002	2005	2008	2011	Vækst i pct. 2005-2011
Arbejdsstyrken	4.841	5.044	5.230	5.386	7
Beskæftigelse	4.648	5.243	5.897	6.517	24
Arbejdsløshed	193	-199	-667	-1131	-468

Mellemlange videregående uddannelser

Der bliver flere med mellemlang videregående uddannelse, og derfor vokser denne del af arbejdsstyrken. Men beskæftigelsen vokser endnu mere. Efter fremskrivningen vil beskæftigelsen for personer med mellemlange videregående uddannelse vokse 14% frem til 2011, hvor den del af arbejdsstyrken, som har dette uddannelsesniveau, vil vokse med 3%.

Derved kommer beskæftigelsen til i stadig større grad at overstige arbejdsstyrken med det resultat, at den beregnede arbejdsløshed ikke blot er negativ, men meget negativ og svarende til over 12% af arbejdsstyrken i 2011.

Igen skal det tages i betragtning, at vi har med en fremskrivning at gøre baseret på udviklingen de seneste år. Derfor skal fremskrivningens beskæftigelsestal tages med et stort forbehold.

Det er således tidligere i rapporten sandsynliggjort, at behovet for pædagoger næppe vil vokse i de kommende år. Hvis der forsat uddannes pædagoger i samme takt som nu, er der tværtimod udsigt til beskæftigelsesvanskeligheder for denne gruppe.

Men alle tal i denne rapport peger dog i retning af, at der for en række fag med mellemlang videregående uddannelse vil opstå betydelige rekrutteringsvanskeligheder i de kommende år. Det gælder nok først og fremmest lærere. Dertil formodentlig også sundhedsfagligt personale som sygeplejersker, fysioterapeuter mv.

Tabel Arbejdskraftbalancen for mellemlange videregående uddannelser.

14.4 Storstrøms Amt

Mellemlange videregående uddannelser	2002	2005	2008	2011	Vækst i procent 2005-2011
Arbejdsstyrken	15.246	15.501	15.693	15.890	3
Beskæftigelse	14.926	15.671	16.819	17.828	14
Arbejdsløshed	320	-170	-1.126	-1.938	-1.040

Lang videregående uddannelse

I meget mindre målestok er billedet det samme for arbejdskraft med lang videregående uddannelse. Allerede fra 2008 viser beregningerne negativ arbejdsløshed, og i 2011 andrager den beregnede negative arbejdsløshed 11% af arbejdsstyrken. Også på dette område ser det ud til, at det kan blive svært at skaffe kvalificeret arbejdskraft i de kommende år.

Perspektivet for denne gruppe forværres af, at nogle akademiske uddannelser er præget af stor overproduktion, mens der er mangel på andre¹⁰. Uden at det fremgår af analysen, vil manglen på akademikere formodentlig især dreje sig om sundhedsfagligt personale (læger), teknisk-naturvidenskabeligt personale og visse fag med samfundsvidenskabelig uddannelse. Derimod er der næppe grund til at vente mangel på akademikere med humanistisk og teologisk uddannelse.

Tabel Arbejdskraftbalancen for lang videregående uddannelse. Storstrøms

14.5 Amt

Lange videregående uddannelser	2002	2005	2008	2011	Vækst i pct. 2005-2011
Arbejdsstyrken	4.211	4.403	4.572	4.715	7
Beskæftigelse	4.099	4.370	4.848	5.263	20
Arbejdsløshed	112	33	-276	-549	-1.764

Sammenfatning om uddannelse og arbejdskraftbalancen

Samlet tegner fremskrivningen et billede af et fremtidigt arbejdsmarked i ubalance. Under ét ser det ud til, at arbejdsmarkedet i Storstrøms Amt vil nå en balance uden arbejdsløshed. Det dækker imidlertid over, at beskæftigelsen for den meget store gruppe ufaglærte bliver sværere og sværere, hvilket giver sig udtryk i stærkt stigende arbejdsløshed. Da de arbejdsløse

især er unge – som måske er under uddannelse – er problemet muligvis ikke så stort. Et større problem er snarere, at alt tyder på en stadig stigende mangel på faglærte og ikke mindst personer med videregående uddannelse.

14.2 Alder

Jo mere specificeret fremskrivningen præsenteres, des mere usikker bliver de i forvejen usikre tal. For at få et indtryk af udviklingstendenserne er der dog alligevel grund til at se, hvordan balancerne ser ud med hensyn til alder og køn. Det er gjort i tabel 14.6.

Tabel 14.6 Arbejdskraftbalancen efter alder. 2011 Storstrøms Amt

2011 Storstrøms Amt	Alder			
	15-29	30-44	45-59	60-74
Befolkning	34.792	48.349	69.191	52.472
Arbejdsstyrke	26.377	41.160	49.063	11.159
Beskæftigelse	21.787	41.772	57.613	10.317
Arbejdsløshed	4.590	-612	-8.550	843

Når den beregnede arbejdsløshed i 2011 især gælder de unge mellem 15 og 29 år, er det ikke alarmerende. Her er en meget stor del under uddannelse og er derfor kategoriseret som ufaglærte. Det er heller ikke mærkeligt, at en del af arbejdsløse findes blandt de ældre over 60 år, idet andelen af ufaglærte er stor i denne aldersgruppe.

Det store underskud på arbejdskraft ligger efter beregningerne i aldersgruppen 45-59 år. At dette underskud ikke er fordelt mere jævnt på aldersgrupper, skyldes fremskrivningsteknikken.

Alligevel kan det umiddelbart undre, at underskuddet i aldersgruppen 30-44 år ikke er nær så stort. En del af forklaringen er, at andelen af ufaglærte i 2011 er næsten den samme som for aldersgruppen 45-59 år, nemlig 23%, hvor den for 45-59-årige er 26%.

Tallene viser således – med de angivne forbehold – at opkvalificeringen af arbejdsstyrken ikke foregår i samme tempo som væksten i efterspørgslen efter kvalificeret arbejdskraft.

14.3 **Køn**

I tabel 14.7 er vist den beregnede arbejdskraftbalance i 2011 fordelt på mænd og kvinder.

Ifølge fremskrivningen vil der i 2011 mangle både mænd og kvinder på arbejdsmarkedet. Det gælder dog kun faglærte og personer med videregående uddannelse.

Tabel 14.7 Arbejdskraftbalancen i Storstrøms Amt. Mænd og kvinder 2011

2011	Mænd	Kvinder	Mænd og kvinder
Befolkning	134.862	135.756	270.618
Arbejdsstyrken	69.143	60.884	130.027
Beskæftigelse	71.348	62.407	133.755
Arbejdsløshed	-2.206	-1.523	-3.729

15 **Konsekvenserne af delvis lukning af MAN B&W Diesel i Holeby**

I 2005 indskrænker MAN-B&W Diesel sin produktion i Holeby med den konsekvens, at 236 medarbejdere bliver afskediget.

Når 236 arbejdspladser forsvinder, vil også yderligere arbejdspladser forsvinde. For det første mister egnen et indtægtsgrundlag og dermed købekraft. Det betyder, at omsætningen i butikker, servicevirksomheder mv. vil falde med det resultat, at der bliver endnu færre arbejdspladser i området. For det andet har B&W Diesel købt varer og tjenesteydelser i og uden for området, og dermed bliver der mindre beskæftigelse blandt underleverandører.

Disse afledte virkninger betegnes som multiplikatoreffekten. Når en arbejdsplads oprettes/nedlægges, er den samlede beskæftigelsesmæssige virkning sammensat af tre effekter: For det første den aktuelle arbejdsplads, der nedlægges. Det er den *direkte* effekt. For det andet køber virksomheden varer og tjenesteydelse og skaber dermed arbejdspladser. Det er den *indirekte* effekt. For det tredje skabes der arbejdspladser som følge af den omsætning, der skabes ved, at den ansatte køber varer og tjenesteydelser. Det betegnes som den *inducerede* effekt.

I beregningen nedenfor er ikke medregnet effekten af, at arbejdsløse får dagpenge. De begrænser de økonomiske og beskæftigelsesmæssige skadevirkninger af virksomhedslukningen. Med disse forbehold er virkningerne af indskrænkningerne i B&W Diesel beregnet i tabel 15.1:

Tabel 15.1 Regionale beskæftigelsesmæssige konsekvenser af at lukke B&W Diesel

Områder	Arbejdspladser (direkte) 1	Arbejdspladser (indirekte og inducerede) 2	Arbejdspladser (total) 3	Beskæftigelse efter bopæl 4
Vestlolland		3	3	35
Midtlolland	236	30	266	173
Østlolland & Falster		4	4	49
Sydsjælland		0	0	3
Næstvedområdet		0	0	2
Østsjælland		0	0	1
Storstrøms Amt	236	37	273	263
Øvrige regioner		53	53	63
Danmark i alt	236	90	326	326

Den første kolonne viser den *direkte effekt*, nemlig at 236 arbejdspladser er nedlagt på Midtlolland og dermed også i Storstrøms Amt og hele landet.

Den anden kolonne viser den *indirekte effekt*, der indebærer, at yderligere 30 arbejdspladser falder væk på Midtlolland, 3 på Vestlolland og 4 på Østlolland og Falster. I alt er den indirekte effekt, at yderligere 37 arbejdspladser forsvinder i Storstrøms Amt. Endvidere forsvinder 53 arbejdspladser i det øvrige land, således at den samlede indirekte effekt for Danmark er et tab på 90 arbejdspladser.

Tredje kolonne viser summen af den direkte og indirekte effekt. Den viser, at der således forsvinder i alt 26 arbejdspladser på Midtlolland, 273 arbejdspladser i hele Storstrøms Amt og 326 i hele landet.

I fjerde kolonne er tabet af arbejdspladser opgjort ud fra de beskæftigedes bopæl. Da en stor del af medarbejderne ikke bor på Midtlolland, men andre steder, er faldet i beskæftigelsen på Midtlolland kun 173 mod et direkte tab i arbejdspladser på 236. Til gengæld oplever naboområderne et større fald i beskæftigelsen end i arbejdspladser. Således falder beskæftigelsen på Vestlolland med 35 og på Østlolland og Falster med 49. I den øvrige del af landet falder beskæftigelsen med 63.

Tabellens tal kan bruges til at beregne den såkaldte beskæftigelsesmultiplikator: Det fremgår således, at nedlæggelsen af 236 arbejdspladser resulterer i, at der direkte og indirekte i alt forsvinder 326 arbejdspladser i

hele landet. Det betyder, at for hver arbejdsplads, der nedlægges, forsvinder der (326/236 =) 1,38 arbejdspladser. På landplan er beskæftigelsesmultiplikatoren således 1,38.

Tilsvarende er beskæftigelsesmultiplikatoren (273/236 =) 1,16 for Storstrøms Amt, hvilket vil sige, at nedlæggelsen af én arbejdsplads i amtet medfører et samlet tab på 1,16 arbejdspladser.

I tabel 15.2 er tabet af arbejdspladser specificeret på mænd og kvinder og på uddannelse.

Da langt de fleste medarbejdere på B&W Diesel er mænd, er det naturligtvis flest mandearbejdspladser, der direkte nedlægges. Det viser sig imidlertid, at mandearbejdspladser også er i flertal blandt de indirekte nedlagte arbejdspladser. Af de 37 arbejdspladser, der indirekte nedlægges i Storstrøms Amt, er 34 for mænd.

Langt de fleste arbejdspladser, der direkte nedlægges, er for faglærte mænd, idet der på B&W Diesel nedlægges 176 job, der er besat med faglærte mænd, og 38 job, der er besat med ufaglærte mænd. Blandt arbejdspladserne for kvinder drejer det sig om 9 ufaglærte og 10 faglærte.

Ser vi på de indirekte nedlagte arbejdspladser, er fordelingen mellem faglærte og ufaglærte nogenlunde den samme.

Tabel 15.2 Regionale beskæftigelsesmæssige konsekvenser opdelt på køn og uddannelse. Storstrøms Amt

	Arbejdspladser (direkte)	Arbejdspladser (indirekte)	Storstrøms Amt (total)	Hele landet (total)
<i>Mænd</i>				
Ufaglært	38	6	44	52
Faglært	176	28	204	243
Mellemlang videregående uddannelse	3	0	3	5
<i>Mænd i alt</i>	217	34	251	300
<i>Kvinder</i>				
Ufaglært	9	1	10	12
Faglært	10	2	12	14
<i>Kvinder i alt</i>	19	3	22	26
<i>Mænd og kvinder i alt</i>	236	37	273	326

16 Femern Bro

16.1 Baggrund og forudsætninger

En bro over Østersøen har været diskuteret i årevis. En aftale mellem den danske og tyske trafikminister har bragt projektet nærmere beslutning. Men beslutningen er endnu ikke truffet, og der er hverken projekteret eller lavet tidsplan. Det siger derfor sig selv, at en vurdering af de beskæftigelsesmæssige konsekvenser af en Femern Bro er uhyre usikker.

Beregningen er da også gennemført med meget grove forudsætninger¹¹:

Projektet vil blive opdelt i en række mindre entrepriser med produktionsfaciliteter af forskellig slags. En mulighed er:

- Produktionsanlæg for betonunderbygning for tilslutningsbro syd
- Produktionsanlæg for betonunderbygning for tilslutningsbro nord
- Produktionsanlæg for brodragere i stål for tilslutningsbro syd
- Produktionsanlæg for brodragere i stål for tilslutningsbro nord
- Produktionsanlæg for skråtagsbroens ståloverbygning

Dertil kommer støbning af de fire pyloner samt entrepriser vedrørende jernbaner, installationer, vejanlæg, betalingsanlæg etc.

I beregningerne er det forudsat, at ét af produktionsanlæggene vil blive placeret i Storstrøms Amt med arbejdspladserne ligeligt fordelt mellem Vestlolland og Midtlolland. Den direkte beskæftigelse ved dette produktionsanlæg er vist i tabel 16.1.

Tabel 16.1 Den direkte beskæftigelse ved produktionsanlæg placeret på Lolland

	Faglærte og ufaglærte			Videregående uddannelse			I alt		
	Vestlolland	Midtjylland	I alt	Vestlolland	Midtjylland	I alt	Vestlolland	Midtjylland	I alt
år 1	42	43	85	7,5	7,5	15	50	50	100
år 2	425	425	850	75	75	150	500	500	1000
år 3	425	425	850	75	75	150	500	500	1000
år 4	425	425	850	75	75	150	500	500	1000
år 5	170	170	340	30	30	60	200	200	400
år 6	106	106	212	19	19	38	125	125	250
år 7	85	85	170	15	15	30	100	100	200

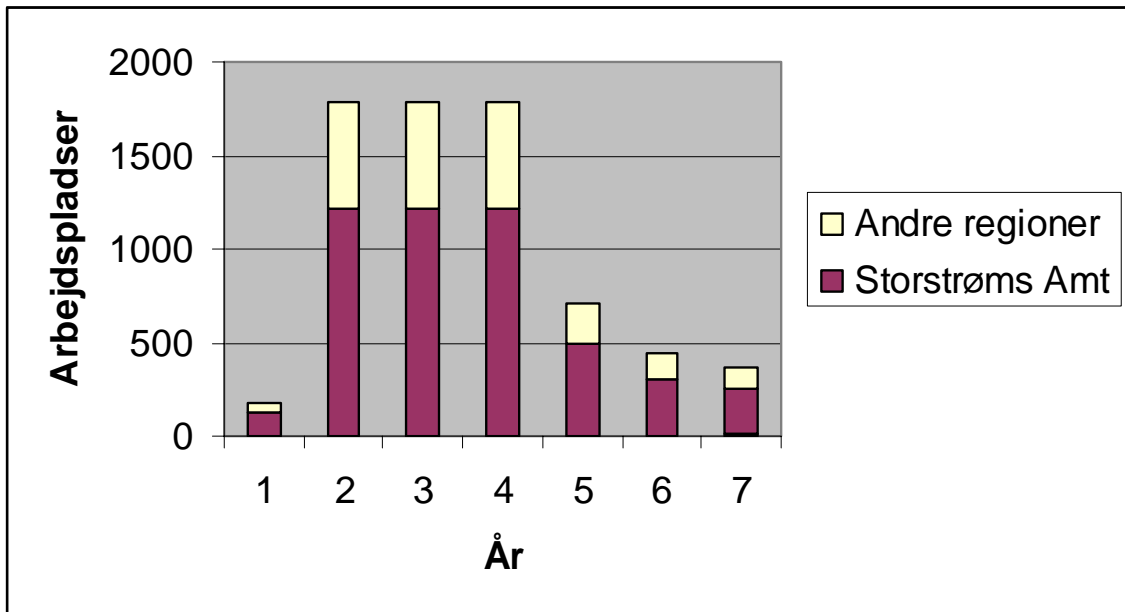
Det antages, at 85% af de ansatte er faglærte eller ufaglærte, mens 15% har en videregående uddannelse. Blandt de beskæftigede med videregående uddannelse har de fleste en lang videregående uddannelse som ingeniører, geologer mv.

Den samlede direkte beskæftigelse er 100 i det første år. Derefter er den på 1.000 mand i tre år og falder derefter støt til arbejdet er afsluttet efter syv år.

16.2 Den samlede effekt af broarbejdet

Ved at bruge en del af indkomsten i Danmark skaber de beskæftigede ved brobyggeriet yderligere beskæftigelse i Storstrøms Amt og hele landet. Den samlede direkte, indirekte og inducerede beskæftigelse er vist i figur 16.1, der viser, at der i de tre år, hvor arbejdet er på det højeste, da skaber broarbejdet på Lolland knap 1.800 arbejdspladser i hele landet og heraf 1.200 i Storstrøms Amt.

Figur Arbejdspladser i Storstrøms Amt og hele landet som følge af broarbejdet på Lolland

16.3 Den geografiske fordeling af beskæftigelsen

I tabel 16.2 er vist den samlede direkte og indirekte beskæftigelse som følge af broarbejdet.

Tabel Den samlede beskæftigelseseffekt fra broarbejdet på Vestlolland, 16.2 Midtlolland, i Storstrøms Amt og i hele landet

År	Vestlolland	Midtlolland	Storstrøms Amt	Hele landet
1	62	43	120	177
2	626	432	1214	1782
3	626	432	1214	1782
4	626	432	1214	1782
5	249	172	483	710
6	156	107	302	443
7	124	86	241	354

Tallene i tabellen angiver beskæftigelse efter bopæl. Det er årsagen til, at der er forskel på Vestlolland og Midtlolland, selv om der er forudsat et lige stort antal arbejdspladser i de to arbejdskraftoplande. Ud fra den aktuelle fordeling af arbejdspladser og bopæl vil en ret stor del af de, som ar-

bejder på Midtjylland, bo et andet sted, mens Vestjylland på den anden side vil være bopæl for en del af dem, der arbejder på Midtjylland.

Disse beregningsforudsætninger viser også, at resultatet skal tages med forbehold. Det centrale er, at et broarbejde, der er lokaliseret på Lolland, vil have en betydelig beskæftigelsesmæssig effekt på Lolland, i Storstrøms Amt og også i hele landet. 1.200 arbejdspladser svarer til næsten 3% af arbejdspladserne på Lolland-Falster.

I tabel 16.3 er de nye arbejdspladser – såvel direkte som indirekte – fordelt på uddannelse.

Tabel 16.3 De beskæftigelsesmæssige konsekvenser fordelt på uddannelser

År	Storstrøms Amt			Hele landet		
	Faglærte og ufaglærte	Videregående uddannelse	I alt Storstrøms Amt	Faglærte og ufaglærte	Videregående uddannelse	I alt hele landet
1	112	8	120	156	21	177
2	1134	81	1215	1572	211	1783
3	1134	81	1215	1572	211	1783
4	1134	81	1215	1572	211	1783
5	451	33	484	627	83	710
6	282	20	302	391	52	443
7	225	16	241	313	41	354

Tabel 16.3 viser bl.a., at selv om 15% af de nye arbejdspladser er for højtuddannede, så udgør denne gruppe kun 12% af den samlede beskæftigelseseffekt. I Storstrøms Amt udgør de højtuddannede 7% af tilvæksten i arbejdspladser.

Efter beregningerne (ikke vist her) vil ca. en sjettedel af de nye arbejdspladser være for kvinder.

Bilag 1

LINE

1. LINE – en lokaløkonomisk beregningsmodel

LINE er en matematisk model, som beskriver de økonomiske processer i den lokale økonomi i Danmark. LINE har været benyttet til udarbejdelse af fremskrivningen af arbejdsmarkedet for Storstrøms Amt, som er præsenteret i rapportens del III, og til beregning af effekterne af nedlæggelse af B&W Diesel (afsnit 15) samt konsekvenserne af anlæg af en fast Femern Bælt-forbindelse i anlægsperioden (afsnit 16). Desuden er det lokale nationalregnskab (SAM-K), som LINE regner på, benyttet i analysen af den aktuelle økonomi (del I og II).

LINE består af et antal matematiske ligninger, som for hvert lokalområde beregner sammenhængen mellem produktion, indkomst, beskæftigelse, disponibel indkomst, forbrug osv. I ligningerne tages hensyn til spillet mellem det enkelte lokalområde og andre lokalområder og regioner, mellem forskellige erhverv mv. Hver ligning i modellen indeholder en sammenhæng mellem en endogen variabel (venstresidevariabel) og en eller flere andre variabler (højresidevariabler), som enten kan være endogene (dvs. beregnet i en anden ligning) eller kan være eksogene (dvs. bestemt selvstændigt uden for modellen).

I dette bilag gives en oversigt over LINE. Oversigten er summarisk og ikke-matematisk i forhold til den fulde dokumentation af LINE, som findes i Madsen et al. (2001a) og Madsen & Jensen-Butler (2003). For læsere, som ikke ønsker at fordybe sig i modellens detaljer, bemærkes det, at alle ligninger i basisversionen af LINE er lineære og enkle, dvs. der kun er en

enkelt eller ganske få variabler på ligningernes højreside.

Tallene, som lægges ind i modellens ligninger, stammer som nævnt fra et lokalt nationalregnskab, som kaldes SAM-K. SAM-K er dokumenteret i Madsen et al. (2001b) og Madsen & Jensen-Butler (2005).

LINE består af to beregningscirkler – en real cirkel og en omkostnings-priscirkel – og forskellige sammenknytninger af de to cirkler:

Den reale cirkel er den velkendte keynesianske efterspørgsel-produktion-indkomst-model. I LINE's reale cirkel ses på efterspørgselssiden i den lokale økonomi, dvs. råvareforbrug, privat og offentligt forbrug, investeringer og eksport. Efterspørgslen er startpunktet for bestemmelse af produktion, indkomst og beskæftigelse. Øget efterspørgsel skaber større produktion, indkomst og beskæftigelse, som igen øger efterspørgslen osv. I den reale cirkel beregnes de samlede virkninger, dvs. de direkte virkninger, de indirekte virkninger (det afledte råvareforbrug) og de inducerede virkninger (øget privat forbrug).

I omkostnings-priscirklen bestemmes varepriserne som funktion af produktionsomkostninger (dvs. råvareudgifter, lønomkostninger og profit) samt tillæg for handelsavancer, transportomkostninger samt moms og vareskatter. Ændringer i omkostningerne overvælttes i varepriserne, som igen overvælttes i varepriserne i næste led i produktionskæden osv. Varepriserne påvirkes af importpriserne, i det omfang importerede varer indgår i forbruget. Varepriserne påvirker også eksportpriserne for de varer, som eksporteres.

LINE indeholder dermed de elementer, som betyder, at modellen er en interregional generel ligevægtsmodel for Danmark. Nedenfor gennemgås de to cirkler efterfulgt af en kort gennemgang af link-mekanismene. Da den reale cirkel er startpunktet for modelberegningen i arbejdsmarkedsanalyser og analyser af udviklingen i den lokale produktion, indkomst og beskæftigelse, indledes med en beskrivelse af denne cirkel, som efterfølges af en beskrivelse af den omkostningspris-cirklen. Til slut beskrives sammenknytningen af de to cirkler i LINE.

2. Den reale cirkel

Den reale cirkel, der vises i figur B1.1, er en interregional udgave af den keynesianske efterspørgselsmodel og kører med uret:

Figur Oversigt over LINE. Den reale cirkel

B1.1

	Produktionssted	Bopæl	Efterspørgselssted
Erhverv	Produktionsværdi Råvareforbrug Bruttoværditilvækst Bruttofaktorindkomst Primærintkomst (AE)		Råvareforbrug (DE)
Produktionsfaktorer (uddannelse, køn, alder)	Primærintkomst Beskæftigelse (AG)	Primær indkomst Beskæftigelse Arbejdsløshed Skatter Indkomstoverførsler Disponible indk. (BG)	
Institutioner (husholdninger, firmaer, offentlig sektor)		Primærintkomst Skatter Indkomstoverførsler Disponible indkomster (BH)	
Efterspørgsel (komponenter)		Lokalt privatforbrug Boligforbrug Turistudgifter (BW)	Råvareforbrug Lokalt privatforbrug Turistforbrug Offentligt forbrug Investering (DW)
Varer	Lokal produktion Eksport til andre regioner Eksport til udlandet (AV)		Lokal efterspørgsel Import fra andre regioner Import fra udlandet (DV)

————— 1995-priser

- - - - - Årets priser

Den vandrette akse i diagrammet er geografisk: produktionssted, bopæl og varemarkedssted. Produktionsaktiviteter er knyttet til produktionsstedet som fx produktion af hotelservice. Befolkning, arbejdsløshed og husholdningernes indkomst er eksempler på variabler, som henføres til bopælen. Privat forbrug af fødevarer indkøbt på indkøbsstedet eller investeringer på investeringsstedet er eksempler på variabler, som henføres til varemarkedsstedet. Den lodrette akse følger den generelle struktur i Social Accounting Matricer (SAM), som er et udvidet nationalregnskab. I SAM'er er aktiviteter oftest opdelt i erhverv, produktionsfaktorer (fx typer af arbejdskraft mv.), institutioner (fx familietyper), komponenter af efterspørgsel (fx fødevarer) og varer (fx en konkret fødevarer). I bilag 2 vises, hvorledes LINE er konfigureret med hensyn til erhvervsaggregering, aggregering af produktionsfaktorer, institutioner, komponenter af efterspørgsel og varer. LINE benytter disse underliggende inddelinger, når der foretages beregning af produktion, indkomst og beskæftigelse samt omkostninger og priser.

Hvis man tager udgangspunkt i celle AE, bestemmes produktionsværdien i basispriser og efter produktionssted af efterspørgslen, dvs. afsætningen til hjemmemarkedet og eksport til udlandet. For eksempel bestemmes produktionen i sukkerindustrien af efterspørgslen efter sukker fra hjemmemarkedet og fra udlandet. Produktion skaber beskæftigelse og faktorindkomst. Sukkerindustrien bestemmes indtjening og beskæftigelse af produktionen i sukkerindustrien. Beskæftigelse og primærindkomst fordeles på faktorgrupper (AG). En faktorgruppe kan være beskæftigede med samme uddannelse (ufaglærte), samme alder (30-44-årige) eller sammen køn (mænd). Beskæftigelse og primærindkomst overføres fra produktionssted (AG) til bopæl (BG) gennem pendling. For eksempel påvirkes indtjening og beskæftigelse på Vestlolland af indtjening og beskæftigelse på Midtjylland, i det omfang der pendles mellem de to områder. Indkomstoverførsler – fx arbejdsløshedsdagpenge eller pensioner – beregnes med udgangspunkt i folketal, arbejdsløshed mv. Skatter – fx kommunale indkomstskatter til kommunerne på Vestlolland – beregnes på grundlag af indkomster, fradrag mv. for borgere med bopæl i disse kommuner. Primærindkomsten indgår sammen med indkomstoverførsler og skat i beregningen af den disponible indkomst. I næste trin omregnes indkomster og skatter fra faktorgrupper

(BG) til husholdningstyper (BH). Husholdningstyper kan være gifte/samboende eller enlige, hvor begge kan være opgjort med eller uden børn. Den disponible indkomst er udgangspunkt for beregning af det private forbrug fordelt på lokalt privatforbrug og turistudgifter (BW). I en indkøbsmodel overføres efterspørgsel fra bopæl (BW) til varemarkedssted (DW). Ansatte i sukkerindustrien arbejder måske i Nykøbing, bor i Mariibo, men handler ind i Nakskov, hvor Nakskov herefter er varemarkedsstedet. Efterspørgsel efter råvarer bestemmes ud fra produktionen (AE), som herefter omregnes til varemarkedssted (DE) og til varer (DV). Komponenter af efterspørgsel (DW) omregnes til varer (DV), ligesom der sker en omregning fra køberpris til basispris. Gennem handelsmodellen omregnes fra efterspørgselssted (DV) til produktionssted (AV). I denne beregning indgår import fra udlandet (DV) og eksport til udlandet (AV). Til slut omregnes efterspørgsel efter lokal produktion af varer (AV) til produktion fordelt på erhverv (AE). Hermed er den reale cirkel sluttet.

2. Omkostnings-priscirklen

Omkostnings-priscirklen i LINE modellerer omkostninger og priser i en interregional økonomi. Figur B1.2 viser omkostnings-priscirklen i LINE.

Figur B1.2 Oversigt over LINE omkostnings-priscirklen

B1.2

	Produktionssted	Bopæl	Efterspørgselssted
Erhverv	Produktionsværdi Råvareforbrug Bruttoværditilvækst Bruttofaktorindkomst Primær indkomst (AE)		Råvareforbrug (DE)
Produktionsfaktorer (uddannelse, køn, alder)	Primær indkomst Beskæftigelse	Primær indkomst Beskæftigelse Arbejdsløshed Skatter Indkomstoverførsler Disponible indk. (BG)	
Institutioner (husholdninger, firmaer, offentlig sektor)		Primær indkomst Skatter Indkomstoverførsler Disponible indkomster (BH)	
Efterspørgsel (komponenter)		Lokalt privatforbrug Boligforbrug Turistudgifter	Råvareforbrug Lokalt privatforbrug Turistforbrug Offentligt forbrug Investeringer (DW)
Varer	Lokal produktion Eksport til andre regioner Eksport til udlandet (AV)		Lokal efterspørgsel Import fra andre regioner Import fra udlandet (DV)

————— Basispriser (ekskl. transportomkostninger)

----- Køberpriser

————— Basispriser (inkl. transportomkostninger)

Cirklen, som kører mod uret, følger dannelsen af priser gennem en adding-up-proces. Adding-up-processen tager udgangspunkt i virksomhedernes omkostninger på produktionsstedet, som summerer op til en produktionsværdi i basispriser. Fra produktionssted til varemarkedssted omformes produktionsværdien opgjort i basispriser (opdelt på erhverv) til efterspørgsel opgjort i køberpriser (opdelt på varer). Overgang fra basispris

til køberpris sker ved til produktionsværdien i basispriser at lægge transportomkostninger ved inter- og intraregional varehandel, vareskatter og handelsmarginale. I sidste trin beregnes varepriserne på bopælsniveau, hvor transportomkostninger i forbindelse med indkøbsrejser lægges til.

Beregningsgangen i omkostnings-priscirklen kan passende tage sit startpunkt i produktionen opgjort efter produktionssted og efter erhverv: I celle AE (se figur B1.1) bestemmes (prisen på) produktionsværdien i basispriser ved at addere råvareudgifter, lønomkostninger og overskud. Bevæger man sig mod uret, omregnes (prisen på) produktionsværdien opdelt på erhverv til produktionsværdien opdelt på varer (fra AE til AV). Her benyttes en erhverv x vare-matrix (en »make«-matrix). I handelsmodellen omregnes produktionsværdien fra basispris og på produktionssted (AV) til efterspørgsel i basispris (inkl. ændringer i transportomkostninger) og på efterspørgselssted (DV). Efterspørgslen i basispriser (DV) omregnes herefter fra basispris til køberpris og fra varer til komponenter af efterspørgsel (DW henholdsvis DE). Ved omregning til komponenter af efterspørgsel benyttes komponent x vare-matricer (»use«-matricer). Råvareforbruget i køberpriser beregnes og indgår i beregning af priserne i næste led i produktionskæden (fra DE til AE). Til slut omregnes privat forbrug fra efterspørgselssted (DW) til bopæl (BW). Prisindekset for privat forbrug i køberpris og efter bopæl anvendes herefter til deflatering af den disponible indkomst. Den disponible indkomst indgår i bestemmelsen af lønnen (AE), og hermed er omkostnings-priscirklen lukket.

3. Sammenkobling af omkostnings-priscirklen og den reale cirkel

Sidste trin i beskrivelsen af LINE er præsentation af sammenknytningen mellem omkostnings-priscirklen og den reale cirkel. I den version af LINE, som anvendes i analyse af kørselsafgiften for tunge køretøjer, er der foretaget en sammenknytning *fra omkostnings-priscirklen til den reale cirkel* ved at etablering af ligninger for

1. det private forbrug i faste priser som funktion af disponible indkomster i årets priser og priserne på det private forbrug (opdelt på bopæl og husholdningstyper),

2. varefordelt eksport til udlandet som funktion af de relative priser på dansk produktion, som eksporteres, og prisen på udenlandsk produktion samt
3. varefordelt andel af import fra udlandet som en funktion af de relative priser på dansk produktion i forhold til prisen på udenlandske produktion.

I sammenknytning af varefordelt eksport og import (jf. 2 og 3) benyttes varefordelt eksport- og importpriselasticiteter fra ADAM, som viser den procentvise ændring i real eksport henholdsvis import ved en ændring i eksport- henholdsvis importprisen på 1%.

Ved beregning af det private forbrug på grundlag af (ændret) real disponibel indkomst er forudsat uændret forbrugskvote og forbrugssammensætning.

Tilsvarende er der etableret en sammenknytning fra *den reale cirkel til omkostnings-priscirklen*, hvorefter omkostninger og priser sammenvejes på grundlag af den reale cirkels data for omkostningsfordeling mv.

4. Beregninger med LINE

Kernen i fremskrivningen af arbejdsmarkedet i Storstrøms amt er beregninger med den reale cirkel. På grundlag af skøn over udviklingen i eksport, offentligt forbrug og investeringer, beregnes efterspørgslen efter de enkelte lokalområders produktion. Efterspørgslen trækker produktion, indkomst og beskæftigelse. De direkte virkninger forplanter sig rundt i den regionale økonomi som beskrevet ved præsentationen af den reale cirkel ovenfor. Økonomien opgjort i årets priser beregnes med omkostnings-priscirklen på grundlag af skøn over udviklingen i lønninger, importpriser mv. I denne version af LINE er der ikke noget tilbagespil fra omkostninger og priser til den reale økonomiske aktivitet, dvs. det private forbrug, eksport mv.

Bilag 2

Aggregering af LINE

Datagrundlaget i LINE er et detaljeret og udvidet nationalregnskab for alle kommuner. Det udvidede nationalregnskab, som kaldes SAM-K, er opstillet i detaljeret form. Inden det kan anvendes i LINE, aggregeres SAM-K med hensyn til

- a) regioner
- b) erhverv
- c) produktionsfaktorer (arbejdskraft)
- d) institutioner (familietyper)
- e) komponenter af efterspørgsel
- f) varer.

Nedenfor er i tabellen vist den aggregering af SAM-K, som er foretaget af erhverv for at kunne anvende databasen i LINE. I tabel B2.1 er vist aggregeringen af kommuner, mens tabel B2.2 viser aggregeringen af erhverv. Aggregering af SAM-K på de øvrige akser følger basisversionen af LINE, hvorfor der henvises til rapporten om LINE (Madsen et al. 2001a).

Tabel Aggregering af gamle kommuner til regioner i LINE

B2.1

Region	Kommuner (gamle)	Regionsnummer i LINE
Københavns Kommune	101	101
Frederiksberg Kommune	147	147
Københavns Amt	151-189	151
Frederiksborg Amt	201-237	153
Roskilde Amt	251-271	155
Vestsjællands Amt	301-345	157
Vestlolland	359,367,379,381	185
Midtlolland	355,363,383	187
Østlolland & Falster	369,371,375,387,391,395	189
Sydsjælland	361,365,377,397	201
Næstvedområdet	353,357,373,393	205
Østsjælland	351,385,389	207
Bornholm	401-411	161
Fyn	421-499	163
Sønderjyllands Amt	501-545	165
Ribe Amt	551-577	167
Vejle Amt	601-631	169
Ringkøbing Amt	651-685	171
Aarhus Amt	701-751	173
Viborg Amt	761-793	175
Nordjyllands Amt	801-861	181
Uden for regionerne	950,000	183

Tabel Aggregering af erhverv i SAM-K med henblik på anvendelse i LINE

B2.2

Aggregerede erhverv	Detaljerede erhvervs-koder	Erhvervskode i LINE
Landbrug mv.	011009-020000	011009
Fiskeri mv.	050000	011209
Naturgas og råolie	110000-140009	014000
Nærings- og nydelsesmiddelind.	151000-160000	050000
Træ-, papir- og grafisk industri	200000-222009	110000
Mineral-, kemisk- og plastindustri	230000-252400	140009
Sten-, ler- og glasindustri	261126-266080	151000
Jern- og metalindustri	271000-352050	152000
Møbelindustri og anden industri	361000-370000	153000
Energi- og vandforsyning	401000-410000	154000
Bygge- og anlægsvirksomhed	450001-450004	155000
Detailhandel, hoteller & restaurationsvirksomhed	501009, 521090-553009	551009
Autoreparationer & servicestationer	502000, 505000	156009
Engros- og agenturhandel	510000	510000
Transportvirksomhed	601000-634000	601000
Post og telekomm.	640000	158109
Finansierings- og forsikringsvirks.	651000-670000	158120
Boligbenyttelse	701109-702040	702009
Forretningsservice mv.	721009-748009	158300
Offentlig administration	751100-752000	159000
Undervisning	801000-804002	160000
Hospitaler	851100-851209	170000
Sociale institutioner	853109-853209	180000
Anden privat service	900010-950000	190000
Imputerede finansielle tjenester	990050	990050
Ukendt erhverv 1	000001	000001
Ukendt erhverv 2	000002	000002

Bilag 3

Bilag til kapitel 4

Tabel B3.1 Befolkningsudviklingen i de seks arbejdskraftoplande 1990-2004

	Befolkningstal						
	Vestlolland	Midtlolland	Østlolland & Falster	Syd-sjælland	Næstved-området	Øst-sjælland	Storstrøms Amt
1990	30520	22945	63526	44269	66932	28720	256912
1991	30341	22836	63599	44457	66926	28926	257085
1992	30099	22801	63489	44497	67048	29053	256987
1993	29958	22695	63441	44741	67216	29046	257097
1994	29830	22623	63376	44816	67370	29132	257147
1995	29384	22605	63237	44617	67420	29299	256562
1996	29416	22547	63357	44920	67733	29522	257495
1997	29524	22475	63289	44970	67974	29544	257776
1998	29226	22382	63300	45259	68324	29804	258295
1999	29009	22309	63511	45211	68578	30143	258761
2000	28999	22180	63509	45376	68783	30259	259106
2001	28850	22087	63555	45565	69184	30450	259691
2002	28640	22019	63814	45760	69688	30577	260498
2003	28460	21825	63901	45983	70193	30826	261188
2004	28213	21733	63771	46192	70964	31011	261884

Indeks							
	Vestlolland	Midtlolland	Østlolland & Falster	Sydsjæl- land	Næstve- dområdet	Østsjæl- land	Storstrøms Amt
1990	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1991	99,4	99,5	100,1	100,4	100,0	100,7	100,1
1992	98,6	99,4	99,9	100,5	100,2	101,2	100,0
1993	98,2	98,9	99,9	101,1	100,4	101,1	100,1
1994	97,7	98,6	99,8	101,2	100,7	101,4	100,1
1995	96,3	98,5	99,5	100,8	100,7	102,0	99,9
1996	96,4	98,3	99,7	101,5	101,2	102,8	100,2
1997	96,7	98,0	99,6	101,6	101,6	102,9	100,3
1998	95,8	97,5	99,6	102,2	102,1	103,8	100,5
1999	95,0	97,2	100,0	102,1	102,5	105,0	100,7
2000	95,0	96,7	100,0	102,5	102,8	105,4	100,9
2001	94,5	96,3	100,0	102,9	103,4	106,0	101,1
2002	93,8	96,0	100,5	103,4	104,1	106,5	101,4
2003	93,3	95,1	100,6	103,9	104,9	107,3	101,7
2004	92,4	94,7	100,4	104,3	106,0	108,0	101,9

Tabel **Befolkningsregnskab 1996-2004**

B3.2

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Vestlolland								
Befolkningen primo	29416	29524	29226	29009	28999	28850	28640	28460
Levendefødte	270	273	268	268	256	244	232	229
Døde	501	463	461	450	484	478	439	433
Fødselsoverskud	-231	-190	-193	-182	-228	-234	-207	-204
Tilflyttede	2423	2106	2119	2242	2143	2081	2052	2204
Fraflyttede	2156	2242	2143	2134	2110	2116	2115	2276
Nettoilflyttede	267	-136	-24	108	33	-35	-63	-72
Indvandrede	183	124	113	157	161	148	154	110
Udvandrede	108	97	107	101	124	112	73	93
Nettoindvandrede	75	27	6	56	37	36	81	17
Befolkningstilvækst	111	-299	-211	-18	-158	-233	-189	-259
Korrektioner	-3	1	-6	8	9	23	9	12
Befolkningen ultimo	29524	29226	29009	28999	28850	28640	28460	28213
Midtjylland								
Befolkningen primo	22547	22475	22382	22309	22180	22087	22019	21825
Levendefødte	215	199	196	212	224	196	165	166
Døde	338	372	319	333	334	330	355	358
Fødselsoverskud	-123	-173	-123	-121	-110	-134	-190	-192
Tilflyttede	1639	1591	1725	1656	1615	1535	1588	1605
Fraflyttede	1913	1554	1675	1683	1626	1549	1580	1528
Nettoilflyttede	-274	37	50	-27	-11	-14	8	77
Indvandrede	404	125	86	92	125	133	85	104
Udvandrede	91	76	77	76	104	62	98	77
Nettoindvandrede	313	49	9	16	21	71	-13	27
Befolkningstilvækst	-84	-87	-64	-132	-100	-77	-195	-88
Korrektioner	12	-6	-9	3	7	9	1	-4
Befolkningen ultimo	22475	22382	22309	22180	22087	22019	21825	21733

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Østlolland og Falster								
Befolkningen primo	63357	63289	63300	63511	63509	63555	63814	63901
Levendefødte	621	627	574	608	597	608	551	591
Døde	938	907	895	932	973	889	911	917
Fødselsoverskud	-317	-280	-321	-324	-376	-281	-360	-326
Tilflyttede	4632	4595	4629	4598	4719	4635	4519	4608
Fraflyttede	4501	4536	4216	4331	4477	4232	4186	4467
Nettoilflyttede	131	59	413	267	242	403	333	141
Indvandrede	384	441	365	312	445	460	367	327
Udvandrede	271	218	241	252	287	316	267	278
Nettoindvandrede	113	223	124	60	158	144	100	49
Befolkningstilvækst	-73	2	216	3	24	266	73	-136
Korrektioner	5	9	-5	-5	22	-7	14	6
Befolkningen ultimo	63289	63300	63511	63509	63555	63814	63901	63771
Sydsjælland	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Befolkningen primo	44920	44970	45259	45211	45376	45565	45760	45983
Levendefødte	469	459	407	455	458	430	434	445
Døde	611	641	626	575	628	646	622	573
Fødselsoverskud	-142	-182	-219	-120	-170	-216	-188	-128
Tilflyttede	2827	3083	3023	2919	3035	3048	2993	3232
Fraflyttede	2737	2640	2893	2707	2785	2786	2698	2947
Nettoilflyttede	90	443	130	212	250	262	295	285
Indvandrede	258	283	252	292	355	370	331	279
Udvandrede	165	260	205	235	238	207	225	232
Nettoindvandrede	93	23	47	57	117	163	106	47
Befolkningstilvækst	41	284	-42	149	197	209	213	204
Korrektioner	9	5	-6	16	-8	-14	10	5
Befolkningen ultimo	44970	45259	45211	45376	45565	45760	45983	46192

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Næstved-området								
Befolkningen primo	67733	67974	68324	68578	68783	69184	69688	70193
Levendefødte	747	754	817	789	785	765	773	679
Døde	758	809	754	855	829	786	786	786
Fødselsoverskud	-11	-55	63	-66	-44	-21	-13	-107
Tilflyttede	4053	4178	4115	4116	4256	4247	4338	4691
Fraflyttede	3825	3882	3964	3927	3893	3896	3974	3966
Nettoflyttede	228	296	151	189	363	351	364	725
Indvandrede	371	396	382	420	430	481	442	458
Udvandrede	331	267	318	317	361	287	311	330
Nettoindvandrede	40	129	64	103	69	194	131	128
Befolkningstilvækst	257	370	278	226	388	524	482	746
Korrektioner	-16	-20	-24	-21	13	-20	23	25
Befolkningen ultimo	67974	68324	68578	68783	69184	69688	70193	70964
Østsjælland								
Befolkningen primo	29522	29544	29804	30143	30259	30450	30577	30826
Levendefødte	305	291	330	286	321	306	276	274
Døde	358	382	370	333	355	360	376	351
Fødselsoverskud	-53	-91	-40	-47	-34	-54	-100	-77
Tilflyttede	1931	2092	2208	2025	2017	1962	2138	2185
Fraflyttede	1887	1831	1916	1929	1896	1880	1905	1984
Nettoflyttede	44	261	292	96	121	82	233	201
Indvandrede	144	202	261	183	232	252	273	194
Udvandrede	112	111	118	110	127	154	167	136
Nettoindvandrede	32	91	143	73	105	98	106	58
Befolkningstilvækst	23	261	395	122	192	126	239	182
Korrektioner	-1	-1	-56	-6	-1	1	10	3
Befolkningen ultimo	29544	29804	30143	30259	30450	30577	30826	31011

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Storstrøms Amt								
Befolkningen primo	257495	257776	258295	258761	259106	259691	260498	261188
Levendefødte	2627	2603	2592	2618	2641	2549	2431	2384
Døde	3504	3574	3425	3478	3603	3489	3489	3418
Fødselsoverskud	-877	-971	-833	-860	-962	-940	-1058	-1034
Tilflyttede	17505	17645	17819	17556	17785	17508	17628	18525
Fraflyttede	17019	16685	16807	16711	16787	16459	16458	17168
Nettotilflyttede	486	960	1012	845	998	1049	1170	1357
Indvandrede	1744	1571	1459	1456	1748	1844	1652	1472
Udvandrede	1078	1029	1066	1091	1241	1138	1141	1146
Nettoindvandrede	666	542	393	365	507	706	511	326
Befolkningstilvækst	275	531	572	350	543	815	623	649
Korrekationer	6	-12	-106	-5	42	-8	67	47
Befolkningen ultimo	257776	258295	258761	259106	259691	260498	261188	261884

Bilag 4

Bilag til kapitel 5

Erhvervs- og beskæftigelsesfrekvenser

	Erhvervsfrekvens			Beskæftigelsesfrekvens		
	I alt	Mænd	Kvinder	I alt	Mænd	Kvinder
Hele landet						
Alle	77	80	73	74	77	70
16-17 år	55	56	53	55	56	53
18-19 år	65	66	64	63	64	62
20-24 år	75	77	72	72	74	69
25-29 år	82	85	78	77	81	74
30-34 år	86	89	83	82	85	79
35-39 år	88	90	86	84	86	82
40-44 år	88	89	86	84	86	83
45-49 år	87	88	85	84	85	83
50-54 år	85	87	83	82	84	80
55-59 år	79	84	74	74	79	68
60-64 år	37	47	27	36	46	26
65-66 år	17	24	10	16	24	10

	Erhvervsfrekvens			Beskæftigelsesfrekvens		
	I alt	Mænd	Kvinder	I alt	Mænd	Kvinder
Storstrøms Amt						
Alle	73	77	69	69	73	65
16-17 år	52	52	51	52	52	51
18-19 år	60	60	59	58	59	57
20-24 år	74	77	70	69	72	65
25-29 år	82	86	77	76	80	71
30-34 år	84	88	81	79	83	75
35-39 år	85	88	82	81	84	78
40-44 år	85	87	83	81	83	79
45-49 år	84	87	82	81	83	79
50-54 år	82	85	80	79	82	77
55-59 år	75	81	70	70	75	64
60-64 år	31	39	23	30	38	22
65-66 år	15	21	9	15	20	9

Kilde: Danmarks Statistik.

Bilag 5

Bilag til kapitel 6

Beskæftigelse og uddannelsesniveau i Storstrøms Amt

Det bemærkes, at der er sket et skift i opgørelsesmetoden fra 1998 til 1999.

Storstrøms Amt	1996	1998	1999	2002	Procentfordeling
Ufaglært/Uoplyst	51.162	52.460	51.400	47.931	39
Faglært	50.212	51.046	51.059	52.159	42
Kort videregående uddannelse	6.833	6.937	4.675	4.648	4
Mellemlang videregående uddannelse	9.577	9.754	13.408	14.926	12
Lang videregående uddannelse	3.168	3.288	3.806	4.099	3
Alle i uddannelse	120.952	123.485	124.348	123.763	100
Vestlolland					
Ufaglært/Uoplyst	4.949	4.974	4.848	4.433	39
Faglært	5.085	5.055	5.087	5.203	45
Kort videregående uddannelse	602	571	340	366	3
Mellemlang videregående uddannelse	776	762	1.097	1.224	11
Lang videregående uddannelse	241	232	269	283	2
Alle i uddannelse	11.653	11.594	11.641	11.509	100
Midtjylland					
Ufaglært/Uoplyst	4.374	4.423	4.217	3.864	41
Faglært	4.059	4.034	4.050	3.984	43
Kort videregående uddannelse	502	500	314	299	3
Mellemlang videregående uddannelse	638	653	889	950	10

Storstrøms Amt	1996	1998	1999	2002	Procentfordeling
Lang videregående uddannelse	189	189	219	219	2
Alle i uddannelse	9.762	9.799	9.689	9.316	100
Østlolland og Falster					
Ufaglært/Uoplyst	11.816	12.336	12.077	11.184	38
Faglært	12.202	12.361	12.359	12.608	43
Kort videregående uddannelse	1.584	1.611	1.043	1.026	3
Mellemlang videregående uddannelse	2.314	2.311	3.201	3.597	12
Lang videregående uddannelse	771	807	955	1.010	3
Alle i uddannelse	28.687	29.426	29.635	29.425	100
Sydsjælland					
Ufaglært/Uoplyst	9.142	9.264	9.084	8.503	39
Faglært	8.360	8.508	8.671	8.834	41
Kort videregående uddannelse	1.174	1.212	791	806	4
Mellemlang videregående uddannelse	1.775	1.818	2.508	2.784	13
Lang videregående uddannelse	573	620	721	780	4
Alle i uddannelse	21.024	21.422	21.775	21.707	100
Næstvedområdet					
Ufaglært/Uoplyst	13.974	14.462	14.383	13.482	37
Faglært	14.415	14.749	14.492	14.882	41
Kort videregående uddannelse	2.201	2.234	1.598	1.548	4
Mellemlang videregående uddannelse	3.067	3.149	4.246	4.761	13
Lang videregående uddannelse	1.014	1.055	1.213	1.334	4
Alle i uddannelse	34.671	35.649	35.932	36.007	100
Østsjælland					
Ufaglært/Uoplyst	6.907	7.001	6.791	6.465	41
Faglært	6.091	6.339	6.400	6.648	42
Kort videregående uddannelse	770	809	589	603	4
Mellemlang videregående uddannelse	1.007	1.061	1.467	1.610	10
Lang videregående uddannelse	380	385	429	473	3
Alle i uddannelse	15.155	15.595	15.676	15.799	100

Bilag 6

Bilag til kapitel 7

Den geografiske placering af arbejdspladser, hvor beskæftigede, der bor i Storstrøms Amt, arbejder. Antal arbejdspladser 2002

	Vest- lolland	Midt- lolland	Østlolland og Falster	Sydsjæl- land	Næst- vedområ- det	Øst- sjælland	Stor- strøms Amt
Københavns Kommune	143	146	729	823	1908	1026	4775
Frederiks- berg Kom- mune	22	15	66	77	176	113	469
Københavns Amt	151	170	923	1355	2537	1857	6993
Frederiks- borg Amt	33	53	139	168	281	157	831
Roskilde Amt	52	70	323	544	1439	2957	5385
Vestsjæl- lands Amt	56	68	326	562	3683	641	5336
Vestlolland	9181	592	326	24	16	2	10141
Midtlolland	1026	6549	1605	86	31	6	9303
Østlolland & Falster	572	1302	22813	863	302	75	25927
Sydsjælland	86	143	1297	14634	1097	186	17443
Næstvedom- rådet	37	79	451	1860	23280	522	26229
Østsjælland	7	20	121	501	736	8104	9489
Storstrøms Amt	10909	8685	26613	17968	25462	8895	98532
Bornholms Amt	1	2	3	4	3	4	17
Fyns Amt	42	10	47	37	192	31	359
Sønderjyl- lands Amt	4	2	19	12	34	6	77
Ribe Amt	26	18	40	12	36	12	144
Vejle Amt	7	15	13	13	33	10	91
Ringkøbing Amt	7	5	13	9	23	7	64
Århus Amt	13	19	52	35	66	29	214
Viborg Amt	5	9	19	18	23	7	81
Nordjyllands Amt	11	15	36	24	26	19	131
Uden for am- ter	27	14	64	46	85	28	264
Hele landet	11509	9316	29425	21707	36007	15799	123763

Afstandens betydning for pendlingens omfang

Hensigten med dette bilag er at vise, hvilke økonomiske overvejelser der har betydning for valg af arbejdssted i forhold til bopæl. For at konkretisere disse betragtninger er der taget udgangspunkt i de overvejelser, den enkelte lønmodtager vil have.

Når en person i Storstrøms Amt tager et job i hovedstadsområdet og bliver boende – og dermed pendler dagligt – er det, fordi vedkommende finder, at de samlede fordele ved denne ordning er at foretrække frem for at beholde sit job i amtet eller fortsætte på dagpenge eller kontanthjælp. Det kan være et mere interessant job, det kan være mere stabilt, eller det kan være bedre aflønnet.

For de, der bevidst bosætter sig i Storstrøms Amt, og som bibeholder et job i hovedstadsområdet, er kalkulationen typisk den, at omkostningerne ved pendling og det øgede besvær og brug af tid modsvares af bedre og billigere boligforhold. Det er formodentlig tilfældet for den store gruppe af folk med videregående uddannelse, som undersøgelsen viser, har valgt at bo i Storstrøms Amt og arbejde i hovedstadsområdet.

Den økonomiske kalkule for en person med bopæl i Storstrøms Amt, som overvejer at tage job i hovedstadsområdet, ser således ud:

Indkomstfremgang ved at tage job i hovedstadsområdet.

- indkomstskat af indkomstfremgangen

= Indkomstfremgang efter skat.

- direkte omkostninger til transport (kørselsudgifter – skattemæssig værdi af kørselsfradrag)

= nettoprovenu ved at påtage sig jobbet

- omkostning ved tidsforbrug til transport^a

+/- den værdi vedkommende tillægger det at have arbejde^b

Noter:

- a. Den tid, der bruges til transport, kan ikke bruges til andre formål. Dermed er tidsforbruget en omkostning. Det er imidlertid individuelt, hvad den enkelte vurderer denne omkostning til.
- b. Mange betragter det som en værdi i sig selv at have et arbejde. Så er værdien af at have arbejde positiv. Andre foretrækker imidlertid at være uden arbejde. For dem er værdien af at have arbejde negativ.

I det følgende er der lavet et regneeksempel, hvor en person, der oppebærer arbejdsløshedsdagpenge, får tilbudt et job i hovedstadsområdet.

Beregningsforudsætninger:

Afstandene fra arbejdskraftoplandene til hovedstadsområdet er beregnet således:

For nemhed skyld antages arbejdspladsen at ligge i Albertslund Kommune, og adressen for Albertslund Rådhus er brugt som adresse for arbejdspladsen. For de enkelte arbejdskraftoplande er valgt et rådhus som tænkt udgangspunkt for den daglige rejse til Albertslund. På denne måde er afstandene beregnet til:

Arbejdskraftopland	Rådhus	Afstand i km *	Transporttid i timer ved 70 km/t	Kørselsfradrag ved dobbeltrejse. Kr.
Vestlolland	Nakskov	157	4,5	487,20
Midtlolland	Maribo	130	3,7	396,48
Østlolland og Falster	Nykøbing	116	3,3	349,44
Sydsjælland	Vordingborg	84	2,4	184,80
Næstvedområdet	Næstved	72	2,1	164,64
Østsjælland	Rønnede	57	1,6	139,44

* Til Albertslund.

Der regnes med en gennemsnitshastighed på 70 km i timen.

Kørselsfradraget er beregnet efter reglerne om fradrag for transport mellem bopæl og arbejdssted. Der er her taget hensyn til, at pendlere fra Lolland-Falster har det store kørselsfradrag også for kørte km over 100 km den fordel har pendlerne fra Sjælland ikke.

Omkostningerne ved kørsel er sat til 84 øre pr. km, hvilket er den sats, der normalt beregnes kørselsfradrag for afstande over 100 km.

Der er 216 arbejdsdage i et år, dvs. den pågældende skal rejse retur til hovedstadsområdet 216 gange om året.

Det antages, at den person, der er tale om, som udgangspunkt får 150.000 kr. om året i dagpenge, og at det nye arbejde aflønnes med 240.000 kr. om året, hvilket nogenlunde svarer til 150 kr. i timen.

Regneeksemplet

Med disse forudsætninger ser regneeksemplet således ud:

216 arbejdsdage	Vestlolland	Midtjylland	Østjylland og Falster	Sydsjælland	Næstvedområdet	Østjylland
Direkte omkostninger						
Kørsel	56972	47174	42094	30482	26127	20684,16
- skattemæssig værdi af kørselsfradrag	-42094	-34256	-30192	-15967	-14225	-12047,6
=Direkte omkostninger	14878	12919	11902	14515	11902	8636,544
Løn ved fuldtidsarbejde	240000	240000	240000	240000	240000	240000
- dagpenge	-150000	-150000	-150000	-150000	-150000	-150000
overskud	90000	90000	90000	90000	90000	90000
- skat af overskuddet (40 pct.)	-36000	-36000	-36000	-36000	-36000	-36000
Overskud efter skat	54000	54000	54000	54000	54000	54000
- Direkte omkostninger	-14878	-12919	-11902	-14515	-11902	-8636,54
Samlet overskud	39122	41081	42098	39485	42098	45363,46
Timer til transport	972	799,2	712,8	518,4	453,6	345,6
Overskud pr. time til transport	40,25	51,40	59,06	76,17	92,81	131,26

Arbejdstageren fra Vestjylland er naturligvis den, der får mindst ud af at arbejde i hovedstadsområdet. Han indkomst stiger med 90.000 kr., men heraf tager skatten 36.000, og så er der kun 54.000 tilbage. Med en pris på blot 84 øre pr. km løber hans udgifter til transport imidlertid op på knap 57.000 kr. Kørselsfradraget for pendlere i udkantsområder bringer dog udgifterne til transport ned til knap 15.000 kr. Men det betyder alt i alt, at han kun får 39.000 kr. mere at disponere over, når hele regnskabet er gjort op. For denne beskedne fortjeneste skal han arbejde 216 dage og bruge 972 timer til transport.

Bor han i stedet på Midtjylland, er billedet ikke meget bedre. Det samlede overskud er steget til 41.000 kr., og tiden til transport er på 799 timer. Men stadig er det et beskedent beløb for en stor indsats.

Lidt bedre er det for arbejdstageren, der bor på Østjylland eller Falster. En del bedre er det, hvis han bor i Sydsjælland, og hvis han bor i

Næstvedområdet eller Østsjælland er rejsetiden så rimelig, at den ligner den tid, mange indbyggere i hovedstadsområdet også skal bruge dagligt.

Regneeksemplet skal naturligvis tages med de forbehold, der ligger i beregningsforudsætningerne. Alligevel dokumenter det klart, hvorfor pendlingen til hovedstadsområdet er så beskeden blandt de beskæftigede syd for Storstrømmen.

Bilag 7

Bilag til kapitel 8

Produktion og arbejdspladser

Tabel B7.1 Den regionale fordeling af arbejdspladser i Storstrøms Amt 2002

	Vestlolland	Midtjylland	Østjylland og Falster	Sydsjælland	Næstvedområdet	Østsjælland	Storstrøms Amt	Hele Landet
	Antal arbejdspladser							
Landbrug, gartneri & skovbrug	738	568	1.640	1.041	1.326	631	5.944	91.229
Fiskeri mv.	38	25	48	99	17	58	285	5.112
Råstofudvikling	3	-	17	6	8	47	81	3.988
Nærings- & nydelsesmiddelindustri	392	314	669	760	316	1.129	3.580	80.541
Tekstil-, beklædnings- & læderindustri	4	4	63	88	48	11	218	11.976
Træ-, papir- & grafisk industri	76	102	953	222	956	197	2.506	64.779
Mineralolie-, kemisk- & plastindustri mv.	52	105	333	411	62	190	1.153	51.337
Sten-, ler- & glasindustri mv.	7	49	57	46	902	140	1.201	17.172
Jern- & metalindustri	1.208	1.072	900	713	1.666	345	5.904	183.616
Møbelindustri & anden industri	24	265	198	137	69	38	731	29.699
Energi- & vandforsyning	47	54	212	107	84	19	523	14.546
Bygge- & anlægsvirksomhed	659	493	1.947	1.205	2.638	1.143	8.085	168.055
Handel m. biler, autotrep., servicestationer.	125	100	423	241	457	217	1.563	28.871

	Vestlolland	Midtjylland	Østjylland og Falster	Sydsjælland	Næstvedområdet	Østjylland	Storstrøms Amt	Hele Landet
	Antal arbejdspladser							
Engros- & agenturhandel undt. m. biler	373	236	741	549	1.023	406	3.328	157.789
Detailh. & reparationsvirks. undt. m. biler	905	809	2.572	1.719	3.402	918	10.325	226.730
Hotel- & restaurationsvirksomhed mv.	197	213	812	488	918	267	2.895	79.635
Transportvirksomhed	315	565	878	565	1.086	490	3.899	122.716
Post & telekommunikation	132	126	386	209	292	76	1.221	51.721
Finansierings- & forsikringsvirksomhed	182	124	457	256	741	81	1.841	75.946
Udlejning & ejendomsformidling	102	104	417	291	494	148	1.556	43.844
Forretningsservice mv.	394	390	1.514	1.330	1.675	694	5.997	254.438
Offentlig administration mv.	542	510	1.421	1.328	1.607	409	5.817	152.266
Undervisning	890	596	2.433	1.509	2.321	745	8.494	198.653
Sundhedsvæsen mv.	517	185	1.980	1.183	2.341	408	6.614	153.494
Sociale institutioner mv.	1.783	1.614	3.929	2.933	4.294	1.885	16.438	320.550
Renovation, foreninger & forlystelser mv.	549	840	1.427	999	1.189	523	5.527	140.288
Alle erhverv	10.326	9.519	26.594	18.589	30.080	11.292	106.400	2.741.386

Note: Summerne passer ikke, idet en meget lille gruppe uoplyst ikke er medtaget i tabellen.

Tabel Produktionsværdien af varer og tjenesteydelser i Storstrøms Amt og i B7.2 hele landet 2002

	Storstrøms Amt		Danmark	
	Mio. kr.	Pct.	Mio. kr.	Pct.
Landbrug, gartneri & skovbrug	4588	7,2	65875	3,1
Fiskeri mv.	98	0,2	4539	0,2
Råstofudvikling	364	0,6	23040	1,1
Nærings- & nydelsesmiddelindustri	5542	8,7	121545	5,7
Tekstil-, beklædnings- & læderindustri	153	0,2	14336	0,7
Træ-, papir- & grafisk industri	1324	2,1	49467	2,3
Mineralolie-, kemisk- & plastindustri mv.	955	1,5	89388	4,2
Sten-, ler- & glasindustri mv.	846	1,3	19489	0,9
Jern- & metalindustri	4733	7,4	194671	9,1
Møbelindustri & anden industri	474	0,7	27688	1,3
Energi- & vandforsyning	743	1,2	35601	1,7
Bygge- & anlægsvirksomhed	5558	8,7	137874	6,5
Autoreparation og servicestationer	802	1,3	14171	0,7
Engros- & agenturhandel undt. m. biler	2981	4,7	168557	7,9
Handel med biler, motorcykler mv.	3353	5,3	73273	3,4
Hoteller	207	0,3	6086	0,3
Restauranter mv.	780	1,2	23931	1,1
Transportvirksomhed	2204	3,5	181430	8,5
Post & telekommunikation	855	1,3	54187	2,5
Finansierings- & forsikringsvirksomhed	1857	2,9	88583	4,2
Udlejning & ejendomsformidling	6772	10,6	178905	8,4
Computer	344	0,5	25864	1,2
Forretningsservice mv.	1696	2,7	106077	5,0
Offentlig administration mv.	3326	5,2	103919	4,9
Undervisning	2299	3,6	68054	3,2
Sundhedsvæsen mv.	3175	5,0	70108	3,3
Sociale institutioner mv.	3850	6,0	74919	3,5
Detailh. & reparationsvirks. undt. m. biler	2797	4,4	69312	3,3
Renovation, foreninger & forlystelser mv.	124	0,2	3173	0,1
Uoplyst vare I	432	0,7	15056	0,7
Uoplyst vare II	554	0,9	18719	0,9
Alle varer	63785	100,0	2127839	100,0

Tabel Arbejdspladserne i hele landet fordelt efter uddannelse

B7.3

Hele landet	Ufaglært	Faglært	Kort videregående uddannelse	Mellem-lang videregående uddannelse	Lang videregående uddannelse	Alle i uddannelse
	Procent					
Landbrug, gartneri & skovbrug	55	37	4	3	2	100
Fiskeri mv.	65	30	3	1	0	100
Råstofudvikling	37	41	7	10	6	100
Nærings- & nydelsesmiddelindustri	51	39	5	3	3	100
Tekstil-, beklædnings- & læderindustri	50	37	7	3	2	100
Træ-, papir- & grafisk industri	47	38	3	8	5	100
Mineralolie-, kemisk- & plastindustri mv.	35	35	11	7	11	100
Sten-, ler- & glasindustri mv.	48	39	4	6	2	100
Jern- & metalindustri	35	49	6	7	3	100
Møbelindustri & anden industri	45	44	5	4	3	100
Energi- & vandforsyning	23	45	8	15	8	100
Bygge- & anlægsvirksomhed	33	58	5	4	1	100
Handel m. biler, autorep., servicestationer.	52	45	1	1	1	100
Engros- & agenturhandel undt. m. biler	34	47	7	6	6	100
Detailh. & reparationsvirks. undt. m. biler	51	42	3	2	2	100
Hotel- & restaurationsvirksomhed mv.	68	25	2	2	2	100
Transportvirksomhed	51	40	3	4	3	100
Post & telekommunikation	50	35	4	4	7	100
Finansierings- & forsikringsvirksomhed	23	57	3	7	10	100
Udlejning & ejendomsformidling	43	42	4	6	5	100
Forretningsservice mv.	37	26	7	11	18	100
Offentlig administration mv.	24	41	9	12	15	100
Undervisning	20	16	3	43	18	100
Sundhedsvæsen mv.	19	24	3	37	18	100
Sociale institutioner mv.	32	36	2	28	2	100
Renovation, foreninger & forlystelser mv.	44	34	3	9	10	100
Alle erhverv	37	37	5	13	8	100

Tabel De beskæftigede i Storstrøms Amt fordelt efter alder og uddannelse

B7.4

	16-66 år	16-24 år	25-29 år	30-39 år	40-49 år	50-54 år	55-59 år	60-64 år	65-66 år	An-del > 50 år
Uddannelse i alt	100	13	8	22	26	14	13	4	1	31
Grundskole	100	25	5	16	22	12	14	5	1	31
Almengymnasial uddannelse	100	46	14	16	13	4	4	1	0	10
Erhvervsgymnasial	100	47	15	24	10	1	2	1	0	4
Erhvervsfaglig	100	5	9	26	28	15	13	4	1	33
Handel og kontor	100	4	9	28	25	16	14	4	1	35
Finans	100	3	5	18	28	26	16	4	0	46
Bygge og anlæg	100	6	9	24	29	15	13	3	0	32
Jern og metal	100	5	9	24	29	15	13	4	1	33
Levnedsmiddel og husholdning	100	6	13	38	22	8	9	3	1	21
Social- og sundhedshjælper	100	5	7	16	36	17	16	3	0	37
Sygehjælper	100	0	0	6	45	20	24	5	0	49
Social- og sundhedsassistent	100	6	13	26	40	11	4	0	0	15
Korte videreg. uddannelser	100	2	8	28	31	14	12	4	1	31
Mellemlange videreg. udd.	100	1	7	24	32	17	14	4	1	36
Pædagogiske (MVU)	100	1	8	22	33	19	14	3	1	36
Folkeskolelærer	100	0	7	16	27	22	20	5	1	49
Teknisk (MVU)	100	0	4	31	20	12	20	10	2	44
Sundhed (MVU)	100	0	7	27	33	14	12	4	0	31
Lange videregående uddannelser	100	0	5	24	29	18	16	7	2	42

Bilag 8

Bilag til kapitel 11

Arbejdspladser i Storstrøms Amt 1996 og 2002

	1996	2002	Vækst 1996-2002
	Antal		Procent
Landbrug, gartneri & skovbrug	6.946	5.944	-14
Fiskeri mv.	321	285	-11
Råstofudvikling	265	81	-69
Nærings- & nydelsesmiddelindustri	3.564	3.580	0
Tekstil-, beklædnings- & læderindustri	407	218	-46
Træ-, papir- & grafisk industri	3.037	2.506	-17
Mineralolie-, kemisk- & plastindustri mv.	1.341	1.153	-14
Sten-, ler- & glasindustri mv.	1.365	1.201	-12
Jern- & metalindustri	6.021	5.904	-2
Møbelindustri & anden industri	853	731	-14
Energi- & vandforsyning	527	523	-1
Bygge- & anlægsvirksomhed	7.142	8.085	13
Handel m. biler, autorep., servicestationer	1.676	1.563	-7
Engros- & agenturhandel undt. m. biler	3.608	3.328	-8
Detailh. & reparationsvirks. undt. m. biler	9.897	10.325	4
Hotel- & restaurationsvirksomhed mv.	3.460	2.895	-16
Transportvirksomhed	5.009	3.899	-22
Post & telekommunikation	1.471	1.221	-17
Finansierings- & forsikringsvirksomhed	2.035	1.841	-10
Udlejning & ejendomsformidling	1.365	1.556	14
Forretningsservice mv.	4.462	5.997	34
Offentlig administration mv.	7.934	5.817	-27
Undervisning	8.235	8.494	3
Sundhedsvæsen mv.	6.577	6.614	1
Sociale institutioner mv.	14.142	16.438	16
Renovation, foreninger & forlystelser mv.	6.109	5.527	-10
Alle erhverv	107.769	106.400	-1

Bilag 9

Bilag til kapitel 13

Arbejdsmarkedsfremskrivning

1. Arbejdsmarkedsfremskrivning i LINE

Arbejdskraftbalancen viser arbejdsløsheden, som er lig med arbejdsstyrken minus beskæftigelsen. Arbejdskraftbalancen kan opgøres detaljeret, dvs. for udvalgte køns, alders- og uddannelsesgrupper og for et afgrænset geografisk område, eller samlet, dvs. for alle typer arbejdskraft for hele landet. Hvis arbejdsløsheden – samlet eller for detaljerede grupper – vokser, kan det forklares ved, at arbejdsstyrken stiger, ved at beskæftigelsen falder – eller ved en kombination af begge. Eller omvendt: Hvis arbejdsløsheden falder, kan det forklares ved, at arbejdsstyrken falder, beskæftigelsen stiger – eller en kombination heraf.

Fremskrivningen af arbejdsløsheden er altså påvirket af, hvad der sker på udbudssiden (arbejdsstyrken), og hvad der sker på efterspørgselssiden (beskæftigelsen). I LINE, som er den model (se bilag 1), der er benyttet i forbindelse med fremskrivningen af arbejdsmarkedet, foretages en fremskrivning af både udbuddet og efterspørgslen af arbejdskraft på detaljeret niveau. Arbejdsmarkedet er i LINE underopdelt på uddannelse, køn og alder og på geografisk område¹².

2. Arbejdsmarkedets efterspørgselsside

På efterspørgselssiden bestemmes beskæftigelsen opdelt på erhverv og geografiske områder¹³ for det første af udviklingen i produktionsværdien og af produktiviteten i de respektive erhverv og geografiske områder: Hvis produktionsværdien øges, vokser beskæftigelsen. Hvis produktiviteten vokser, falder beskæftigelsen – færre producerer den samme produktion. For det andet påvirkes efterspørgslen efter arbejdskraft af beskæftigelsens fordeling på køn, alder og uddannelse i det enkelte erhverv og geografiske område¹⁴: Over tid beskæftiges flere med videregående uddannelse og færre uden uddannelse i det enkelte erhverv og geografiske område. Det afspejler, at efterspørgslen efter personer med en videregående uddannelse vokser som andel på bekostning af efterspørgslen efter personer uden uddannelse.

I LINE fremskrives beskæftigelsen fordelt på uddannelse ved at lade LINE beregne udviklingen i

1. produktionen fordelt på erhverv og geografiske område
2. produktiviteten fordelt på erhverv og geografiske område
3. udviklingen i sammensætning på uddannelse, køn og alder af beskæftigelsen i de enkelte erhverv og geografiske område.
4. Da tendensen er, at
 - erhverv, som producerer avancerede industriprodukter og service, vokser mere end traditionel industriproduktion og
 - efterspørgslen efter personer med videregående uddannelse vokser inden for samme erhverv.

viser fremskrivningen med LINE, at efterspørgslen efter arbejdskraft med videregående uddannelse i de enkelte erhverv og geografiske områder forventes at ville vokse de kommende år. Omvendt forventes efterspørgslen eller beskæftigelsen for personer med ingen uddannelse at falde, fordi produktion inden for traditionelle industrierhverv, tillige med at efterspørgslen efter arbejdskraft uden uddannelse går relativt tilbage.

3. Arbejdsmarkedets udbudsside

På udbudssiden påvirkes udbuddet af arbejdskraft af følgende faktorer:

For det første bestemmes udbuddet af arbejdskraft i alt og for geografiske områder generelt af udviklingen i befolkningens størrelse og geografiske fordeling. Jo større befolkning, jo større arbejdsstyrke – alt andet lige.

Udbuddet af arbejdskraft for specielle grupper bestemmes af befolkningens fordeling på uddannelse, på køn og på alder: Hvis andelen af personer med en kort videregående uddannelse vokser, vil den del af arbejdsstyrken, som har en kort videregående uddannelse, vokse. Hvis der bliver flere unge, vil andelen af personer med en kort videregående uddannelse vokse.

For det tredje bestemmes udbuddet af arbejdskraft for detaljerede grupper og geografiske områder af de respektive gruppers og geografiske områders beskæftigelses- eller erhvervsfrekvens. Personer med en kort videregående uddannelse har alt andet lige en højere beskæftigelses- eller erhvervsfrekvens end personer uden uddannelse. Kvinder har en lavere erhvervsfrekvens end mænd. Samlet udvikler arbejdsstyrken for specielle grupper og geografiske områder sig som funktion af

- udviklingen i befolkningens størrelse
- befolkningens sammensætning på uddannelse, på køn og på alder
- arbejdsstyrkens erhvervs- eller beskæftigelsesfrekvens
- Da tendensen er, at
- andelen af personer med videregående uddannelse er voksende, bl.a. som konsekvens af øget uddannelseskapacitet og
- erhvervsfrekvensen er konstant eller voksende med voksende uddannelsesniveau,

viser fremskrivningen med LINE, at udbuddet af arbejdskraft med videregående uddannelse vokser de kommende år. Omvendt falder udbuddet af personer uden uddannelse.

4. Trend – contra kohorteberegning

Som det fremgår ovenfor, vil resultatet af en fremskrivning afhænge af, hvorledes forskellige faktorer påvirker udbuds- henholdsvis efterspørgselssiden. Der er forskellige metoder, hvormed der kan tages hensyn til de forskellige faktorer. I denne analyse benyttes uændret struktur, trendmetoden og kohortemetoden. Hvis trendfremskrivning (fx for befolknin-

gens uddannelsesmæssige sammensætning) anvendes, antages at udviklingen i befolkningens uddannelsesmæssige sammensætning for en given køns- og aldersgruppe frem i tiden (fx fra 2002 til 2010) følger trenden fra tidligere år (fx 1996 til 2002). Det antages altså, at den uddannelsesmæssige sammensætning for samme gruppe (fx mænd mellem 45-59 år med en kort videregående) fra 2002 til 2010 udvikler sig som samme gruppe fra 1996-2002.

Hvis i stedet kohortemetoden havde været anvendt, sættes den uddannelsesmæssige sammensætning i 2010 for de 45-59-årige mænd lig med den uddannelsesmæssige sammensætning for de 37-51-årige mænd i 2002¹⁵. I nedenstående tabel er givet en oversigt over fremskrivningsmetode, som anvendes ved fremskrivning af de forskellige elementer i arbejdsmarkedsmodellen i LINE.

Tabel B9.1 Fremskrivningsmodeller for arbejdsmarkedsmodellen i LINE

	0-14 år	15-29 år	30-44 år	45-59 år	60-74 år	75-89 år	90 år o.d.
Efterspørgslen efter arbejdskraft							
Beskæftigelsen sammensætning på uddannelse	Trend	Trend	Trend	Trend	Trend	Trend	Trend
Udbuddet af arbejdskraft							
Befolkningens uddannelsesmæssige sammensætning	Trend	Trend	Trend	Kohorte	Kohorte	Kohorte	Kohorte
Erhvervsfrekvensen	Konstant	Konstant	Konstant	Konstant	Konstant	Konstant	Konstant

Det fremgår heraf, at erhvervenes anvendelse af arbejdskraft med en bestemt uddannelse (køn henholdsvis alder) fremskrives med den udvikling, som har kunnet konstateres i perioden inden¹⁶ (trendfremskrivning). Hvis der altså har været en tendens til vækst i erhvervenes anvendelse af arbejdskraft med en kort videregående uddannelse, vil denne tendens fortsætte i fremskrivningsperioden.

Det fremgår endvidere, at der på udbudssiden ved fremskrivning af befolkningens uddannelsesmæssige sammensætning anvendes en blanding af kohorte- og trendmetode: For de tre yngste aldersgrupper antages, at an-

delen med en kort videregående uddannelse følger trenden i perioden inden. Hvis andelen af mænd med en kort videregående uddannelse blandt de 15-29-årige er vokset fra 1996 til 2002 (fx fra 4,5% til 5,1%), forudsættes det at andelen vokser yderligere fra 2002 til 2010 (fx fra 5,1% til 5,9%¹⁷).

For de fire ældste aldersgrupper benyttes kohortemetoden til fremskrivning af befolkningens uddannelsesmæssige sammensætning: Det antages eksempelvis, at mænd, som er mellem 45 og 59 år i 2002, og som har en kort videregående uddannelse, i 2010 som 53-67-årige har samme uddannelsesniveau.

Ved fremskrivningen af erhvervsfrekvensen forudsættes en uændret erhvervsfrekvens.

5. Arbejdsløshed og flytninger

Når der fremskrives med LINE, risikerer man, at arbejdsløsheden bliver negativ for særlige grupper og områder. Fx vil arbejdsløsheden for personer med lang videregående uddannelse ofte blive negativ, fordi denne gruppe har gode beskæftigelsesmuligheder. Også visse geografiske områder, som er specialiseret inden for avanceret privat service, udviser undertiden negativ arbejdsløshed, fordi beskæftigelsen vokser kraftigt. Når det samtidig tages i betragtning, at den nationale fremskrivning med modellen ADAM viser faldende arbejdsløshed inden for de kommende 10 år, er det næsten umuligt at undgå, at arbejdsløsheden bliver negativ for visse grupper og geografiske områder. For at tilpasse fremskrivningen til virkeligheden – hvor en negativ arbejdsløshed pr. definition ikke kan forekomme – skyldes, at grupper og geografiske områder for arbejdsstyrke er lavere end beskæftigelsen (efter bopæl). Samtidig forudsættes, at indflytningen sker fra områder med positiv arbejdsløshed.

Anvendt litteratur

Berlingske Tidende 25. nov. 2004.

Baadsgaard, Mikkel (2004): *Lønmodtagernes bevægelser på arbejdsmarkedet*. Nyhedsbrev fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.

Danmarks Statistik (2003): *Helbredsproblemer og arbejdsliv*.

Danmarks Statistik (2004): *De nyuddannede og arbejdsmarkedet*.

Danmarks Statistik (2004): *Indvandrerne og arbejdsmarkedet*.

Danmarks Statistik (2004): *Køn og arbejdsliv*.

Det økonomiske Råd (2001): *Dansk økonomi efterår 2001. Globalisering og det danske arbejdsmarked*.

Det økonomiske Råd (2004): *Dansk økonomi efterår 2004. Udflytning af arbejdspladser*.

Geerdsen, P., Jan Høgelund og Mona Larsen (2004): *Lukning og indskrænkning af virksomheder*. Socialforskningsinstituttet.

Groes, Nils m.fl. (2004): *Akademikernes arbejdsløshed og indtjening – brikker til et mønster*. akf forlaget.

LO Ugebrev (2004): *Tusindvis af danske jobs er truede*. 20. sept. 2004.

LO Ugebrev (2004): *Akademikere gror fast – ufaglærte flytter sig*. 18. okt. 2004.

Madsen, Bjarne og Chris Jensen-Butler (år 2005): Spatial accounting methods and the construction of spatial Social Accounting Matrices, *Economic Systems Research*, 17.

Madsen, Bjarne og Chris Jensen-Butler (2004): Theoretical and operational issues in sub-regional economic modelling, illustrated through the development and application of the LINE model [*Economic Modelling Volume 21, Issue 3*](#), May 2004, Pages 471-508.

Madsen, Bjarne, Chris Jensen-Butler og Poul Uffe Dam (2002): *The Line-model*. akf forlaget.

Madsen, Bjarne, Chris Jensen-Butler og Poul Uffe Dam (2002): *A Social Accounting Matrix for Danish Municipalities (SAM-K)*. akf forlaget.

Pedersen, Frederik (2004) I.: *Ældres tilbagetrækning*. Nyhedsbrev fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd. Nov. 2004.

Summary

The Labour Market in Storstrøm County. Structure and Challenges

Issued May 2005

*by Svend Lundtorp, Jie Zhang, Bjarne Madsen and
AF-Storstrøm (Danish Employment Service)*

Why conduct a labour market study?

Without studies of the labour market in Storstrøm County, the regional labour market council would have to play it by ear. In order to be proactive, the labour market council must have knowledge of current and coming structural problems. This especially applies to areas where unemployment is an issue or a threat and to areas where it can be difficult to find the necessary labour.

This labour market analysis is a follow-up of the analysis that AF-Storstrøm (Danish Employment Service) conducted in 1999 as a base year. This report examines developments from 1996 to 2002 and provides a projection until the year 2011.

A positive trend

For many years, parts of Storstrøm County have suffered from high unemployment. In the light of this, the trend from 1996 to 2002 has been exceedingly positive. During that period, unemployment dropped by 41 per cent and is now on level with the rest of Denmark. This positive trend

has continued after 2002 – and projections suggest that in future there will be a shortage of (qualified) workers.

Table 1 Labour balance in Storstrøm County 1996-2002

	Number		Growth 1996-2002
	1996	2002	Pct.
Population	257,776	261,188	1
Labour force	131,985	130,265	-1
Unemployment	11,033	6,502	-41
Employment	120,952	123,763	2
Jobs	107,769	106,400	-1

Source: SAM-K.

This trend is not only seen in the County as a whole, unemployment is down dramatically in all regions in Storstrøm County.

With regard to other key figures for the trend, a picture develops of a society in stagnation. The population has grown very little, as has employment. The labour force has shrunk slightly and there were fewer jobs in 2002 than in 1996. These symptoms of unchanged status, however, cover significant variations when examined in detail.

Structure

The study focuses primarily on elucidating structural differences. First, this means areas where Storstrøm County differs notably from the rest of Denmark. Second, there are some differences between regions within the County. Six regional labour catchment areas have been defined – three south of and three north of the Storstrøm Bridge.

A characteristic feature is that Storstrøm County is increasingly becoming part of the Copenhagen Metropolitan Area labour market. This is especially true in the region of the County north of the Storstrøm Bridge.

Business and Industry

As in the rest of Denmark, Storstrøm County has experienced a drop in the number of jobs within agriculture and manufacturing. On the other hand, the County has experienced rapid growth in the building and civil engineering sector.

But whereas trade and service cover the sectors with the greatest growth at national level, it appears that Storstrøm County has not benefited from this growth. Specifically, this applies to the sectors that employ many people with a higher education. Storstrøm County has not benefited from the rapid growth in these knowledge-based enterprises.

The growth in the public sector has not been as great as in the rest of Denmark, either. In fact, the number of public-sector jobs has remained constant in Storstrøm County, while nationally there has been a 4 per cent growth.

Within the County, there is a varied business and industry structure, which for the individual labour catchment areas is characterised by single businesses. However, it is important to note that the largest sector is the public sector, which in Storstrøm County accounts for 40 per cent of the jobs. Since most public-sector employees provide services to the local communities, the jobs are distributed across the County roughly proportional to the population figures.

With regard to sectors, the iron and steel sector is very significant in West-Lolland and Mid-Lolland, while the building and civil engineering sector becomes more significant the closer you get to the Copenhagen Metropolitan Area.

The food processing, beverages and tobacco industry is a significant sector in Storstrøm County. But whereas the sector elsewhere in Denmark is characterised by large-scale exports abroad, in Storstrøm County it is a home-market sector. The manufacture of sugar and beer is primarily for the Danish market. From a local point-of-view, however, the sector is an export sector because the majority of the production is sold in regions outside Storstrøm County.

Education

In just six year, the composition of the labour force in Storstrøm County has changed significantly. It is especially noteworthy that the number of employed with a higher education has increased by 21 per cent (Table 2). In this case, it appears that the number of employed with a medium-range higher education, in particular, has grown.

Table 2 Trend in educational level in Storstrøm County 1996-2002

Storstrøm County	1996	2002	Growth in pct. 1996-2002
Unskilled/Unknown	51,162	47,931	-6
Skilled	50,212	52,159	4
Higher education	19,578	23,673	21
Total educated	120,952	123,763	2

However, there has also been significant growth in the number of employed with a long-range education. But it should be noted that the majority of these people live in the County, but work in the Copenhagen Metropolitan Area. What is perhaps more significant is that the proportion of employed with a long-range higher education is only 3 per cent in Storstrøm County, while it is 7 per cent in the country as a whole.

The proportion of unskilled workers has dropped by 6 per cent, thus making this group smaller than the group of skilled workers, which has increased by 4 per cent.

Occupational rate

The occupational rate indicates the labour force as a percentage of the population. This rate is lower in Storstrøm County than in the rest of Denmark. For 16-66-year-olds, the occupational rate is 73 in Storstrøm County and 77 in Denmark as a whole. However, in Storstrøm County, this figure covers significant variations. For instance, the occupational rate in Rødby is approximately 60, while in Rønnede it is 80.

Since a shortage of labour is expected in the future, an increase in the occupational rate would be one way to bring more people into the labour market. So the study explored the possible reasons for the lower occupational rate in the County. The conclusion is that the difference is caused by a large proportion of unskilled workers (who have a low occupational rate), fewer young people with jobs while obtaining an education, greater tendency towards early retirement and very likely also significant social problems in certain parts of the County.

Challenges in coming years

In order to get an idea of what challenges the near future might bring to the region and to the regional labour market council, the report makes

some observations based on the trends from 1996 to 2002 and provides a projection to the year 2011.

From this background, short-term and medium-term challenges can be established, with medium-term being just 6 years. It should be noted that the study only deals with problems; it does not provide solutions.

Current challenges

One immediate problem is the high unemployment rate of the 55-59-year-olds. In the course of a few years, many workers in this group will take early retirement and, consequently, no longer be counted as unemployed. However, this »laissez-faire solution« does not change the fact that there is a group of older workers who want to work and that society is losing their working capacity.

Quite an opposite problem is that apparently there will be a shortage of certain labour groups with a medium-range higher education. More specifically, there is reason to expect a shortage of schoolteachers in coming years. At the same time, there is a risk that there will be too many nursery teachers, kindergarten teachers and leisure-time teachers.

In general, the projections suggest an increasing imbalance in the County's labour market in terms of a shortage of qualified workers.

Long-term challenges

In this context, long-term refers to up to the year 2011.

For the County as a whole, the projections provide a very positive picture of the future with more people in employment, more jobs and almost no unemployment. However, the projection used is based on a number of prerequisites that apply to the country as a whole, among them that unemployment will fall by approximately 60,000 from 2005 to 2011 and that during this time approximately 80,000 new jobs will be created. In the model, these figures are broken down into specific areas, including the labour catchment areas in Storstrøm County.

The apparent balance in the future labour market camouflages the fact that in 2011 there will be some unemployment among unskilled workers, and at the same time a shortage of educated workers, especially those with a higher education. The figure for unemployed unskilled workers is modified by the fact that unemployment is especially prevalent among 15

to 29-year-olds, and in this group, many will still be in the process of obtaining an education. The overall picture – with the prerequisites laid down for the projection – is that there will be a shortage of educated workers.

One dominant problem underlies these forecasts, namely that there will be more older people and fewer younger people. This applies to the entire country and within Storstrøm County. The large generations from the 1940s will take early or normal retirement in coming years, which means that a large group will leave the labour market without a corresponding number of young people entering the labour market. Dealing with this problem is presumably the greatest task on the agenda of the Danish Government's Welfare Commission.

Globalisation and technological progress

There are no signs that globalisation and technological progress will have an impact on Storstrøm County that is greater than other parts of Denmark.

Globalisation is very visible when factories close down to move production abroad. But in terms of jobs, the impact is not very significant compared to the 260,000 jobs that are shed every year in Denmark.

Job shed as a result of technological progress is less visible, but much greater in scope. In general, however, it appears that they are replaced by other jobs, typically held by people with a higher education. For instance, this is the case in the financial sector, where the number of employees has dropped significantly in recent years, and where the newly employed are much more likely than previously to hold an academic degree.

For Storstrøm County, the greatest challenge from the outside appears to be the coming liberalisation of the EU sugar policy. This will not only affect the 1,500 jobs in the sugar industry, but also the large share of the agricultural sector that grows sugar beets.

Unemployment statistics

The official unemployment statistics, CRAM, are calculated monthly.

In most of the conclusions in this report, the unemployment figures stem from the Registerbaserede Arbejdsstyrkestatistik (Danish register-based census – RAS). In November every year, these figures are calculated in connection with a complete census of the Danish population and employment conditions. Because of the way they are calculated, the RAS figures are not entirely up-to-date. However, these statistics do make it possible to make very detailed descriptions.

Noter

1. Embedslægeinstitutionen for Storstrøms Amt er forespurgt, om den var i besiddelse af analyser, der kunne sige noget om arbejdsrelaterede lidelser. Det har institutionen ikke, men henviser til arbejdsmedicinsk afdeling på Nykøbing Falster Sygehus. De her refererede statistikker er ikke vedlagt som bilag. De er fortrinsvis fra Danmarks Statistik.
2. Berlingske Tidende 25. november 2004.
3. Dette kapitel er skrevet af AF-Storstrøm.
4. Ledigheden i dette afsnit er primært baseret på Arbejdsmarkedsstyrelsens Centrale Register for Arbejdsmarkedet (CRAM), mens arbejdsløsheden i de øvrige afsnit er fra Danmarks Statistiks Registerbaseret Arbejdsstyrkestatistik (RAS).
5. Ledighedsberørte i 2004 er for tidsperioden 4. kvartal 2003 til og med 3. kvartal 2004.
6. Ledigheden og aktiveringen i 2004 er udregnet på baggrund af det faktiske antal ledige og aktiverede til og med 3. kvartal 2004 samt prognose for antal ledige og aktiverede i 4. kvartal 2004.
7. Personer i aktivering indgår ikke i arbejdsstyrken, hvorfor arbejdskraftreserven på 8,3% skal tages med dette forbehold.
8. Kilde: Indenrigsministeriets Nøgletal.
9. Dette kapitel se skrevet af AF-Storstrøm.
10. Jf. Groes m.fl. 2004.
11. Beregningerne her er baseret på tal og oplysninger om Femern Broen fra Femern Bælt Sekretariatet, der ligger i Sund & Bælt koncernen.
12. Se bilag 2.
13. Arbejdsløsheden af fx mænd med kort videregående uddannelse mellem 30-44 år.
14. Og dermed beskæftigelsen af fx mænd med kort videregående uddannelse mellem 30-44 år.
15. Konkret beregnes befolkningens uddannelsesmæssige sammensætning som et vejet gennemsnit af uddannelsessammensætningen af de 30-44-årige med en vægt på 7/15 og erhvervsfrekvensen af de 45-59 årige med en vægt på 8/15.

16. Samme trendfremskrivning anvendes til fremskrivning af erhvervenes anvendelse af arbejdskraft fordelt på køn og alder.
17. Det bemærkes, at andelene efterfølgende skaleres for at sikre, at summen af andelene er 1.